

TUHUN VAHA JA NI NTEE SAN LUCAS

¹ Cuāhā tēe nī nducú ndée dē nī ntavā vāha dē historia Jesús, ndācá tiñu jā ní nsáhá yā nī jinī ndācá ó.

² De nī ntee ndá dē ndá tūhun jā ní ncachī tūhun ndá nchivī nūū ō, jā ní jinī ji tiñu ñúcuán jondē tá nī nquijéhé, de nī nacani ji tūhun yā.

³ De sáán, suni nī nanducú vāha sá ndá tūhun yā jondē tá nī nquijéhé. De nī jani inī sá jā suni vāha jā tee cájí sá ndācá tūhun yáhá nūū ní, amigo Teófilo.

⁴ De súcuán de cunī ní jā íyó ndāā ndācá tūhun jā ní ncachī tūhun ndá ji nūū ní.

Jā ní ncachī ángel jā cacu Juan tēe scuénduté

⁵ Tiempo jā ní ncuu Herodes rey Judea, de nī íyo iin sūtū nchivī hebreo, nání dē Zacarías, de grupo Abías cúu dē. De ñasíhí dē nání ña Elisabet, de suni tatā maá sūtū Aarón cúu ña.

⁶ De ndúū dē chi nchivī ndāā cúu dē nūū Yāā Dios, de vāha ndāā squíncuu dē tiñu jā ndácu ley maá Jētohō ō Yāā Dios, jíní ndá nchivī.

⁷ De nduú nā sēhe dē íyó, chi ñahan númā cúu Elisabet, de ja ñáhnú ndúū dē.

⁸ De iin quívi de sátíñú Zacarías nūū tiñu jā cúu dē sūtū nūū Yāā Dios, chi nī nquenda quívi jā ndívi grupo dē.

⁹ De nī nsáhá ndá dē suerte tá cúu nūū íyó costumbre ndá sūtū. De nī nsáhá tocar Zacarías jā quívi dē inī cuarto ī templo Jētohō ō Yāā Dios, de teñuhūn dē incienso.

10 De hora jā cáyū incienso, de ndá nchivī cuāhā íñi ji yātā templo, jícān táhvī ji.

11 De nī nguenda iin ángel maá Jētohō ō nūū Zacarías, íñi yā lado cuáhá altar nūū cáyū incienso.

12 De nī ncunēhén inī Zacarías jā ní jinī dē nūū yā, de nī nchūhú ndasí dē.

13 De nī ncāhān ángel jíin dē: Zacarías, mā cýūhú nú, chi mitan de sáhá Yāā Dios jā ní jicān táhvī nū. De ñasíhí nú Elisabet, scácu ña iin sēhe yíi, de scúnani nú ji Juan.

14 De cusii ndasí inī nū. De cuāhā nchivī cusii inī jā cacu ji.

15 Chi cuñáhnú sēhe nú sáhá maá Yāā Dios. De mā cōhó ji vino ni ntexéen, de cunuú maá Espíritu Santo jíin ji jondē ncháha ca cacu ji.

16 De sáhá ji jā cuāhā nchivī nación nū Israel ndicó inī ji nūū Jētohō ji Yāā Dios.

17 De xihna cā Juan quiiji, nacani tūhun Jētohō ō Jesús, sá de quiiji maá yā. De sáhá ji tá cúu nūū ní nsáhá Elías, tēe nī nacani tūhun Yāā Dios jondē janahán, de cunevāha ji poder jā nacani ji tūhun, tá cúu nūū ní nevāha Elías. De sáhá ji jā ndācá yuvá ndumanī dē jíin sēhe dē. De suni sáhá ji jā nchivī nīhin inī cuetáhvī ji nūū Yāā Dios, nduu ji nchivī ndāā. Súcuán sáhá tūha ji nchivī tácuca candíja ji maá Jētohō ō Jesús tá quiiji yā, ncachī ángel.

18 De Zacarías nī jicā tūhún dē yā: ¿Nāsa cucáhnú inī sá tú jāndāā cúu? Chi tēe ñáhnú cúu sá, de suni ñáhnú ñasíhí sá, ncachī dē.

19 De nī ncāhān ángel jíin dē: Maá nī cúu Gabriel, de íyó nī nūū Yāā Dios, jétíñú yā nduhū. De nī ntetíñú yā nduhū vāji nī jā cāhān ni jíin nú, de nācani nī tūhun vāha yáhá nūū nū.

20 De sīquī jāá nduú ní ncándija nú tūhun jā ní ncāhān nī, de cuñíhín nú, de mā cūú cā cāhān nū, chi jondē tá cacu sēhe nú jíín ña. De quee ndaā ndija tūhun jā cāhān ni yáhá tá quenda quivī, ncachī ángel.

21 De ndá nchivī íní yātā templo, ndétu ji Zacarías, de jáni inī ji nā cuá cúu jā cúcuéé dē inī cuarto īi templo.

22 De tá nī nquee dē, de nduú cā ní ncúu cāhān dē jíín ji. De nī jīcūhun inī ji jā inī templo nī jinī nijīn dē iin jā ní stéhēn yā nūū dē. De maá seña-ni cā nī nsáhá dē nūū ji, chi nī ncuñíhín dē.

23 De tá nī jīnu quivī jā sátíñú dē inī templo, de cuānohōn dē vehe dē.

24 De nī ncuu jacū quivī, de ñasíhí dē Elisabet nī jīcūhun sēhe ña. De nī nquendōo ña vehe ña ūhūn yōō jāá nduú cā ní jéhēn ña. De jáni inī ña:

25 Súcuán nī nsáhá maá Jētohō ō jíín nī, de nī ncandeē yā tūhun jā cúcanoō ni nūū nchivī jāá nduú sēhe nī, jáni inī ña.

Jā ní ncachī ángel jā cacu Jesús

26 De nūū íñū yōō, de nī ntají Yāā Dios ángel Gabriel, nī jéhēn yā iin ñuū nání Nazaret, ndáñūū Galilea.

27 De nī jéhēn yā nūū iin ñahan lúli jā nání María. De ja nī ncundaā jā cueca iin tēe nání José ña, de tatā rey David cúu dē.

28 De nī nguīvi ángel nūū ndéē ña, de nī ncāhān yā: Ncu tandiī, de nācā ndetū tāhvī nū. Chi maá Jētohō ō Yāā Dios íyó yā jíín nú, de nī nsáhá yā jā ndetū ndasí cā nū nūū ndá cā ñahan, ncachī yā.

29 De tá nī jinī ña nūū ángel, de nī ncunēhén inī ña jā súcuán cáhān yā, de nī jani inī ña nūcu cáhān yā súcuán jíín ña.

30 De nī ncāhān cā ángel jíín ña: Mā cúyūhú nú María, chi nī nsāhá Yāā Dios jā váha ndóhó.

31 De jīcūhun sēhe nú de scácu nú iin sēhe yíí, de scúnani nú ji Jesús.

32 De cuñáhnú ji, de cunani ji Sēhe Yāā cúñáhnú ndasí. De maá Yāā ñúcuán jā cúu yā Jētohō ō sāhá yā jā cuu ji rey, tá cúu tatā ji David jā ní ncuu dē rey.

33 De ní cání tatúnī ji nūū nchivī nación nū Israel. De mā ndīhí cuitī jā tatúnī ji, ncachī ángel.

34 Ñúcuán de nī jīcā tūhún María yā: ¿Nāsa coo tiñu jā ní ncāhān ní? Chi ncháha ca coo yíí sá, ncachī ña.

35 De nī ncāhān ángel: Maá Espíritu Santo sāhá jā jīcūhun sēhe nú, de poder maá Yāā cúñáhnú ndasí sāhá iin tiñu ñáhnú jíín nú. De jā ñúcuán maá sūchí īī jā cacu, quihi cuenta ji nūū Yāā Dios, de cunani ji Sēhe Yāā Dios.

36 De suni cáchī tūhun nī nūū nū jā táhán nú Elisabet, suni scácu ña iin sēhe yíí, vísō ja ñáhnú ña. De mitan íyó iñū yōō jāá nduú cā cáhān nchivī jā cúu ña ñahan númā.

37 Chi ndīhi-ni cuu sāhá Yāā Dios, de nduú ni iin íyó jā má cūū sāhá yā, ncachī ángel.

38 Ñúcuán de nī ncāhān María: Cuu túsaá, de ná sāhá sá ndācá jā ndácu Jētohō ō Yāā Dios, de ná cóo jíín sá tá nī ncachī ní, ncachī ña. Sá de cuāhān-ni ángel.

Jā ní jēndēhé María Elisabet

39 De nī ncuu jacū quīvī, de ñamā cuāhān María, nī ncaa ña yucu cuāhān ña iin ñuū región Judea.

40 De nī jīnū ña vehe Zacarías, de nī ncāhān jítáhán ña jíin Elisabet.

41 De tá nī jini Elisabet jā cáhān María jíin ña, de sūchí ñúhún chījin ña nī ncandā ji-ni. De nī ncuuú Espíritu Santo jíin ña.

42 De nī ncāhān jee ña: Nī nsāhá Yāā Dios jā ndetū cā cúu nú nū ndá cā ñahan, jíin jā coo ndetū ndasí sēhe nú.

43 ¿De nāsa cúu jā ní nguenda naná Jētohō ni nū ni? Chi nduú ná cúu cuiī ni.

44 Chi tá nī jini nī tūhun jā ní ncāhān nū jíin nī, de sūchí ñúhún chījin nī nī ncandā ji-ni jā cúsi inī ji.

45 De nācā ndetū nū jā ní ncandíja nú, chi quee ndaā ndacá tūhun jā ní ncāhān Jētohō ō Yāā Dios jíin nú, ncachī Elisabet.

46 Ñúcuán de nī ncāhān María: Cáhān ni jā cúñáhnú ndasí maá Jētohō ō Yāā Dios,

47 de cúsi inī ni jíin maá yā jā scácu yā nduhū.

48 Chi nī nsāhá yā cuenta nduhū, vísō nduú cúñáhnú nī.

De ná squíncuu nī jā ndácu yā.

De jondē mitan de ndá nchivī jā nacacu, cáhān ji jā ndetū ndasí nī.

49 Chi Yāā tíin ndihi-ni poder, nī nsāhá yā tiñu ñáhnú jíin nī.

De Yāā ī Yāā ndoo cúu yā.

50 De ní cání cundáhvī inī yā ndá nchivī jā ndíhvī inī ji jā má stívī ji nū yā.

51 Nī nsāhá yā tiñu ñáhnú jíin poder yā, chi nī scúnu yā ndá nchivī sáhá vīxī maá,

52 de ndá nchivī cúñáhnú, nī ncandeē yā jā cúñáhnú ji.

De nchivī ndāhvī, chi nī nsāhá ñáhnú yā ji,

53 de nchivī jíhī sōco, nī jēhe yā jā cajī vāha ji,

de nchivī cuicá, chi nī natají yā ji sūcuán-ni.

54 De nī nchindeé nī nchituu yā yóhó nchivī nación Israel, jā cúu ó mozo yā,

chi nduú náā inī yā jā cúndáhvī inī yā yóhó.

55 Chi sūcuán nī nquee yuhú yā nūū ndācá tatā ō,

nūū Abraham jíín ndācá tatā dē jā coo ní cání.

Ncachī María.

56 De nī ndeē ña jíín Elisabet tá ūnī yōō. Sá de cuānohōn ña vehe ña.

Jā ní ncacu Juan tē scuénduté

57 De nī nguenda quivī jā scácu Elisabet sēhe ña, de nī scácu ña iin sēhe yíí.

58 De ndá nchivī ndeē ñatin jíín ña jíín ndá táhán ña, nī jinī ji jā ní ncundáhvī ndasí inī Yāā Dios ña, de nī nguenda ji nī ncāhān ji tūhun sīí jíín ña.

59 Ñúcuán de nūū únā quivī jā ní ncacu ji, de nī jēhēn ndá nchivī nī nsāhá ji circuncidar sūchí ñíquín ñúcuán. (De ñúcuán cúu iin tunī nūū yiqui cúñu ndá sūchí yíí hebreo jā stéhēn jā cúu ji nchivī Yāā Dios.) De scúnaní ji sūchí ñúcuán síví tatá ji Zacarías nícu.

60 De nī ncāhān naná ji: Mā cúú, chi Juan cunaní ji, ncachī ña.

61 De nī ncāhān ndá ji jíín ña: ¿De nūcu? De nduú ni iin táhán nú nání sūcuán, ncachī ji.

62 Ñúcuán de jíín seña nī jíicā tūhún ndá ji tatá sūchí ñúcuán nāsa cúnī dē jā cunaní ji.

⁶³ De nī jīcān dē iin tutū, de nī ntee dē: Juan cunaní jī, cáchī. De ndācá nchivī nī nsāhvi inī jī nī jinī jī.

⁶⁴ De nī nacahān-ni Zacarías jā ní ncuñihín dē, de nī nquijéhé dē cáhān dē jā vāha ndasí Yāā cúu Yāā Dios.

⁶⁵ De ndá nchivī ndéē ñatin jíin dē, nī nsāhvi ndasí inī jī. De nūi yucu región Judea nī jītē nuu ndá tūhun yáhá jā sūcuán nī ncuu.

⁶⁶ De nchivī jā ní jinī tūhun, nī nquijéhé jī nácani inī jī, de jíca tūhún táhán jī: ¿Nāsa coo tá cuahnu sūchí yáhá? ncachī jī. Chi maá Jētohō ō Yāā Dios nī nsāhá yā jā vāha ndasí jī.

Tūhun vūi jā ní nacani Zacarías

⁶⁷ De tatá jī Zacarías nī ncunuú Espiritu Santo jíin dē, de nī nacani dē tūhun jā ní stéhēn Yāā Dios nūū dē:

⁶⁸ Nācā vāha ndasí Yāā cúu Jētohō ō, suu Yāā Dios maá ó nchivī Israel, chi nī nquiji yā nūū ō jā cúu ó nchivī yā, de nī scácu yā yóhó.

⁶⁹ De nī jani yā iin Yāā íyó poder jā scácu yóhó, de Yāā ñúcuán cacu nūū tatā maá mozo yā rey David.

⁷⁰ Chi sūcuán nī nquee yuhú yā, de nī nacani ndá tēe ndoo jā ní nacani tūhun yā janahán.

⁷¹ De nī ncāhān ndá dē jā scácu yā yóhó nūū ndá jā jíin ūhvī yóhó, jíin nūū ndá jā quítī inī nūū ō.

⁷² Chi nī ncundáhvī inī yā ndācá tatā ō, de nduú ní náā inī yā trátū īi yā.

⁷³ Chi suu trátū ñúcuán nī ncāhān téyíi yā jíin tatā ō Abraham,

⁷⁴ suu jā scácu yā yóhó nūū ndá jā jíin ūhvī yóhó,

tácuā sāhá ó tiñu cúnī yā de mā cýūhú ó,
 75 de coo ndāā coo ndoo ánō ō jā cuetíñú yā yóhó
 ndihi quivī jā cutecū ō.

76 De ndóhó sūchí lúli, cuu nú tēe nacani tūhun Yāā
 cúñáhnú ndasí.

Chi cosō nūú nú ichi nūū maá Jētohō ō Jesús, tácuā
 sāhá tūha nú nchivī, sá de quiji yā.

77 De cachī tūhun nú nūū nchivī maá yā jā scácu yā
 jī,

jíin jā cune cáhnú inī yā nūū cuāchi jī.

78 Chi Yāā Dios maá ó, vāha inī yā de cúndáhvī inī
 yā yóhó.

Jā ñūcuán tají yā maá Yāā jā stúu inī ánō ō, quiji yā
 jondē andiví,

79 tácuā jīcūhun inī ndá yóhó jā ndēē ō modo nūū
 neē nūū ja ñatin cuū ō.

De chuhun yā yóhó ichi nūū coo ndeé coo siī inī ō.
 Ncachī Zacarías.

⁸⁰ De sūchí lúli ñūcuán nī jahnu jī de nī jija jī jíin
 tūhun yā. De nī Iyo jī nūū ñuhun tíhá jondē quivī jā
 ní nquenda nijīn jī nūū nchivī Israel.

2

Jā ní ncacu Jesús *(Mt. 1.18-25)*

¹ De nī ncuu jacū quivī, de Augusto, tēe cúu rey,
 nī ndacu dē tiñu jā coo censo jā nūcōsō sívī ndiviī
 nchivī níí cáhnú nūū tátúnī dē.

² Yáhá cúu censo jā xíhna ñúhún jā ní nsāhá ndá
 dē tá nī ncuu Cirenio gobernador nación Siria.

³ De ndiviī nchivī cuānohōn jī tá ñuū tá ñuū jī jā
 nacuāha jī sívī jī.

⁴ De saá-ni José nī nquee dē ñuū Nazaret ndáñúū Galilea. De cuānohōn dē región Judea, de nī jīnū dē ñuū Belén, jā cúu ñuū nūū ní ncacu rey David janahán. Chi tatā David cúu dē.

⁵ De nī jēhēn dē tácu nacuāha dē síví dē jíin María, chi ja ñatin cundeē dē jíin ña. De ñúhún sēhe ña nī nsāhá Espíritu Santo.

⁶ De juni íyó ndúū dē ñúcuán de nī nquenda quīví jā cacu sēhe ña.

⁷ De nī scácu ña sēhe yíí xíhna ñúhún ña, de nī nchusúcún ña ji sahma vítá, de nī jaquín ña ji inī iin tūndōó nūū yájī quití, chi nduú cā núne mesón cundeē ndá ña.

Jā ní nquenda ndá ángel nūū ndá pastor

⁸ De ñatin ñuū Belén íyó ndá tēe cúu pastor, de níi niñū jíto ndá dē tīcāchí dē jondē yucu.

⁹ De iin sanaā-ni de nī nquenda iin ángel maá Jētohō ō nūū dē, de nduva maá Jētohō ō nī jēndūtē níi nūū íyó dē. De nī nchūhú ndasí ndá dē.

¹⁰ De nī ncāhān ángel ñúcuán jíin dē: Mā cúyūhú ndá nú, chi vāji nī jā cachī tūhun nī iin tūhun vāha nūū nū, de sāhá jā cusiī ndasí inī ndācá nchivī:

¹¹ Chi mitan de inī ñuū David nī ncacu iin Yāā jā scácu ndá ndóhó, de maá Jētohō ō Cristo cúu yā.

¹² De yáhá cúu seña jā nanihīn nū sūchí ñíquín ñúcuán, chi ñúsúcún ji sahma vítá, de cáá ji inī iin tūndōó nūū yájī quití, ncachī ángel.

¹³ De sanaā-ni de nī nquenda cuāhā cā ángel andiví, íní ndá yā jíin ángel ñúcuán, de cáhān ndá yā jā vāha ndasí Yāā cúu Yāā Dios. De suni cáhān yā:

14 Viī ndasí cúñáhnú maá Yāā Dios jā ndēē nūū sūcún.

De ná ndúvāha inī ndá nchivī ñayīví sáhá yā jā cúsiī inī yā jíín ji.

Ncachī ndá ángel.

15 Ñúcuán de cuānohōn ndá ángel andiví. De ndá tēe cúu pastor nī ncāhān dē jíín táhān dē: Ná cóhōn ñuū Belén, de cunī ō nā cuá cúu jā ní ncuu jā ní ncachī tūhun Jētohō ō nūū ō, ncachī ndá dē.

16 De ñamā cuāhān ndá dē, de nī nanihīn dē María jíín José jíín sūchí ñíquíín, cáá ji inī tūndóo nūū yájī quití.

17 De tá nī jinī ndá dē nūū ji, de nī nacani dē tūhun jā ní ncachī ángel nūū dē sīquī sūchí ñíquíín.

18 De nī nsāhvi inī ndá nchivī nī jini ji tūhun jā cáhān ndá tēe cúu pastor.

19 De María nī nchuhun inī ña ndācá tūhun yáhá, de nácani inī ña sīquī.

20 De cuānohōn ndá pastor, de cáhān ndá dē jā vāha ndasí Yāā cúu Yāā Dios sīquī ndācá jā ní jini dē jíín jā ní jinī dē, chí nī nquee ndaā ndá tūhun jā ní ncachī ángel nūū dē.

Jā ní stéhēn dē ji nūū Yāā Dios inī templo

21 De nī ncuu ūnā quivī jā ní ncacu yā, de nī nsáhá ndá dē circuncidar sūchí ñíquíín ñúcuán. De nī scúnani dē ji Jesús, chí síví ñúcuán nī ncachī ángel nūū María jondē ncháha ca jīcūhun ji.

22 De nī jīnu quivī jā ní squíncuu ndá ña costumbre jā ndúndoo ndá ña nūū Yāā Dios, tá cúu nūū cáhān ley jā ní jēhe yā nūū Moisés. De nī jēhēn ndúū dē jíín ji Jerusalén tácuā stéhēn dē ji nūū Jētohō ō Yāā Dios.

²³ Súcuán nī nsāhá ndúū dē, chi yósō nūū tutū ley yā: Ndācá sūchí yíí jā cácu xihna ñúhún, quihi cuenta ji nūū Jētohō ō Yāā Dios, cáchī tutū.

²⁴ De suni cuāsōcō dē tá cúu nūū cáhān ley maá Jētohō ō: Sōcō ndá nú ūū livi á ūū paloma, cáchī tutū.

²⁵ De nī īyo iin tēe nání Simeón, ndéē dē Jerusalén tiempo ñúcuán. De tēe ndāā tēe chíñúhún vāha nūū Yāā Dios cúu dē. De ñúhún inī dē jā quenda maá Yāā jā scácu ndá nchivī nación dē Israel. De maá Espíritu Santo íyó yā jín dē,

²⁶ de ja nī ncachī tūhun yā nūū dē jā má cúū cuitī dē chi jondē cunī dē nūū Cristo jā tetíñú maá Jētohō ō Yāā Dios.

²⁷ De nī stéhēn yā nūū dē jā quīhīn dē templo quīvī ñúcuán. De saá-ni tatá jín naná sūchí ñíquín Jesús, nī nguīvi dē templo jín ji jā sāhá dē ji tá cúu nūū cáhān ley Moisés.

²⁸ De Simeón nī numi ndeē dē ji, de nī ncāhān dē jā vāha ndasí Yāā cúu Yāā Dios, de ncachī dē:

²⁹ Tátā Yāā Dios, mitan de cuu cuāha ní tūhun jā cuū sá da, chi ja nī ncusiī inī sá, chi ja nī squíncuu ní tūhun jā ní nquee yuhú ní nūū sá jā cúu sá mozo ní.

³⁰ Chi nī jinī jínúū sá nūū Yāā jā scácu ndá sāán.

³¹ De nī jani ní yā jā scácu yā ndá nchivī ñayīví.

³² De maá yā sāhá jā cutūu inī ánō nchivī ndācá nación,

tácuā jīcūhun inī ji nāsa Yāā cúu ní.

De sāhá yā jā cuñáhnú nchivī maá ní Israel.

Ncachī Simeón.

³³ De José jín naná ji nī nsāhvi inī ndúū dē nī jini dē tūhun yā jā ní ncāhān Simeón.

³⁴ De nī jīcān táhvī Simeón jēhē ndá dē, de nī ncāhān dē jín naná ji María: Sūchí yáhá vāji ji tácu candíja cuāhā nchivī nación maá ó Israel, de cācu ji. De sava ji chi mā cándíja ji, de tānū táhvī ji. Chi sūchí yáhá cúu ji Yāā jā ní ntetíñú Yāā Dios, de vísō sūcuán de squéne yichī cuāhā nchivī ji.

³⁵ De sūcuán de tūu nijīn nāsa jāni inī ndá nchivī. De maá nú chi tahúhvī ndasí inī nū jā cunī nū jā ndoho ji, ncachī Simeón.

³⁶ De suni íyó iin ñahan nácani tūhun Yāā Dios, nání ña Ana. De sēhe Fanuel, tatā Aser cúu ña. De ja ñáhnú ndasí ña. De jondē tá lulí ña de nī ndeē ña jín yíí ña ūjā cuīyā.

³⁷ Sá de nī nguendōo ndáhví ña, de ja íyó ña cūmī xico cūmī cuīyā. De nduú quée ña inī templo, chi nduú ñuú sáhá ña ndācá jā cúnī Jētohō ō Yāā Dios, de nditē inī ña de jīcān táhvī ña.

³⁸ De suni maá hora ñúcuán nī nguenda ña nūū íñí ndá dē, de nī nacuetáhví ña nūū Yāā Dios. De nī ncachī ña tūhun sūchí ñíquín ñúcuán nūū ndá nchivī Jerusalén jā ñúhún inī ji jā quenda maá Yāā jā scácu ji.

Jā cuánohōn ndá dē ñuū Nazaret

³⁹ De nī ncuu nī squíncuu ndúū dē ndācá tiñu jā cáhān ley maá Jētohō ō Yāā Dios, de cuánohōn dē ñuū dē Nazaret región Galilea.

⁴⁰ De sūchí lulí ñúcuán nī jahnu ji, de nī jija ji, de nī ncundíhí ji. De nī nsáhá Yāā Dios jā váha ndasí ji.

Jā ní ūyo sūchí lulí Jesús inī templo

⁴¹ De ndācá cuīyā jēhēn tatá ji naná ji Jerusalén, jā cúu vico pascua nchivī hebreo.

42 De tá nī ncuu ūxī ūū cuiyā ji, de cuāhān tucu ndá dē Jerusalén, tá cúu nūū jéhēn dē vico ñúcuán.

43 De tá nī nchāha vico, de cuānohōn ndūū dē. De sūchí lúli Jesús nī nguendōo ji Jerusalén, de nduú ní jínī José jínī naná ji.

44 De jáni inī ndūū dē jā cuāhān ji māhñú nchivī ñúhún ichi. De nī jica dē iin quivī, sá de nī nanducú dē ji māhñú ndá táhán dē jínī nchivī jínī táhán dē jínī.

45 De nduú ní nánihīn dē ji. Ñúcuán de nī ndicó cóo ndūū dē Jerusalén, cuānanducú dē ji.

46 De nūū únī quivī de nī nanihīn dē ji inī templo, ndéé ji māhñú ndá tēe stéhēn ley janahán, de níni ji jā cáhān ndá dē, de jícā tūhún ji dē sīquī tūhun ñúcuán.

47 De ndá nchivī jā níni tūhun cáhān ji, sáhvi inī ji jā vāha cáji xīnī ji de vāha scócoo ji tūhun.

48 De tá nī jinī naná ji tatá ji nūū ji, de nī nsāhvi inī ndūū dē. De nī ncāhān naná ji: Séhē, ¿nūcu nī nsāhá nú nduhū súcuán? Chi ndūū ni jínī tatá nú, nácani ndasí inī ni nánducú nī ndóhó, ncachī ña.

49 Ñúcuán de nī ncāhān ji: ¿Nūcu nánducú ní sáán? Chi cánuú jā cucuu sá jínī tiñu Tatá sá Yāa Dios, ncachī ji.

50 De nduú ní jícūhun inī ndūū ña tūhun cáhān ji jínī ña.

51 Sá de cuānohōn ji jínī ndūū dē ñuū Nazaret, de nī jetáhvī ji nūū dē. De naná ji nī nchuvāha ña ndācá jā ní ncuu yáhá inī ánō ña.

52 De Jesús nī jahnu cā ji de nī ncundíchí cā ji. De cúsi inī Yāa Dios jínī ji, de saá-ni ndācá nchivī.

3

Tūhun Juan tēe scuénduté
(Mt. 3.1-12; Mr. 1.1-8; Jn. 1.19-28)

¹ De nī ncuu xāhōn cuīyā jā tátúnī Tiberio ní naciōn. De Poncio Pilato cúu dē gobernador Judea, de Herodes cúu gobernador Galilea, de ñanī dē Felipe cúu gobernador Iturea jíin Traconite, de Lisancias cúu gobernador Abilinia.

² De sūtū cúñáhnú cā cúu Anás jíin Caifás. De nī ncāhān Yāa Dios jíin Juan sēhe Zacarías, jā íyó dē ñuhun tíhá.

³ De nī jica nuu dē ndācá ñuū jā íyó ñatin yūte Jordán. De cāhān dē jíin nchivī jā ná nācani inī ji jā sndóo ji cuāchi ji de cuenduté ji, tácuca cune cáhnú inī Yāa Dios nūū cuáchi ji.

⁴ De súcuán nī nquee ndaā tūhun Juan jā yósō nūū tutū jā ní ntee Isaías, tēe nī nacani tūhun Yāa Dios jondē janahán:

Coo iin tēe jā cana jee jondē nūū ñuhun tíhá:

Sāhá tūha ndá nú maá nú, chi quenda maá Jētohō
ō,

de sāhá ndá nú tiñu ndāā, chi vāji yā.

⁵ De ndācá xehvā ná ndúndaā,
de ndācá yucu jíin lómō ná ndúu nduhā,
de ná ndúndoó ichi tiácuá, de ichi ndáyí ná ndúu
inuú.

De suu cúu jā ndundaā ánō nchivī nūū yā.

⁶ De ndihi ji cunī ji jā scácu Yāa Dios ji.

Súcuán cāhān Juan, cáchī tutū.

⁷ De nī nquenda cuāhā nchivī nūū dē jā scuénduté dē ji. De nī ncāhān dē nūū ji: Va sēhe cōō cúu ndá nú, chi xēen nū tá cúu cōō. ¿A jáni inī

ndá nú jā cuu cunu nú cācu nú nūū castigo xēēn jā quiji?

⁸ Túsaá de sáhá ndá nú tiñu váha, de súcuán stéhēn nū jā ní nacani ndija inī nū jā sndóo nú cuāchi nú. De mā cāní inī ndá nú cāhān nū jā cuu cācu nú sīquī jā cúu nú tatā Abraham. Chi cāhān ni jíín ndá nú jā cuu sáhá Yāā Dios jā ndācá yūū yáhá nduu sēhe Abraham jā candíja vāha, de tú cúnī yā.

⁹ De cúu ndá nú tá cúu tūndīhá jāā nduú jéhe jāvíxī vāha. De mitan de ja íyó tūha Yāā Dios jā cuāha yā castigo xēēn, tá cúu nūū íyó tūha iin cāa jā quehndē jondē yoho ñutun. Túsaá de sáhá yā jíín ndá nú tá cúu nūū sáhá yā jíín ndācá ñutun jāā nduú jéhe jāvíxī vāha, jā tēhndē de cāyū nūū ñūhūn, ncachī Juan.

¹⁰ De ndá nchivī nī jīcā tūhún ji dē: ¿De nāsa sáhá ndá sá túsaá? ncachī ji.

¹¹ De nī ncāhān dē: Ndá ndóhó jā névāha ūū sahma, de cuāha nú iin nūū nchivī jāā nduú ná névāha. De ndá ndóhó jā íyó jā yájī, suni súcuán sáhá nú, ncachī dē jíín ji.

¹² De suni jacū tēe stútú xūhún renta nī nquenda dē jā cuenduté dē. De nī jīcā tūhún ndá dē Juan: Maestro, ¿de ndá sāán, nāsa sáhá sá?

¹³ De nī ncāhān Juan jíín ndá dē: Mā scāa nú cācān nū xūhún, chi tá-ni jā ní ndacu nūū nū, ncachī dē.

¹⁴ De suni nī jīcā tūhún jacū soldado: ¿De ndá sāán, nāsa sáhá sá? ncachī dē. De nī ncāhān Juan jíín dē: Mā cāndeē nū ndatíñú ni iin nchivī jíín tūhun siúhú ni jíín tūhun stáyáhvi, de mā ndíyo inī nū jā caa yāhvi nú, ncachī dē.

15 De ndācá nchivī ndétu ji jā quiji Cristo, Yāā jā tetiñú Yāā Dios, de jáni inī ji jā sanaā de suu cúu Juan.

16 De nī ncāhān Juan jíin ndá ji: Nduhū chi jíin ndute scuénduté nī ndá ndóhó. De vāji iin Yāā jā modo jā scuénduté yā ndá nú cúu jā cuāha yā Espíritu Santo cundeē inī ánō nū, de poder yā cúu tá cúu ñuhūn. De cuñáhnú ndasí cā yā nsūú nduhū, chi nduú cúñáhnú cuitī ni nūū yā, ni jā cuetiñú yā nduhū vísō iin tiñu lúlí cā jā nandají nī correa nijān yā.

17 De sāhá yā tá sáhá tēe stéchi trigo, chi sāhá síin yā nchivī vāha jíin nchivī nēhén, tá cúu nūū cúndoo trigo jā quée síin paja. De nastútú yā trigo yā ndívi inī yacā yā. Sochi paja chi teñuhūn yā nūū ñuhūn jā má ndáhvā cuitī, ncachī Juan.

18 De jíin ndá tūhun yáhá jíin cuāhā cā tūhun nī sndíhvī inī dē nchivī, de nī nacani dē tūhun vāha Yāā Dios nūū ndá ji.

19 De suni nī ncāhān dē nūū Herodes, tēe cúu gobernador, chi tēe ñúcuán nī nacueca dē Herodías, ñasíhí ñanī dē Felipe. De cuāhā cā tiñu nēhén súcuán nī nsāhá Herodes.

20 De sa víhí cā nī nsāhá nēhén dē, chi nī nchihi dē Juan vecāa.

Jā ní jenduté Jesús

(Mt. 3.13-17; Mr. 1.9-11)

21 De jondē ncháha ca quívi Juan vecāa, tá nī iyo dē jā ní scuénduté dē ndá nchivī, de suni nī scuénduté dē Jesús. De jícān táhvī yā, de nī nune-ni nūū ndéē Yāā Dios andiví.

22 De nī ncuun Espíritu Santo nī jīnū xīnī yā, de cáá tá cáá iin paloma. De ichi andiví nī ncāhān iin

tūhun: Maá nú cúu Sēhe nī jā mānī ndasí nī jíín, de cúsiī ndasí inī ni jíín nú, ncachī.

Lista nāsa nquiji tatā Jesucristo

(Mt. 1.1-17)

²³ De tá nī nquijéhé Jesús stéhēn yā tūhun, de íyó yā tá ōcō ūxī cuīyā. De jáni inī nchivī jā sēhe José cúu yā. De José nī ncuu sēhe Elí,

²⁴ de Elí nī ncuu sēhe Matat, de Matat nī ncuu sēhe Leví, de Leví nī ncuu sēhe Melqui, de Melqui nī ncuu sēhe Jana, de Jana nī ncuu sēhe José,

²⁵ de José nī ncuu sēhe Matatías, de Matatías nī ncuu sēhe Amós, de Amós nī ncuu sēhe Nahum, de Nahum nī ncuu sēhe Esli, de Esli nī ncuu sēhe Nagai,

²⁶ de Nagai nī ncuu sēhe Maat, de Maat nī ncuu sēhe Matatías, de Matatías nī ncuu sēhe Semei, de Semei nī ncuu sēhe José, de José nī ncuu sēhe Judá,

²⁷ de Judá nī ncuu sēhe Joana, de Joana nī ncuu sēhe Resa, de Resa nī ncuu sēhe Zorobabel, de Zorobabel nī ncuu sēhe Salatiel, de Salatiel nī ncuu sēhe Neri,

²⁸ de Neri nī ncuu sēhe Melqui, de Melqui nī ncuu sēhe Adi, de Adi nī ncuu sēhe Cosam, de Cosam nī ncuu sēhe Elmodam, de Elmodam nī ncuu sēhe Er,

²⁹ de Er nī ncuu sēhe Josué, de Josué nī ncuu sēhe Eliezer, de Eliezer nī ncuu sēhe Jorim, de Jorim nī ncuu sēhe Matat,

³⁰ de Matat nī ncuu sēhe Leví, de Leví nī ncuu sēhe Simeón, de Simeón nī ncuu sēhe Judá, de Judá nī ncuu sēhe José, de José nī ncuu sēhe Jonán, de Jonán nī ncuu sēhe Eliaquim,

³¹ de Eliaquim nī ncuu sēhe Melea, de Melea nī ncuu sēhe Mainán, de Mainán nī ncuu sēhe Matata, de Matata nī ncuu sēhe Natán,

³² de Natán nī ncuu sēhe David, de David nī ncuu sēhe Isaí, de Isaí nī ncuu sēhe Obed, de Obed nī ncuu sēhe Booz, de Booz nī ncuu sēhe Salmón, de Salmón nī ncuu sēhe Naasón,

³³ de Naasón nī ncuu sēhe Aminadab, de Aminadab nī ncuu sēhe Aram, de Aram nī ncuu sēhe Esrom, de Esrom nī ncuu sēhe Fares, de Fares nī ncuu sēhe Judá,

³⁴ de Judá nī ncuu sēhe Jacob, de Jacob nī ncuu sēhe Isaac, de Isaac nī ncuu sēhe Abraham, de Abraham nī ncuu sēhe Taré, de Taré nī ncuu sēhe Nacor,

³⁵ de Nacor nī ncuu sēhe Serug, de Serug nī ncuu sēhe Ragau, de Ragau nī ncuu sēhe Peleg, de Peleg nī ncuu sēhe Heber, de Heber nī ncuu sēhe Sala,

³⁶ de Sala nī ncuu sēhe Cainán, de Cainán nī ncuu sēhe Arfaxad, de Arfaxad nī ncuu sēhe Sem, de Sem nī ncuu sēhe Noé, de Noé nī ncuu sēhe Lamec,

³⁷ de Lamec nī ncuu sēhe Matusalén, de Matusalén nī ncuu sēhe Enoc, de Enoc nī ncuu sēhe Jared, de Jared nī ncuu sēhe Mahalaleel, de Mahalaleel nī ncuu sēhe Cainán,

³⁸ de Cainán nī ncuu sēhe Enós, de Enós nī ncuu sēhe Set, de Set nī ncuu sēhe Adán, de Adán nī ncuu sēhe Yāā Dios, chi nī nsáhá yā dē.

4

*Jā ní jito túnī tāchī Jesús
(Mt. 4.1-11; Mr. 1.12-13)*

¹ De Jesús nī ncunuú Espíritu Santo inī yā, de nī nquee yā yūte Jordán cuāhān yā. De nī jīnū yā jondē nūū ñuhun tihá nī nsāhá Espíritu Santo.

² De nī īyo yā ñúcuán ūū xico quīvī, de nī jito túnī tāchī cúñáhnú yā, chí cúnī jā sāhá yā cuāchi. De ndá quīvī ñúcuán nduú ní nchájī cuitī yā, de tá nī nchāha quīvī ñúcuán, de nī nquiji sōco nūū yā.

³ Ñúcuán de nī ncāhān tāchī cúñáhnú jíin yā: Tú maá nú cúu Sēhe Yāā Dios, de cāhān nū jā ndá yūū yáhá ná ndúu stāā cajī nū, ncachī.

⁴ De nī ncāhān Jesús jíin: Nduú chí yósō nūū tutū īī: Nsūú mátúhún-ni stāā cúu jā técū nchivī, chí suni jíin ndācá tūhun jā cāhān Yāā Dios, ncachī yā.

⁵ Ñúcuán de cuāhān tāchī cúñáhnú jíin yā jondē xīnī iin yucu súcún, de iin núnúú-ni nī stéhēn nūū yā ndācá nación ní cāhnú ñayívī.

⁶ De nī ncāhān jíin yā: Nūū maá nú cuāha nī jā cuñáhnú nú nūū ndivīī nación yáhá, chí vīī ndasí cáá. Chí maá nī tíin ndihi, de cuu cuāha nī nūū ní-ni iin cúnī nī.

⁷ Túsaá de tú cuiñi jíití nú chiñúhún nú nduhū, de cuāha ndihi nī nūū nū, ncachī tāchī.

⁸ De nī ncāhān Jesús jíin: Satanás, cujiyo cuáhán, chí yósō nūū tutū jā chiñúhún nchivī maá Jētohō ji Yāā Dios, de nūū mátúhún-ni yā satíñú ji, ncachī yā.

⁹ Ñúcuán de cuāhān tāchī cúñáhnú jíin yā jondē Jerusalén. De nī jani yā xīnī torre templo. De nī ncāhān jíin yā: De tú Sēhe Yāā Dios cúu nú, de squíncava nú maá nú jondē nūū ñuhún, chí scácu yā ndóhó.

¹⁰ Chí yósō nūū tutū:

Tetíñú yā ndá ángel yā jā coto ndóhó.

¹¹ De canee ndá yā ndóhó,
tácua mā scáchihi nú jēhē nū nūu yūu.
Cáchī tutū. Ncachī tāchī.

¹² De nī ncāhān Jesús: Nduú chi suni yósō nūu
tutū jā má cōtó túnī nchivī Jētohō ji Yāā Dios, á
scácu yā ji á nduú, ncachī yā.

¹³ De nduú cā ní níhīn tāchī cúñáhnú modo jā
coto túnī ji Jesús quīvī ñúcuán, de nī ncujiyo cuāhān
jacū tiempo.

*Jā ní nquijéhé Jesús nácani yā tūhun región Galilea
(Mt. 4.12-17; Mr. 1.14-15)*

¹⁴ De nī ncunuú fuerza Espíritu Santo inī Jesús,
de cuānohōn yā Galilea. De ní región ñatin ñúcuán
nī jītē nuu tūhun yā.

¹⁵ De nī stéhēn yā tūhun inī ndá vehe ī sinagoga,
de ndihi nchivī nī jetúhún ji yā.

*Jā cuānohōn yā ñuū Nazaret
(Mt. 13.53-58; Mr. 6.1-6)*

¹⁶ De nī nenda yā ñuū Nazaret nūu ní jahnu yā.
De quīvī nátátú nī nquīvi yā inī vehe ī sinagoga,
tá-ni sáhá yā. De nī nacuiñī yā jā cahvi yā tutū ī.

¹⁷ De nī jēhe ndá dē tutū jā ní ntee Isaías, tēe nī
nacani tūhun Yāā Dios janahán. De nī nacune yā
tutū, de nī nanihīn yā nūu yósō iin tūhun, nī ncahvi
yā:

¹⁸ Espíritu maá Jētohō ō Yāā Dios íyó yā jíin nī,
chi nī ntee yā tiñu nduhū jā nacani nī tūhun vāha
nūu ndá nchivī ndāhvī.
De nī ntají yā nduhū vāji nī jíin tūhun jā nduvāha
inī nchivī cúcuécá inī.

De cachī tūhun nī nū nchivī jā yíhí ndahá tāchī jā
 coo libre ji.

De sáhá nī jā ndunijīn inī ánō nchivī jāá nduú
 jícūhun inī,

de scácu nī nchivī jā ndóho ji sáhá táhán ji.

¹⁹ De nacani nī tūhun jā ní nquenda tiempo jā sáhá
 Jētohō ō Yāā Dios jā váha nchivī.

Cáchī tutū jā ní ncahvi yā.

²⁰ De nī nacasī yā tutū, de nī nacuāha yā nū
 tēe sátíñú inī sinagoga, de nī nūcundeē yā jā stéhēn
 yā tūhun nū nchivī íyó inī sinagoga. De ndihi ji
 ndéhé vāha ji nū yā.

²¹ De nī nquijéhé yā cáhān yā jín ndá ji: Mitan
 de nī nquee ndāā tūhun cáhān tutū ī yáhá, nī jini
 ndá nú, ncachī yā.

²² De ndiviī ji nī jetúhún ji yā, de sáhvi inī ndá ji
 níni ji ndācá tūhun viī jā cáhān yā. De nī jīcā tūhún
 táhán ji: ¿A nsūú sēhe José cúu tēe yáhá?

²³ De nī ncāhān yā jín ndá ji: Jínī vāha nī jā jáni
 inī ndá nú de suni cáhān nū tūhun yátá yáhá jín
 nī: Tēe tátán, sáhá tátán nú maá nú túsaá. De tūhun
 yáhá cáchī jā tá cúu nū ní nasáhá vāha nī cuāhā
 nchivī cúhū inī ñuū Capernaum nī nīhīn nū tūhun,
 suni súcuán cúnī nū jā sáhá nī ñuū ō yáhá, tácuā
 candíja ndá nú jáni inī nū, ncachī yā jín ji.

²⁴ De nī ncāhān cā yā: Ndāā cáhān nī jín ndá
 nú, nī iin ndá tēe nácani tūhun Yāā Dios, chí nduú
 jétáhvi nchivī ñuū maá dē nū dē.

²⁵ De suni ndāā cáhān nī jín ndá nú jā ní íyo
 cuāhā ñahan jā ní nquendōo ndáhvi inī nación maá
 ó Israel, tiempo jā ní íyo Elías, tēe nī nacani tūhun
 Yāā Dios. De tiempo ñúcuán nduú ní ncúun cuiti

sāvi ūnī cuiyā yósāva, de nī īyo iin tāmā xéēn ní cáhnú nación.

²⁶ De nduú ní ntájí Yāa Dios Elías quīhīn dē nūū ni iin ñahan viuda nación maá ó Israel, chí sa nūū iin ñahan viuda jā ndéē ñuū Sarepta ndáñuū Sidón, nī jēhēn dē nī jito dē jā ní nchajī ña.

²⁷ De inī nación maá ó Israel suni nī īyo cuāhā tēe nī ndoho cuēhē stéhyū, tiempo jā ní īyo Eliseo, tēe nī nacani tūhun Yāa Dios. De ní iin tēe ñúcuán nduú ní ncándíja dē jā nduvāha dē sáhá Eliseo, chí sa Naamán, tēe nación Siria, nī nduvāha, ncachī yā.

²⁸ Ñúcuán de ndá nchivī ndéē inī sinagoga, nī nquītī ndasí inī jī jā ní jini jī tūhun cáhān yā.

²⁹ De nī nacuiñī ndá jī, de nī ntavā jī yā yātā ñuū, de cuāhān jī jíin yā xīnī yūcú nūū íyó ñuū jī, chí cúnī jī jā chindahá jī yā nincava yā cava ñúcuán.

³⁰ Sochi nduú ní ncúu sáhá jī, chí nī nchāha yā-ni māhñú jī cuāhān yā.

*Jā ní ntavā yā tächī inī iin tēe
(Mr. 1.21-28)*

³¹ Ñúcuán de cuāhān Jesús ñuū Capernaum región Galilea. De quīvi nátátú nī stéhēn yā tūhun nūū ndá nchivī.

³² De nī nsāhvi inī jī nī jini jī tūhun stéhēn yā. Chí stéhēn vāha yā nūū jī, chí maá yā ndíso tíñú síquī ndihi.

³³ De inī vehe sinagoga íyó iin tēe jā ñúhún tächī inī dē, de nī ncana cóhó dē:

³⁴ Cujīyo ní. ¿Nūcu vāji ní nūū ndá sá, Jesús tēe ñuū Nazaret? ¿A vāji ní jā snáa ní ndá sá, á naá cúu? Ja jíin sá ní iin cúu ní, chí Sēhe ī Yāa Dios cúu ní, ncachī dē.

35 De Jesús nī ncāhān xēēn yā nūū tāchī: Casī yuhú nú de quee nú inī tēe yáhá, ncachī yā. De nī jicó cáva-ni tēe ñúcuán nūū ndá nchivī, nī nsāhá tāchī. De nī nquee-ni inī dē cuāhān, de nduú nā cuá ní nsāhá cā jíín dē.

36 De ndihi nchivī nī nchūhú ji, de nī ncāhān ji jíín táhán ji: ¿Nā tūhun cúu yáhá jā ní ncuu sūcuán? Chi cúñáhnú tēe yáhá jā ndácu nīhin dē nūū ndá tāchī, de quée-ni cuāhān, ncachī ji.

37 De tūhun yā nī jītē nuu ní cáhnú región ñúcuán.

*Jā ní nasāhá vāha yā naná chíso Simón Pedro
(Mt. 8.14-15; Mr. 1.29-31)*

38 Ñúcuán de nī nquee Jesús inī vehe īī sinagoga, de cuāhān yā nī nquenda yā vehe Simón. De naná chíso Simón yíhí ndasí quīji ña. De nī ncāhān ndāhvī ndá dē jíín yā jēhē ña.

39 De nī jaquīn nūū yā nūū ña, de nī ncāhān yā jā ná ndíco quīji. De nī nquee-ni quīji ña, de nī nacōo ña-ni, de nī nsāhá ña jā ní nchajī yā jíín ndá dē.

*Jā ní nasāhá vāha yā cuāhā nchivī
(Mt. 8.16-17; Mr. 1.32-34)*

40 De tá nī nquēe ncandīī, de ndá nchivī jā íyó táhán ji jā cúhū ndācá nūū cuēhē, nī nquisiáha ndá ji nūū yā. De nī ntee yā ndahá yā iin iin ji, de sūcuán nī nasāhá vāha yā ji.

41 De suni cuāhā nchivī nī nquee tāchī inī ji, de cána cóhó ndá tāchī: Maá ní cúu Sēhe Yāā Dios, cáchī. De nī ncāhān xēēn yā nūū ji, de nduú ní jēhe yā tūhun cāhān cā ji sūcuán, chi ja jíín ndá ji jā maá yā cúu Cristo, Yāā jā ní ntají Yāā Dios.

*Jā ní nacani yā tūhun región Galilea
(Mr. 1.35-39)*

⁴² De tá nī ntūu, de nī nquee yā cuāhān sīn yā yātā ñūū nūū nduú nchivī. De ndá nchivī nánducú ji yā, de nī nguenda ji nūū íyó yā. De jécani ji yā tácuā mā cújiyo yā nūū ji.

⁴³ De nī ncāhān yā jíin ji: Suni cánuú jā nacani nī tūhun vāha nūū ndá cā ñūū sīquī nāsa tátúnī Yāā Dios, chí suu cúu jā ní ntají yā nduhū vāji nī, ncachī yā.

⁴⁴ De nī jica nuu yā ní región Galilea, nī nacani yā tūhun inī ndá vehe ī sinagoga.

5

*Jā ní nīhīn ndá dē cuāhā tiacá nī nsāhá yā
(Mt. 4.18-22; Mr. 1.16-20)*

¹ De iin quīvī de íñī Jesús yuhú mar Genesaret. De nī nguenda cuāhā nchivī, nī nchitú nīhin ji nūū yā, chí cúnī ji cunini ji tūhun Yāā Dios.

² De nī jinī yā jā íñī ūū barco ñatin yuhú mar. De ndá tēe tíin tiacá, ja nī nquee dē inī barco, náquete dē ñunu dē.

³ De nī nquīvi yā inī iin barco jā cúu barco Simón. De nī ncāhān yā jíin dē jā ná scáca yátá dē quīhīn jacū cā ichi inī ndute. De nī jécundeē yā, de jondē inī barco nī stéhēn yā tūhun nūū nchivī cuāhā jā íyó ji yuhú nduté.

⁴ De tá nī jīnu nī stéhēn yā, de nī ncāhān yā jíin Simón: Scáca barco nū ná cóhōn nūū cūnú ndute, de squée ndá nú ñunu nú, de tiin nú tiacá, ncachī yā.

⁵ De nī ncāhān Simón: Maestro, ní niñū nī squée ndá sá ñunu jā tiin sá tī, de nduú ní níhīn cuitī sá ni

iin tī. De jā cáchī maá ní, de ná squée tucu sá ñunu, ncachī dē.

⁶ De nī squée ndá dē, de nī nquīvi cuāhā ndasí tiacá, chi jondē ndúcú tēhdē ñunu dē.

⁷ De nī nsāhá ndahá ndá dē nūū ndá cā táhán dē jā ñúhún inī incā barco, jā ná quíji chindeé táhán jíin dē. De nī nquenda ndá dē, de nī nchuhun chitú ndá dē tī ndúū barco, de jondē ndúcú quēe barco.

⁸ De nī jinī Simón Pedro jā súcuán nī ncuu. De nī jēcuñī jítí dē nūū Jesús, de nī ncāhān dē: Vāha cā cujiyo ní Señor, chi tēe íyó cuāchi cúu sá, ncachī dē.

⁹ Chi maá dē jíin ndá tēe íyó jíin dē, nī nchūhú dē jā ní nīhīn cuāhā dē tiacá nī nsāhá yā.

¹⁰ De suni nī nchūhú Jacobo jíin Juan, ndúū sēhe Zebedeo, chi tēe chindeé táhán jíin Simón cúu ndúū dē. De nī ncāhān Jesús jíin Simón: Mā cūyūhú nú, chi jondē mitan de sāhá nī jā nīhīn nū cuāhā nchiví jā candíja nduhū, tá cúu nūū ní nīhīn nū cuāhā tiacá, ncachī yā.

¹¹ Ñúcuán de tá nī nenda ndá dē jíin barco nūū ñuhun yíchí, de nī sndóo ndá dē ndihi ndatíñú dē, de nī jēcuniquīn dē yā cuāhān dē.

*Jā ní nasāhá vāha yā iin tēe ndóho cuēhē stéhyū
(Mt. 8.1-4; Mr. 1.40-45)*

¹² Ñúcuán de íyó Jesús inī iin ñuū, de nī nquenda iin tēe jā ndóho cuēhē stéhyū. De nī jinī dē nūū Jesús, de nī jēcuñī jítí dē nī ntuu dē nūū dē nūū ñúhún, de nī ncāhān ndāhví dē jíin yā: Señor, jíin sá jā cuu nasāhá vāha ní sāán de tú cúnī ní, ncachī dē.

¹³ Ñúcuán de nī ntee yā ndahá yā dē, de nī ncāhān yā: Cúnī ni nasāhá vāha nī ndóhó, de ná ndúvāha

nú, ncachī yā. De tá nī ncāhān yā súcuán, de nī nduvāha-ni tēe ndóho cuēhē stéhyū.

14 De nī ndacu yā nūū dē jā má cāchí cuitī dē nūū ni iin. De nī ncāhān yā: Quīstéhēn nū maá nú nūū sūtū, de cundahá nú jā sōcō nū nūū Yāā Dios sīquī jā ní ndundoo nú nūū yā, tá cúu nūū ní ntatúnī Moisés janahán. De súcuán de cunī nchivī jā ní nduvāha nú, ncachī yā.

15 Sochi víhí cā nī jītē nuu tūhun yā cuāhān. De nī ncutútú cuāhā nchivī jā cunini ji tūhun jā stéhēn yā, jíin jā nasāhá vāha yā ji nūū ndācá cuēhē jā ndóho jí.

16 Sochi maá yā chi cuāhān sīn yā nūū nduú nchivī, de nī jīcān táhvī yā.

*Jā ní nasāhá vāha yā iin tēe nī nduvehlé
(Mt. 9.1-8; Mr. 2.1-12)*

17 De iin quīvī de stéhēn yā tūhun, de jacū tēe grupo fariseo jíin tēe stéhēn ley janahán, ndēē ndá dē ñúcuán. De nī nquenda dē nūū yā jā vāji dē ndācá ndáñúú Galilea, jíin ndáñúú Judea, jíin ciudad Jerusalén. De poder maá Yāā Dios íyó jíin yā jā násāhá vāha yā nchivī cúhū.

18 Ñúcuán de nī nquenda jacū tēe, de ndíso ndá dē iin tēe nī nduvehlé, yósō dē nūū iin camilla. De ndúcú ndá dē squívi dē tēe ñúcuán inī vehe jā caquīn dē nūū íyó yā.

19 De nduú ní níhīn ndá dē modo jā quīvi dē jíin tēe ñúcuán, chí íyó chitú nchivī. De nī ncaa ndá dē sīquī vēhé, de nī nacune dē teja. De nī scúun dē tēe cúhū jíin camilla dē jondē nūū íyó Jesús māhñú nchivī.

20 De nī jinī Jesús jā cándija ndá dē jā cuu nasāhá vāha yā tēe cūhū. De nī ncāhān yā jín tēe cūhū: Lílū, ja nēe cáhnú inī ni nūū ndá cuāchi nú, ncachī yā.

21 Ņúcuán de ndá tēe stéhēn ley janahán jín tēe grupo fariseo, nī nquijéhé ndá dē jáni inī dē sīquī yā: ¿Ní iin cā cúu tēe yáhá jā cáhān dē tūhun nāvāha jā quītī inī Yāa Dios? Chi nduú cā nā incā cuu cune cáhnú inī nūū cuāchi, chi mátúhún-ni Yāa Dios.

22 De nī jinī Jesús jā súcuán jáni inī ndá dē, de nī ncāhān yā: ¿Nūcu jáni inī ndá nú jā cáhān ni tūhun nāvāha?

23 De jā ndúū tūhun yáhá, ¿ní iin cúu jā vjín cā? ¿A jā cáhān ni jín tēe cūhū: Nēe cáhnú inī ni nūū ndá cuāchi nú? ¿A vjín cā jā cáhān ni: Nacōo de caca nú, chi ja nī nduvāha nú, cachī ni?

24 De mitan de ná stéhēn ni jā maá nī, Yāa nī nduu tēe, ndíso tíñú nī inī ñayīví yáhá jā cune cáhnú inī ni nūū cuāchi. Sá de nī ncāhān yā jín tēe nī nduvehlé: Cáhān ni jín nú, nacōo de naquehen nú camilla nū de quīnohōn nū vehe nú, ncachī yā jín dē.

25 De nī nacōo-ni tēe ñúcuán, nī jinī jínúū nchivī. De nī naquehen dē camilla jā ní nchosō dē, de cuānohōn dē vehe dē. De nácuetáhvī dē nūū Yāa Dios.

26 De nī nsāhvi ndasí inī ndācá nchivī nī jinī ji, de nī ncāhān ndá ji jā vāha ndasí Yāa cúu Yāa Dios. De suni yúhú ndasí ji de cáhān ji: Mitan de nī jinī ō tíñú ñáhnú ndasí, ncachī ji.

Jā ní ncana yā Leví

(Mt. 9.9-13; Mr. 2.13-17)

27 Ņúcuán de nī nquee yā cuāhān yā, de nī jinī yā nūū iin tēe stútú xūhún renta, nání dē Leví, ndéē

dē nūū nástútú dē xūhún renta. De nī ncāhān yā jíín dē: Cuniquīn nduhū ná cōhōn, ncachī yā.

²⁸ De nī nacuiñī dē, de nī sndóo dē ndihi ndatíñú dē, de cuāhān dē jíín yā.

²⁹ Sá de nī nsāhá Leví iin vico cáhnú inī vehe dē jā cúsiī inī dē jíín Jesús. De cuāhā tēe stútú xūhún renta jíín sava cā tēe, ndēē ndá dē mesa yáji dē stāā jíín yā.

³⁰ De ndá tēe grupo fariseo jíín tēe stéhēn ley janahán, nī nquijéhé ndá dē cáhān dē sīquī ndá tēe scuáha jíín yā, de nī jīcā tūhún dē: ¿Nūcu yáji ndá nú jíihi ndá nú jíín ndá tēe stútú xūhún renta jíín ndá cā tēe sáhá cuāchi? ncachī dē.

³¹ De nī ncāhān Jesús: Ndá nchivī íyó vāha, nduú jíini ñúhún ji tēe tátán, chi nchivī cúhū cúu jā jíini ñúhún.

³² De nduhū chi nduú vāji nī jā cana nī nchivī jāá nduú cuāchi, jā cúu ji tá cúu nchivī íyó vāha. Chi sa vāji nī jā cána nī nchivī íyó cuāchi, jā ná nácani inī ji de sndóo ji cuāchi ji, ncachī yā.

*Jā ní jīcā tūhún ndá dē yā sīquī jā conditē inī
(Mt. 9.14-17; Mr. 2.18-22)*

³³ Ñúcuán de nī ncāhān ndá dē jíín yā: Ndá tēe scuáha jíín Juan, jíín ndá tēe scuáha jíín grupo fariseo, cuāhā vuelta íyó nditē inī dē de jícān táhvi dē. De ndá tēe scuáha jíín maá ní, ¿nūcu nduú sáhá dē súcuán? Chi yáji ndá dē jíihi dē.

³⁴ De nī ncāhān yā jíín dē: ¿A cuu conditē inī dē juni íyó cā ni jíín dē? ¿A cuu sáhá nú jā conditē inī nchivī íyó vico tándāhá juni ndēē tēe tándāhá jíín ji?

³⁵ Sochi quiji quīvī jā cujiyo tēe tándāhá, de quīvī ñúcuán chi conditē inī ji, ncachī yā.

³⁶ De suni nī ncāhān yā iin tūhun yátá sīquī jāá nduú quétáhán tūhun jeé jā stéhēn yā jíin ndá tūhun janahán. Ncachī yā: Ni iin nchivī nduú jéhndē ji iin pedazo sahma jéé, de nachuhun ji nūū iin sahma túhú. Chi tú súcuán, de stíví ji sahma jéé, de suni nduú quétáhán jā jéé jíin jā túhú.

³⁷ De nduú ni iin chūhun vino jeé inī ñii túhú. Chi tú súcuán, de vino jeé ndatá ñii, de naā vino jíin ñii.

³⁸ Chi sa cánuú jā chuhun ji vino jeé inī ñii jéé, de súcuán de quendōo vāha ndúū.

³⁹ De nchivī chi nduú cúnī ji sndóo ji tūhun janahán, modo jāá nduú cúnī ji coho ji vino jeé, chi jā túhú cúu jā váha cā, jáni inī ji, ncachī yā.

6

Jā ní jehndē ndá dē xīnī trigo quīvī nátātú (Mt. 12.1-8; Mr. 2.23-28)

¹ De iin quīvī nátātú nī nchāha Jesús cuāhān yā nūū cáá trigo. De ndá tēe scuáha jíin yā nī jehndē dē xīnī trigo, de nī ncavā ndāhá dē, de nī nchajī dē.

² De sava tēe grupo fariseo nī ncāhān dē: ¿Nājēhē cúu jā sáhá ndá nú tiñu jāá nduú íyó vāha jā sáhá nú quīvī nátātú, cáchī ley Moisés? ncachī dē.

³ De nī ncāhān Jesús jíin dē: ¿A nduú ní ncáhvi ndá nú tutū nāsa nī nsāhá David iin quīvī jā ní jihī dē sōco jíin ndá tēe jā ní íyo jíin dē?

⁴ De nī nquīvi dē inī vehe Yāā Dios. De nī nquehen dē pan īi jā yósō nijīn nūū Yāā Dios. De nī nchajī dē, de suni nī jēhe dē nī nchajī ndá tēe íyó jíin dē. De nduú nā ley jā cajī ni iin tēe, chi maá-ni ndá sūtū cúu jā yájī. De vísō súcuán de nduú nā cuāchi ní íyo sīquī dē, ncachī yā.

⁵ De nī ncāhān cā yā jíin dē: Nduhū, Yāā nī nduu tēe, maá nī cúu jā tátúnī sīquī nāsa sāhá nchivī quivī nátátú, ncachī yā.

Jā ní nduvāha tēe nī nchīchī ndahá

(Mt. 12.9-14; Mr. 3.1-6)

⁶ De incā quivī nátátú suni nī nguīvi yā inī vehe īi sinagoga, de nī stéhēn yā tūhun. De ñúcuán íyó iin tēe nī nchīchī ndahá cuáhá dē.

⁷ De ndá tēe stéhēn ley janahán jíin tēe grupo fariseo, ndéhé yuhū dē yā tú nasāhá vāha yā tēe ñúcuán quivī nátátú, tácuā nīhīn dē cuāchi sīquī yā.

⁸ De maá yā chi jíinī yā nāsa jáni inī ndá dē. De nī ncāhān yā jíin tēe nī nchīchī ndahá: Nacuiñi de cuiñi nú mähñú yáhá, ncachī yā. De nī nacuiñi dē, de nī jēcuiñi dē mähñú.

⁹ Ñúcuán de nī ncāhān yā jíin ndá dē: Jícā tūhún nī ndá nú iin tūhun: ¿Nāsa cāhān ley sīquī quivī nátátú? ¿A jā sāhá vāha ó, á jā sāhá nēhén ó? ¿A jā nasāhá vāha ó nchivī ja ñatin cuū, á sāhá ó jā cuū jí? ncachī yā.

¹⁰ De ndéhé yā nūū ndá dē jā íní dē níi xiín yā, de nī ncāhān yā jíin tēe cúhū: Scāā ndahá nú, ncachī yā. De nī scāā dē, de nī nduvāha-ni ndahá dē.

¹¹ De ndá tēe ñúcuán nī nguīti ndasí inī dē, de nī nquijéhé ndá dē nátúhún dē sīquī Jesús, nāsa cahnī dē yā.

Jā ní nacāji yā ūxī ūū tēe apóstol

(Mt. 10.1-4; Mr. 3.13-19)

¹² De nī ncuu jacū quivī, de nī nquee yā cuācācān táhvī yā yucu. De níi niñū nī jīcān táhvī yā nūū Yāā Dios.

¹³ De tá nī ntūu, de nī ncana yā ndá tēe scuáha jíin yā. De nī nacāji yā ūxī ūū dē, de nī ncachī yā jā cuu ndá dē apóstol, chi cundiso tínú dē jā nacani dē tūhun yā.

¹⁴ De yáhá cúu síví ndá dē: Simón jā ní nascúnani yā dē Pedro, jíin ñanī dē Andrés, de saá-ni Jacobo jíin Juan, Felipe jíin Bartolomé,

¹⁵ Mateo, Tomás, Jacobo sēhe Alfeo, Simón tēe grupo cananista,

¹⁶ Judas ñanī Jacobo, jíin Judas Iscariote, tēe jā ní nastúu dē yā.

Jā ní stéhēn yā nūū nchivī cuāhā

(Mt. 4.23-25)

¹⁷ De nī nuu yā yucu jíin ndá tēe ñúcuán jā scuáha jíin yā, de nī jencuiñī yā iin nduhā jíin dē. De cuāhā nchivī níi región Judea jíin ciudad Jerusalén, jíin nchivī jondē yuhú mar ñuū Tiro jíin ñuū Sidón, nī nguenda ndá ji jā cunini ji tūhun stéhēn yā, jíin jā nduvāha ji cuēhē ndóho ji.

¹⁸ De ndācá nchivī jā ñúhún tāchī inī, suni nī nduvāha ji nī nsāhá yā.

¹⁹ De ndivīi nchivī cúnī ji jā quehé ji yā, chi súcuan ndúvāha ji sáhá yā jíin poder yā.

Tūhun nchivī nācā ndetū jíin nchivī jā xēēn cundoho

(Mt. 5.1-12)

²⁰ De nī nūcūndēhé yā nūū ndá tēe scuáha jíin yā, de nī ncāhān yā: Nācā ndetū ndá ndóhó jā ndóho ndáhví, chi quīvi nú ñuū nūū tátúnī Yāa Dios.

²¹ Nācā ndetū ndá nú jā jíhī nū sōco mitan, chi quiji quīvī jā ndahā chíjin nú. Nācā ndetū ndá nú jā jácu nú mitan, chi quiji quīvī jā cuācū nū.

22 Nācā ndetū ndá nú de tú quítī inī nchivī nū nū jā síquī nduhū, Yāā nī nduu tēe, de tú squéne yichī ji ndóhó, de tú cáhān nāvāha ji nū nū, de cáhān ji jā nchivī sáhá tiñu néhén cúu ndá nú.

23 De sáhá sīī nū inī nū quīvī jā sáhá ji súcuán, de sa víhí cā cusīī inī nū, chí cáhnú ndasí coo tāhvī nū jondē andiví. Chi suni súcuán nī nsáhá ūhvī ndá tatā ji ndá tēe nī nacani tūhun Yāā Dios jondē janahán.

24 De nācā xēēn cundoho ndá nú nchivī cuīcá, chí mitan-ni cúu jā íyó sīī inī nū.

25 Nācā xēēn cundoho ndá nú jā ní ndahā chījin nú mitan, chí quiji quīvī jā cuū nū sōco. Nācā xēēn cundoho ndá nú jā jácū nū mitan, chí quiji quīvī jā nducuécá inī nū de cuacu nú.

26 Nācā xēēn cundoho ndá nú jā jétúhún ndá nchivī ndóhó, chí suni súcuán nī jetúhún ndá tatā ji ndá tēe nī nacani tūhun stáhvī jondē janahán.

*Tūhun jā cundáhvī inī ō nchivī jā jínī ūhvī yóhó
(Mt. 5.38-48; 7.12)*

27 De cáhān nī jín ndá nú jā níni: Cundáhvī inī nū ndá nchivī jā jínī ūhvī ndóhó, de sáhá vāha nú jín nchivī jā quítī inī jínī ndóhó.

28 De cācān nū jā vāha cuu nchivī jā cáhān nāvāha síquī nū, de cācān táhvī nū jēhē nchivī jā cáhān néhén nū nū.

29 De tú ní tēe cani dē iin lado cūñu nuū nū, de vāha cā suni cuāha nú incā lado cani dē, nsūū cā jā nacuāha nú jā ndutahví dē. De tú ní tēe cúnī dē candeē dē sōo nū, de suni cuāha nú tūhun jā quíhīn dē jín jondē camisa nū.

30 De nā-ni nchivī jícān nū nū de cuāha nú nū ji. De nchivī quéhen ndatíñú nú, de mā nācān nū.

³¹ De tá cúu nūū cúnī nū jā sáhá vāha nchivī jíín nú, suni súcuán sáhá vāha nú ji.

³² De tú íyó mánī nū jíín maá-ni nchivī jā mánī jíín nú, ¿de nā tiñu vāha cúu jā sáhá nú súcuán túsaá? Chi jondē ndá tēe sáhá cuāchi, suni íyó mánī dē jíín tēe íyó mánī jíín maá dē.

³³ De tú sáhá vāha nú jíín maá-ni nchivī jā sáhá vāha jíín maá nú, ¿de nā tiñu vāha cúu jā sáhá nú súcuán túsaá? Chi jondē ndá tēe sáhá cuāchi, suni súcuán sáhá ndá dē.

³⁴ De tú cuāha núú nú nūū maá-ni nchivī jā ñúhún inī nū jā nacuāha ji nūū nū, ¿de nā tiñu vāha cúu jā sáhá nú súcuán túsaá? Chi jondē ndá tēe sáhá cuāchi, suni jéhe núú dē nūū ndá cā tēe sáhá cuāchi, tácuā nanihīn tucu dē.

³⁵ Túsaá de cundáhví inī ndá nú nchivī jā jíín ūhvī ndóhó, de sáhá vāha nú ji, de cuāha núú nú nūū ji. De mā cuāha nú maá sīquī jā canī inī nū jā suni nacuāha ji nūū nū. De súcuán de cáhnú coo tāhvī nū, de stéhēn nū jā cúu nú sēhe Yāā cúñáhnú ndasí. Chi maá yā vāha inī yā jíín nchivī jāá nduú nácuétáhvī nūū yā jíín nchivī jā sáhá nēhén.

³⁶ Túsaá de cundáhví inī nū nchivī, tá cúu nūū cundáhví inī maá Tatá nú nchivī.

*Mā cáhān ō sīquī cuāchi táhān ó
(Mt. 7.1-5)*

³⁷ Mā cáhān ndá nú sīquī cuāchi nchivī nāsa sáhá ji, tácuā suni mā cáhān Yāā Dios cuāchi sīquī nū jā sáhá nú súcuán. Mā cáhān xēēn nū sīquī ji jāá nduú vāha sáhá ji, tácuā suni mā cáhān Yāā Dios súcuán sīquī nū. Cune cáhnú inī nū nūū ji, de suni cune cáhnú inī yā nūū nū.

³⁸ Cuāha nú nū nchivī, de suni súcuán cuāha Yāa Dios nū nū. Chi vāha ndasí cuāha yā nū nū, chi modo jā chicuāha vāha yā, quisi yā, sāhá nīhin yā, de jondē scāa yā cuāha yā nū nū. Chi medida jā jéhe ndá nú nū nchivī, suni medida ñúcuán cuāha yā nū nū, ncachī yā.

³⁹ De nī ncāhān yā iin tūhun yátá jíin ji: Ndá tēe jā stéhēn tūhun jāá nduú ndāā, cúu dē tá cúu tēe cuáá. De iin tēe cuáá, ¿á cuu stéhēn dē ichi nūū incā tēe cuáá? ¿A nduú nincava ndúū dē inī xēhvā?

⁴⁰ Iin tēe scuáha, nduú cúñáhnú dē nūū maestro dē. De tēe scuáha, tá ja nī ncutūha vāha dē, de jīnū dē cuu dē tá nūū cúu maestro dē.

⁴¹ De cuāchi táhán nú cúu modo jā ñúhún iin yācá lúlí tīnūú ji. ¿De nūcu sáhá nú cuenta jā súcuán, de nduú sáhá nú cuenta cuāchi maá nú jā cúu modo jā ñúhún iin vītū tīnūú máá nú?

⁴² ¿De nūcu cáhān ndá nú jíin táhán nú: Cundetū, de ná távā ni yācá jā ñúhún tīnūú nú, de nduú sáhá nú cuenta jā ñúhún iin vītū tīnūú máá nú? Tēe stáhvī-ni cúu ndá nú túsaá. Xihna cā tīnūú máá nú tavā nū vītū, sá de cuu cūndēhé vāha nú jā tavā nū yācá tīnūú táhán nú.

*Jíin tiñu jā sáhá nchivī de cunī ō nāsa nchivī cúu ji
(Mt. 7.16-20; 12.33-35)*

⁴³ Nduú íyó ñutun váha jā jéhe jāvíxī nēhén, de ni nduú íyó ñutun nēhén jā jéhe jāvíxī vāha.

⁴⁴ Chi jíin jāvíxī jā jéhe iin iin ñutun de jíin ō tú ñutun váha cúu. Chi nduú cándeē ō higo xīnī ñutun íñú, de ni nduú cándeē ō uva xīnī yūcū zarza.

⁴⁵ De saá-ni cúu tēe vāha, chi cáhān dē tūhun váha, chi vāha ánō dē. De tēe nēhén cáhān dē tūhun nēhén,

chi cánēhén ánō dē. Chi nāsa íyó ánō nchivī, de cúsá ñúcuán cúu jā cáhān ji.

Tūhun sīquī ūū vehe

(Mt. 7.24-27)

⁴⁶ ¿Nājēhē cúu jā cáhān yíñúhún ndá nú jíin nī: Jētohō sá, cáchī nū, de nduú squíncuu ndá nú tiñu jā ndácu nī?

⁴⁷ Ndācá nchivī jā vají nūū ni de níni ji tūhun cáhān ni de squíncuu ji, ná stéhēn ni nūū nū nāsa cúu ji:

⁴⁸ Cúu ji tá cúu iin tēe jā ní jaquīn dē vehe dē, de nī jete cúnú dē jondē nī nīhīn dē toto, de nī nchisó dē sīquī. De tá nī ndaa ndute yúte, de nī nchindahá vehe ñúcuán, de nduú ní ncándā cuitī sāhá, chí sīquī toto yósō.

⁴⁹ Sochi ndá nchivī jā jíni tūhun jā cáhān ni, de nduú squíncuu ji, cúu ji tá cúu iin tēe jā ní jaquīn dē vehe dē nūū ñūhún, de nduú yítuu jēhē. De tá nī ndaa ndute yúte, de nī nchindahá vehe ñúcuán, de nī scócáva-ni, de nī naā ndihi-ni vehe, ncachī yā jíin ndá ji.

7

Jā ní nasāhá vāha yā mozo capitán

(Mt. 8.5-13)

¹ De tá nī jíinu nī ncāhān yā nī jini nchivī, de cuāhān yā ñuū Capernaum.

² De iin tēe nación Roma jā cúu capitán, íyó iin mozo dē jā mánī ndasí dē jíin. De mozo ñúcuán cúhū ji de ja ñatin cuū ji.

³ De nī jini capitán tūhun Jesús. De nī ntají dē jacū tēe ñáhnú jā ndácu nūū nchivī hebreo, cuāhān

dē nūū yā jā cāhān ndāhvī dē jíin yā jā ná quíji yā nasāhá vāha yā mozo dē.

⁴ De nī nguenda ndá tēe ñúcuán nūū Jesús, de nī ncāhān ndāhvī ndasí dē jíin yā: Chindeé ní tēe cúu capitán, chi tēe vāha cúu dē.

⁵ Chi mānī dē jíin nación maá ó, de maá dē nī ndacu tiñu jā ní ncuṽaha iin vehe īī sinagoga jā cuu ndācá ó, ncachī ndá dē.

⁶ Ñúcuán de cuāhān Jesús jíin ndá dē. De tá nī ncuñatin yā vehe capitán, de nī ntají dē jacū amigo dē cuātahān dē yā. De nī ncāhān ndá dē jíin yā: Cáchī capitán jāá nduú cúnī dē jā sāhá téñú dē ní, Señor, chi nduú cúñáhnú dē jā quíhīn ní quívi ní vehe dē.

⁷ Jā ñúcuán nduú ní nsāhá ñáhnú dē maá dē jā quíji dē nūū ní, cächī dē. De maá jā cāhān ní-ni, de ná ndúvāha mozo dē, cächī dē.

⁸ Chi maá dē suni ndíso tiñú dē nī nsāhá ndá tēe cúñáhnú cā. De cúñáhnú dē nūū ndá soldado dē, cächī dē. De tú cāhān dē jíin iin tēe jā ná quíhīn dē, de cuāhān dē. De tú cāhān dē jíin incā tēe jā ná quíji dē, de quíji dē. De tú ndácu dē iin tiñu nūū mozo dē, de sáhá jī, cächī dē, ncachī ndá tēe ñúcuán jíin yā.

⁹ De tá nī jini Jesús tūhun yáhá, de nī nsāhvi inī yā. De nī ndicó cóto yā, de nī ncāhān yā jíin ndá nchivī cuāhā jā níquīn yātā yā: Ndāā cāhān ni jíin ndá nú jā juni nación maá ó Israel, nduú ní níhīn ni ni iin nchivī jā cándíja níhin sūcuán, tá cúu nūū cándíja tēe yáhá, vísō tēe nación jāá nduú jíinī tūhun Yāā Dios cúu dē, ncachī yā.

¹⁰ De ndá tēe jā ní ntají capitán nūū yā, nī nenda ndá dē vehe, de nī jinī dē ja nī nduvāha mozo ñúcuán.

Jā ní nastécū yā sēhe yíi ñahan viuda

¹¹ Ñúcuán de cuāhān yā iin ñuū nání Naín. De ndá tēe scuáha jíin yā, jíin nchivī cuāhā, suni cuāhān ji jíin yā.

¹² De tá nī ncuñatin yā yuhú ñúū, de ñúcuán nī nquee nchivī jā quíchuhū ji iin tēe suchí jā ní jīhī. De mátuhún ji-ni nūū naná ji, de ñahan viuda cúu ña. De cuāhā nchivī ñuū ñúcuán vāji jíin ña.

¹³ De tá nī jinī maá Jētohō ō nūū ña, de nī ncundáhvī inī yā ña, de nī ncāhān yā jíin ña: Mā cuācú ní, ncachī yā.

¹⁴ Ñúcuán de nī jīnū yā jondē nūū ndīyi, de nī ntiin yā jātūn. De nī jencuiñī ndá tēe ndíso. De nī ncāhān yā jíin sūchí jā ní jīhī: Cāhān ni ndóhó, nacōo lílū, ncachī yā.

¹⁵ Ñúcuán de nī nūcundeē-ni sūchí jā ní jīhī, de nī nquijéhé ji nácahān ji. De nī nasiáha yā ji nūū naná ji.

¹⁶ De ndiviī nchivī nī nchūhú ji nī jinī ji, de nī ncāhān ji jā vāha ndasí Yāā cúu Yāā Dios. De cāhān ji: Māhñú ndācá ō nī nguenda iin tēe cúñáhnú jā nācani tūhun Yāā Dios. De suni cāhān ji: Maá Yāā Dios nī nquijéhé yā chíndeé yā nchivī yā, ncachī ji.

¹⁷ De nī jītē nuu tūhun yā níi cāhnú región Judea jíin ndācá región ñatin ñúcuán.

Jā ní ntají Juan ūū tēe nūū yā

(Mt. 11.2-19)

¹⁸ De yíhí Juan vecāa, de ndá tēe scuáha jíin dē nī ncachī tūhun nūū dē jā súcuán nī ncuu ndá tiñu yáhá.

¹⁹ De nī ncana Juan ūū tēe scuáha jíin dē, de nī ntají dē tēe ñúcuán cuāhān dē nūū Jesús, tácu

cātühún dē yā tú maá yā cúu ndija Cristo jā ní ncachī Yāa Dios jā tají yā, á jā cundetu dē quiji incā tēe cuu Cristo.

²⁰ De nī nguenda ndúū dē nūū yā, de nī ncāhān dē: Juan tēe scuénduté nī ntají dē ndúū sá vāji sá cātühún sá ní tú maá ní cúu Cristo jā cáchī tutū jā quiji, á cundetu ó incā tēe jā quiji, ncachī dē.

²¹ De maá hora ñúcuán nī nasāhá vāha yā cuāhā nchivī cúhū, jín nchivī ndóho ndá cuēhē xēēn, jín nchivī ñúhún tāchī inī. De suni cuāhā nchivī cuāá, nī ndunijīn tīnūú ji nī nsāhá yā.

²² De nī ncāhān yā jín ndúū dē: Cuáhán de cachī tūhun nú nūū Juan ndācá tiñu jā ní jinī nū jín jā ní jini nú. De cachī nū jā nchivī cuāá núne tīnūú ji, de nchivī cojo nácaca ji, de nchivī ndóho cuēhē stéhyū ndúvāha ji, de nchivī sōhó núne sōho ji, de nchivī jīhī nátecū ji sáhá nī. De suni nácani nī tūhun nūū nchivī ndāhvī jā scácu Yāa Dios ánō ji.

²³ De nācā ndetū tēe jā má nácani yátá inī dē jā nduhū cúu Cristo. Súcuán cachī nū nūū Juan, ncachī yā jín ndúū dē.

²⁴ De tá cuānohōn ndúū tēe jā ní ntají Juan, de nī nquijéhé Jesús cáhān yā tūhun Juan jín nchivī: ¿Nā cuá cúu jā ní jēndēhé ndá nú nūū ñuhun tíhá? ¿A iin tēe jáni iin jáni ūū inī jā cúu tá cúu itē jā cándā sáhá tāchī?

²⁵ De tú nduú, ¿de nā cuá cúu jā ní jēndēhé ndá nú túsaá? ¿A iin tēe jā cúnī cuñáhnú jā ñúhún sahma fino? Nduú, chí jinī ndá nú jā ndá tēe ñúhún sahma fino de ndúcú ndācá jā cúsi inī, ní maá-ni inī vehe rey ndēē ndá dē.

²⁶ ¿De nā cuá cúu jā ní jēndēhé ndá nú túsaá? ¿A iin tēe nácani tūhun Yāa Dios? Cáhān ni jín nú jā

suu nī jēndēhé nú. De cúñáhnú cā Juan yáhá nsūú cā ndá cā tēe jā ní nacani tūhun Yāā Dios.

27 Chi tūhun Juan cúu jā yósō nūū tutū īi:
Tají nī tēe nacani tūhun nī, cosō nūū dē ichi nūū
Cristo,
tácua coo tūha nchivī jā quenda yā.
Ncachī Yāā Dios, cáchī tutū.

28 De cáhān ni jíin ndá nú jā inī ñayīví yáhá cúñáhnú cā Juan tēe scuénduté nsūú cā ndá cā tēe jā íyó inī ñayīví. De vísō súcuán de ndá nchivī jā nūu cā inī ñuū nūū tátúnī Yāā Dios, cúñáhnú cā ji nsūú cā Juan, ncachī yā.

29 De ndācá nchivī jíin ndá tēe stútú xūhún renta, tá nī jini ji tūhun cáhān yā, de nī jetáhví ji jā Yāā ndāā cúu Yāā Dios, chi ja nī jenduté ji nūū Juan.

30 Sochi ndá tēe grupo fariseo jíin tēe stéhēn ley janahán, nduú ní jetáhví dē tūhun jā cúnī Yāā Dios sáhá yā jā váha dē, chi nduú ní jēnduté ndá dē nūū Juan.

31 De nī ncāhān cā maá Jētohō ō: Yáhá cáchī ni iin tūhun yátá tácua cunī ndá nú nāsa íyó nchivī tiempo mitan.

32 Cúu ji tá cúu ndá sūchí lúlí jā ndéē ji nūū yáhvi cásíquí ji. De cána jee ji nūū táhán ji: Nī ntivī ndá nī tūyōó nūū ndá nú, de nduú ní jíta jéhé nú. De nī jíta ndá nī yaā jā cuécá jíta, de nduú ní jácu nú, cáchī ndá ji. De tá cúu ndá sūchí ñúcuán jāā nduú ní jétahān inī ji ni iin ni incā, súcuán cúu ndá nú.

33 Chi nī nquiji Juan tēe scuénduté, de cuāhā vuelta nī īyo nditē inī dē, chi nduú ní nchájī dē stāā de nduú ní jíhi dē vino. De nduú ní jétahān inī ndá nú, chi nī ncāhān nū jā ñúhún tāchī inī dē.

³⁴ De nī nquenda maá nī, Yāā nī nduu tēe, de yáji ni jíhi nī, de suni nduú jétahān inī ndá nú, de scáa nú cā chi cāhān nū jā maá-ni jā yáji ni jíhi nī vino. De quétáhān nī jíin ndá tēe stútú xūhún renta jíin ndá cā tēe sáhá cuāchi, cáchi ndá nú.

³⁵ De tú cúndíchi iin tēe jíin tūhun Yāā Dios, de jíin tiñu sáhá dē de jínī ndá cā tēe ndíchi jā ndíchi dē, ncachī yā.

Jā iyó Jesús vehe Simón tēe fariseo

³⁶ De iin tēe grupo fariseo nī ncana dē Jesús jā cajī yā stāā jíin dē. De nī jēhēn yā vehe dē, de nī jēcundeē yā mesa jā cajī yā stāā.

³⁷ Nūcuán de iin ñahan sáhá cuāchi, ndéē ña ñuū nūcuán, de nī jinī ña jā ní jinū Jesús vehe tēe fariseo, yáji yā stāā. De nī nquiji ña jíin iin frasco yūū luu jā ñūhún chitú aceite perfume.

³⁸ De nī jēcuñī jítí ña nūū jēhē yā, de jácu ña. De nī nquijéhé ña sáchi ña jēhē yā jíin ndute tinnū ña, de nī nasíchi ña jíin ixí xínī ña. De nī ntechuhú ña jēhē yā, de nī nchihí ña perfume.

³⁹ De tēe fariseo jā ní ncana dē yā, nī jinī dē jā súcuán nī nsáhá ña, de nī jani inī dē: Tú tēe nácani tūhun Yāā Dios cúu tēe yáhá, de cunī dē nāsa ñahan cúu ñahan yáhá jā quéhé ña dē, chi ñahan sáhá cuāchi cúu ña, jáni inī dē.

⁴⁰ Nūcuán de nī ncāhān Jesús jíin dē: Simón, cúnī ni cāhān ni jíin nú iin tūhun. De nī ncāhān maá dē: Cāhān ní Maestro.

⁴¹ De nī ncāhān Jesús: Iin tēe jéhe núú xūhún, nī iyo ūū tēe ndíta nūū dē. Iin dē ndíta ūhūn ciento xūhún jā nání denario, de incā dē ndíta ūū xico ūxí denario.

⁴² De nduú nā cuá névāha ndúū tēe ñúcuán jā nachunáá dē. De tēe jéhe núú xūhún nī nee cáhnú inī dē nūū ndúū tēe ñúcuán. Túsaá de cachī nū: Jā ndúū tēe ñúcuán, ¿ní iin dē cúu jā coo manī cā jíín dē? ncachī yā.

⁴³ De nī ncāhān Simón: Jáni inī sá jā tēe nī ndita cuāhā cā, ncachī dē. De nī ncāhān yā: Ndāā cāhān nū, ncachī yā.

⁴⁴ De ndéhé yā nūū ñahan ñúcuán, de nī ncāhān cā yā jíín Simón: ¿A ndéhé nú tá sáhá ñahan yáhá? Jā ní nguenda nī vehe nú, de nduú ní jéhe nú ndute jā ndundoo jēhē ni, tá cúu nūū íyó costumbre. De ñahan yáhá nī nsáhá chíí ña jēhē ni jíín ndute tínúū ña, de nī nasíchī ña jíín ixi xínī ña.

⁴⁵ De nduú ní ntéchuhú nú nduhū, tá cúu nūū íyó costumbre. De ñahan yáhá, jondē nī nquivi nī vehe nú, de nduú jécuiñī ña jā téchuhú ña jēhē ni.

⁴⁶ De nduú ní nchíhi nú aceite xínī ni, tá cúu nūū íyó costumbre. De ñahan yáhá nī nchíhi ña aceite perfume jēhē ni.

⁴⁷ Túsaá de cāhān ni jíín nú jā ní stéhēn ña jā ndasí íyó mānī ña jíín nī sīquī jā nēe cáhnú inī ni nūū ndācá cuāchi ña, vísō cuāhā cúu. Sochi tú nēe cáhnú inī ni nūū nchivī jā íyó jacū-ni cuāchi, de jacū-ni stéhēn ji jā mānī ji jíín nī, ncachī yā.

⁴⁸ De nī ncāhān yā jíín ña: Ja nēe cáhnú inī ni nūū ndācá cuāchi nú, ncachī yā.

⁴⁹ Ñúcuán de ndá nchivī yájī stāā jíín yā, nī nquijéhé ndá ji cāhān ji: ¿Ní iin cā cúu tēe yáhá jā cāhān dē jā nēe cáhnú inī dē nūū cuáchi? ncachī ji.

⁵⁰ Sochi Jesús nī ncāhān cā yā jíín ñahan ñúcuán: Nī ncandíja nú nduhū, de jā ñúcuán cúu jā ní scácu

nī ndóhó nūū cuáchi nú. Cuáhán de ndusiī inī nū, ncachī yā.

8

Tūhun ndá ñahan jā jíto ña yā

¹ Ñúcuán de nī ncuu jacū quīvī, de nī jica nuu Jesús ndācá ñuū nāhnú jíin ñuū lulí. De nácani yā tūhun vāha, de cáchī yā nāsa tátúnī Yāa Dios. De ndihúxī ūū tēe cúu apóstol, suni jíca dē jíin yā.

² De suni íyó jacū ñahan jíca jíin yā, jā ní ntavā yā tāchī inī sava ña, de nī nasāhá vāha yā sava ña jā ndóho cuēhē. De iin ña cúu María ñuū Magdala, de inī ñahan ñúcuán nī ntavā yā ūjā tāchī.

³ De incā ña cúu Juana, ñasíhí Chuza, tēe ndíso tíñú inī vehe Herodes. De incā ña cúu Susana, jíin cuāhā cā ñahan jā chíndeé ña yā jēhe ña ndācá jā jíni ñúhún yā jíin ndá dē.

Tūhun yátá tēe jíte tatā (Mt. 13.1-9; Mr. 4.1-9)

⁴ De cuāhā nchivī ndācá ñuū ñúcuán nī nguenda ji nūū Jesús. De nī ncutútú cuāhā ndasí nchivī, de nī ncāhān yā iin tūhun yátá nūū ndá ji:

⁵ Iin tēe jíte tatā, nī nquee dē jā cutē dē. De tá nī nquijéhé dē jíte dē, de jacū tatā nī jíte yuhú íchí, de nī jāñū nchivī sīquī, de nī nchaji-ni ndá saā.

⁶ De jacū cā nī jíte nūū ñuhun yúū. De nī ntāhvī, de nī nchīchī-ni, chí nduú íyó cuāhā cōhyo.

⁷ De jacū cā tatā nī jíte mǎhñú nūū cáá niquin iñu. De iin nuú-ni nī ntāhvī iñu jíin, de nī jasī nūū.

⁸ De sava nī jíte nūū ñuhun váha. De tá nī ntāhvī, de nī jēhe cuāhā nūnī, chí iin iin tatā nī jēhe jondē

ciento, ncachī yā. Ñúcuán de nī ncāhān jee yā: Ndá ndóhó jā níni, tee sōho vāha nú, ncachī yā.

*Nājēhē cúu jā cáhān yā maá-ni tūhun yátá
(Mt. 13.10-17; Mr. 4.10-12)*

⁹ De ndá tēe scuáha jíin yā nī jīcā tūhún dē yā nā cuá cáchī tūhun yátá yáhá.

¹⁰ De nī ncāhān yā: Ndá ndóhó, chi sáhá Yāā Dios jā cuu jīcūhun inī nū tūhun jā ní nchiyuhū yáhá, nāsa quívi nchivī ndahá Yāā Dios jā tatúnī yā nūū ji. Sochi sava cā nchivī chi maá-ni jíin tūhun yátá cáhān ni jíin ji, tácuá vísō ndéhé ji de quéndōo ji modo jāá nduú jíinī ji. De vísō jíni jíin sóho ji, de mā jīcūhun inī ji.

*Jā ní ncachī cājí yā tūhun yátá tēe jītē tatā
(Mt. 13.18-23; Mr. 4.13-20)*

¹¹ De súcuán cúu jā cáhān tūhun yátá yáhá: Tatā ñúcuán cúu tūhun Yāā Dios.

¹² De tatā jā ní jītē yuhú íchí cúu tá cúu ndá nchivī jā jíni tūhun, sochi quénda-ni tāchī cúñáhnú, de cándeē tūhun inī ánō ji, tácuá mā cándíja ji de mā cácu ji sáhá yā.

¹³ De tatā jā ní jītē nūū ñuhun yúū cúu tá cúu ndá nchivī jā jíni tūhun, de jétáhví ji de cúsiī inī ji jíin. Sochi nduú cúcutú tūhun inī ánō ji, de jacū-ni quívi cándíja ji. De tá quiji tūndóhó síquī ji, de jíca yátá ji.

¹⁴ De tatā jā ní jītē māhñú niquin iñu cúu tá cúu nchivī jíni tūhun, de cuāhān ndá ji de cútéñú ji jíin tiñu ji de cúnī ji cucuícá ji de cusíī inī ji. De nduú jíja ji jíin tūhun yā.

¹⁵ De tatā jā ní jītē nūū ñuhun vāha cúu tá cúu ndá nchivī jíni tūhun, de tীন vāha ji, chi íyó vāha íyó

ndāā ánō ji. De jíja ji jíin tūhun yā, chi cándíja vāha ji.

Tūhun yátá sīquī lámpara

(Mr. 4.21-25)

¹⁶ Tá scuíquīn nchivī iin lámpara, de nduú jásī ji ni iin sīquī, de ni nduú chíhi ji chíjin jīto. Chi sa jáni ji nūū sūcún, tácuā cutūu nūū ndá nchivī jā quívi vehe.

¹⁷ De suni sūcuán, nduú íyó ni iin tūhun yíyuhū jā má cūní nchivī, chi ndihi-ni tūhun jā cáhān ji natūu nijīn de cunī nchivī.

¹⁸ Túsaá de cunini vāha ndá nú, chi nchivī ja jícūhun inī, stéhēn cā yā nūū ji. Sochi nchivī jáá nduú cándíja, chi maá jacū jā jáni inī ji jā jíni ji, de sa naā, ncachī yā.

Tūhun naná yā jíin ñanī yā

(Mt. 12.46-50; Mr. 3.31-35)

¹⁹ Ñúcuán de nī nquenda naná yā jíin ndá ñanī yā nūū íyó yā. De nduú ní ncúu quívi ndá ña nūū yā, sīquī jā íyó chitú nchivī.

²⁰ De nī ncachī tūhun iin nchivī nūū yā: Naná ní jíin ndá ñanī ní íñi ña tāvēhé, de cáhān ña jíin ní cūni ña, ncachī ji.

²¹ De nī ncāhān maá yā: Suni naná nī jíin ñanī ni cúu ndá nchivī níni tūhun Yāā Dios de squíncuu ji, ncachī yā jíin ji.

Jā ní jencuiñi tāchī níhin jíin mar nī nsāhá yā

(Mt. 8.23-27; Mr. 4.35-41)

²² De iin quívi nī nquívi yā iin barco jíin ndá tēe scuáha jíin yā, de nī ncāhān yā jíin dē: Ná yáha ó cōhōn incā lado mar. De nī scāca ndá dē barco cuāhān dē.

23 De juni scáca dē barco de nī nquixīn yā. De nī jīquīhi iin tāchī níhin nūū mar. De ja ñatin chitú ndute inī barco, de ndúcú quēe barco.

24 De nī sndóto ndá dē yā, de nī ncāhān dē: Maestro, Maestro, mitan de quēe ó chījin ndute de naā ō, ncachī dē. De nī nacuiñī yā, de nī ncāhān yā nūū tāchī níhin jín nūū mar. De ndihi nī jencuiñī, de nī ncuu nañí-ni.

25 De nī ncāhān yā jín ndá tēe scuáha jín yā: ¿Nūcu nduú cándija ndá nú? De ndá máa dē chi nī nchūhú ndasí dē, de sáhvi inī dē, de cáhān dē jín ndá táhān dē: ¿Ní iin cā cúu tēe yáhá jā jondē nūū tāchī níhin jín nūū ndüté tátúnī dē, de jétáhvi jā cáhān dē? ncachī ndá dē.

*Tēe ñuū Gadara jā ndóho tāchī
(Mt. 8.28-34; Mr. 5.1-20)*

26 Ñúcuán de nī nquenda yā jín ndá dē región Galilea, de cuāhān yā región Gadara jā íyó incā lado mar Galilea.

27 De tá nī nuu yā nūū ñuhun yíchí, de iin tēe ñuū ñúcuán nī nquenda dē nūū yā. De ja nī ncuu cuāhā cuiyā jā ñúhún cuāhā tāchī inī dē. De nduú ñúhún cuitī dē sahma, de ni nduú ndéē dē vehe, chi sa mähñú nūū yíyuhū ndīyi ndéē dē.

28 De tá nī jinī dē nūū Jesús, de nī jēcuiñī jítí dē nūū yā, de nī ncana cóhó dē: ¿Nūcu vāji ní nūū sá, Jesús Sēhe Yāā Dios, Yāā cúñáhnú ndasí? Cáhān ndāhví sá jín ní jā má sndóho ní sāán.

29 Súcuán nī ncāhān dē, chi ja nī ndacu yā nūū ndá tāchī jā ná quée inī dē. De ja nī ncuu cuāhā vuelta jā ní nsāhá xēēn tāchī dē. De nī nuhnī ndahá dē jēhé dē jín cadena nī nsāhá nchivī, tácuu nduú

nā cuá sáhá dē. De ndihi-ni jéhdē dē, de jínu dē jéhēn dē nūū ñuhun tíhá sáhá ndá táchī.

³⁰ De Jesús nī jīcā tūhún yā dē: ¿Nā cuá nāní nú? De nī ncāhān dē: Legión nāní sá. De nī ncāhān dē jā súcuán nāní dē, chí ñúhún cuāhā táchī inī dē.

³¹ De nī ncāhān ndāhvī ndá táchī ñúcuán jíín yā jā má tájí yā ji cundasī ji maá yavī cūnú ndasí.

³² De yucu ñúcuán íyó cuāhā quinī jítu tī. De ndá táchī nī ncāhān ndāhvī jíín yā jā ná cuáha yā tūhun quīvi ndá inī quinī. De nī jēhe yā tūhun.

³³ De nī nquee ndá táchī inī tēe ñúcuán, de nī nquīvi inī quinī. De ndá quinī nī jínu tī nī nincava tī iin yuhú cává, de nī nquēe tī inī mar, de nī jīhī tī nūū nduté.

³⁴ De ndá tēe jíto tī, nī jinī dē jā súcuán nī ncuu, de nī nchūhú ndá dē. De nī jínu dē cuācachī tūhun dē nūū ndá nchivī ñuū jíín ndá rancho.

³⁵ De nī jéhēn ndá nchivī nī jēndéhé ji nāsa nī ncuu. De nī nquenda ji nūū íyó Jesús. De nī jinī ji nūū tēe jā ní nquee ndá táchī inī, ndéē dē nūū jéhē Jesús, de ñúhún dē sahma, de ja nī nducájí xīnī dē. De nī nchūhú ndá nchivī.

³⁶ De ndá tēe jā ní jinī, nī nacani dē tūhun nūū nchivī, nāsa nī ncuu jā ní nduvāha tēe jā ní ñuhun táchī inī.

³⁷ Ñúcuán de ndá nchivī ní región Gadara, nī nquijéhé ji cáhān ndāhvī ji jíín yā jā ná cújiyo yā quīhīn yā, chí yuhú ndasí jí. De nī ndīvi yā inī barco jā quínohōn yā.

³⁸ De tēe jā ní nquee táchī inī, nī ncāhān ndāhvī dē jíín yā jā cuāha yā tūhun quīhīn dē jíín yā. Sochi Jesús nī ncāhān yā jā ná quéndōo dē, de ncachī yā:

39 Cuánohōn vehe nú, de nacani nú tūhun nāsa ñáhnú ndasí tiñu nī nsāhá Yāa Dios ndóhó, ncachī yā jíin dē. De cuāhān dē, de nī nacani dē tūhun níi ñuū ñúcuán jā nāsa ñáhnú ndasí tiñu nī nsāhá Jesús jíin dē.

Tūhun sēhe síhí Jairo jíin ñahan jā ní nquehé sahma yā

(Mt. 9.18-26; Mr. 5.21-43)

40 De tá nī nenda Jesús incā lado mar, de ndá nchivī nī ncusiī inī ji jā ní nenda yā, chí ndihi ji ndétu ji yā.

41 De nī nquenda iin tēe cúñáhnú inī vehe īi sinagoga, nání dē Jairo. De nī jēcuñī jítí dē nūū jéhē yā, de nī ncāhān ndāhví dē jā ná quihīn yā jíin dē vehe dē.

42 Chí íyó iin sēhe síhí dē jā mátúhún ji-ni nūū dē, de íyó ji tá ūxī ūū cuīyā. De sūchí ñúcuán ja ñatin cuū ji. De cuāhān yā jíin dē, de cuāhā nchivī níquīn ji yā, de nī nchitú nīhin ji ní xiín yā cuāhān ji.

43 De māhñú ndá nchivī cuāhān iin ñahan cúhū, de ja nī ncuu ūxī ūū cuīyā ndóho ña cuēhē játi nīñī ña. De nī jāxīn ña ndihi jā névāha ña jíin tēe tátán, de nduú ní ndúvāha ña sāhá ni iin dē.

44 De nī nquenda ña ichi chātā Jesús, de nī nquehé ña yuhú sáhmá yā. De nī jencuñī-ni jā játi nīñī ña.

45 Ñúcuán de nī ncāhān Jesús: ¿Ní iin nī nquehé sahma ní? ncachī yā. De ndiviī ji nī ncāhān jāá nduú ní nquehé ji. De Pedro jíin ndá tēe íyó jíin dē, nī ncāhān dē: Maestro, ndéhé ní jā nchivī cuāhā yáhá nī nchitú nīhin ji xiín ní, de cáquihī ji nīhín, de mitan jíicā tūhún ní ní iin nī nquehé sahma ní.

46 De nī ncāhān Jesús: Nduú chi iin nchivī nī nquehé sahma nī, chi nī jinī ni jā jíin fuerza ni de nī nduvāha iin nchivī, ncachī yā.

47 De nī jinī ñahan ñúcuán jāá nduú ní ncúu coo yuhū jā ní nsāhá ña. De quísi ña nī nguenda ña, de nī jēcuīñī jítí ña nūū jēhē yā. De jíin jíinūū ndá nchivī, de nī ncachī cājí ña nājēhē cúu jā ní nquehé ña yuhú sáhmá yā, jíin jā ní nduvāha ña-ni.

48 De nī ncāhān yā jíin ña: Tíhī, nī ncandíja nú jā cuu nasāhá vāha nī ndóhó, de jā ñúcuán nī nduvāha nú. Cuáhán de ndusiī inī nū, ncachī yā.

49 De juni cáhān cā yā súcuán, de nī nguenda iin tēe ndéē vehe Jairo, tēe cúñáhnú inī vehe īī sinagoga. De nī ncachī dē nūū Jairo: Ja nī jīhī sēhe síhí ní. De mā sátéñú ní cā Maestro, ncachī dē.

50 De nī jinī Jesús tūhun yáhá, de nī ncāhān yā jíin Jairo: Mā cúyūhú nú, chi candíja nú-ni, de nastécū ni sēhe nú, ncachī yā.

51 De nī jīnū yā vehe, de nduú ní jēhe yā tūhun jā quīvi ndá nchivī jíin yā, chi maá-ni Pedro jíin Jacobo jíin Juan, jíin tatá naná sūchí ñúcuán.

52 De cúcuécá inī ndá nchivī ndéē inī vehe, de jácu jī jēhē sūchí ñúcuán. Sochi nī ncāhān yā: Mā cuácú ndá nú. Chi ñahan lúli ñúcuán nduú ní jīhī jī, chi quíxīn jī-ni, ncachī yā.

53 De nī jācū catá ndá jī jā ní ncāhān yā, chi jíin jī jā ní jīhī sūchí ñúcuán.

54 De nī ntiin yā ndahá jī, de nī ncāhān jee yā jíin jī: Tíhī, nacuiñī, ncachī yā.

55 De nī natecū jī de nī nacuiñī jī-ni. De nī ndacu yā jā ná cuáha ndá jā cajī jī.

⁵⁶ De nī nsāhvi ndasí inī tatá ji naná ji ndéhé dē. De nī ndacu nīhin yā nūū dē jā má cāchí dē nūū ni iin jā sūcuán nī ncuu.

9

*Jā ní ntají yā ndihúxī ūū dē cuānacani dē tūhun
(Mt. 10.5-15; Mr. 6.7-13)*

¹ De nī nastútú Jesús ndihúxī ūū tēe scuáha jíin yā, de nī nsāhá yā jā cundiso tíñú dē de coo poder dē jā tavā dē ndá tāchī inī nchivī, jíin jā nasāhá vāha dē nchivī cúhū.

² De nī ntají yā ndá dē jā nacani dē tūhun nāsa tátúnī Yāā Dios, jíin jā nasāhá vāha dē nchivī cúhū.

³ De nī ncāhān yā jíin dē: Mā cuiśó nú jā cuetíñú nú ichi, ni garrote, ni ñunu, ni stāā, ni xūhún. De quīhīn nū jíin iin-ni camisa, de mā cuiśó nú incā.

⁴ De nā-ni vehe quīvi ndá nú, de ñūcuán cundeē nū jondē quee tucu nú quīhīn nū incā ñuū.

⁵ De tú iin ñuū nduú jétáhví ji ndóhó, de quee ndá nú ñūcuán, de scóyo nú tīcāchāā jēhē nū, chi suu cúu jā stéhēn nū jā íyó cuāchi ji jāā nduú ní jétáhví ji, ncachī yā.

⁶ De nī nquee ndá dē cuāhān dē, nī jicó núu dē ndācá ñuū. De nī nacani dē tūhun vāha nāsa scácu Yāā Dios nchivī, de nī nasāhá vāha dē nchivī cúhū.

*Jā ní jīhī Juan tēe scuénduté
(Mt. 14.1-12; Mr. 6.14-29)*

⁷ De Herodes, tēe cúu gobernador, nī nīhīn dē tūhun ndācá tiñu jā sáhá Jesús. De nī ncunēhén inī dē, chi jáni inī sava nchivī cāhān ji jā Juan nī natecū dē.

⁸ De sava cā nchivī cāhān jā ní nenda Elías, tēe nī nacani tūhun Yāā Dios janahán. De sava cā ji

cáhān jā ní natecū incā tēe nī nacani tūhun Yāā Dios janahán.

⁹ De nī ncāhān Herodes: Juan chi nī ndacu nī jā tēhndē xīnī dē. ¿Túsaá de nā tēe cúu yáhá jā níhīn nī tūhun jā sáhá dē cuāhā tiñu ñáhnú? ncachī dē. De nī nducú dē modo nāsa cunī dē nūū Jesús.

Jā ní scájī yā ūhūn mil tēe

(Mt. 14.13-21; Mr. 6.30-44; Jn. 6.1-14)

¹⁰ De nī nenda ndá tēe cúu apóstol jā ní ntají yā dē nī nacani dē tūhun. De nī ncachī ndá dē nūū yā ndācá tiñu jā ní nsáhá dē. De nī jeca yā ndá dē cuāhān sīn yā jíin dē iin lugar nūū nduú nchivī, ñatin ñuū Betsaida.

¹¹ De nī jinī ndá nchivī, de suni cuāhān ndá ji. De nī jetáhvī yā ji, de nī nacani yā tūhun nāsa tátúnī Yāā Dios, de nī nasáhá vāha yā nchivī cúhū.

¹² De tá cuāñini, de nī nquenda ndihúxī ūū apóstol, de nī ncāhān dē jíin yā: Tají ní nchivī cuāhā yáhá ná quíhīn ji ndācá ñuū jíin ndācá rancho ñatin yáhá, de nducú ji nūū quendōo ji de cueen ji jā cajī ji, chi nduú ná cuá íyó yáhá, ncachī ndá dē.

¹³ De nī ncāhān Jesús: Cuāha ndá máá nú jā cajī ji, ncachī yā. De nī ncāhān ndá dē: Nduú ná névāha sá, chi ūhūn-ni stāā jíin ūū-ni tiacá. De vísō tú quīcuēen sá stāā cajī ndihi nchivī cuāhā yáhá, de nī mā cūú, ncachī dē.

¹⁴ Chi íyó tá ūhūn mil tēe. De nī ncāhān yā jíin ndá tēe scuáha: Cāhān ndá nú jíin nchivī jā ná cūndeē sīn cincuenta cincuenta ji, ncachī yā.

¹⁵ De súcuán nī nsáhá ndá dē, de nī jēcundeē ndihi nchivī.

¹⁶ De nī nquehen yā ndihúhūn stāā jíin nduū tiacá ñúcuán, de nī nūcūndēhé yā ichi andiví, de

xihna cā nī nacuetáhvī yā nūū Tatá yā. De nī scuáchi yā, de nī jēhe yā nūū ndá tēe scuáha jíín yā, de nī nsajī dē nūū ndá nchivī cuāhā.

¹⁷ De ndiviī jī nī nchajī, de nī ndahā chījin jī. De nī nastútú ndá dē pedazo jā ní nquendōo, de nī nchitú ūxī ūū tīcá.

Jā ní ncachī Pedro jā Jesús cúu Cristo
(Mt. 16.13-19; Mr. 8.27-29)

¹⁸ De iin quivī nī ncusín Jesús, jíicān táhvī yā, de maá-ni ndá tēe scuáha jíín yā íyó dē jíín yā. De nī jíicā tūhún yā ndá dē: De nduhū, ¿ní iin cúu nī cáchī ndá nchivī?

¹⁹ De nī ncāhān ndá dē: Sava jī cáhān jā cúu ní Juan, tēe jā ní scuénduté. De sava cā jī cáhān jā cúu ní Elías, tēe nī nacani tūhun Yāā Dios jondē janahán. De sava cā jī cáhān jā cúu ní incā tēe nī nacani tūhun yā, de nī natecū dē, ncachī ndá dē.

²⁰ Ñúcuán de nī jíicā tūhún yā dē: De ndá máá nú, ¿ní iin cúu nī cáchī ndá nú? De nī ncāhān Pedro: Maá ní cúu Cristo, Yāā jā ní ntají Yāā Dios, ncachī dē.

Jā ní ncachī tūhun Jesús jā cuū yā
(Mt. 16.20-28; Mr. 8.30–9.1)

²¹ Ñúcuán de nī ndacu nīhin yā nūū ndá dē jā má cáchī dē tūhun yáhá nūū ni iin nchivī.

²² De nī ncāhān yā: Nduhū, Yāā nī nduu tēe, cánuú jā ndoho ndasí nī. De ndá tēe ñáhnú jíín ndá sūtū cúñáhnú jíín ndá tēe stéhēn ley janahán, squéne yichī dē nduhū. De cahnī dē nduhū, de nūū únī quivī de natecū ni, ncachī yā.

²³ Ñúcuán de nī ncāhān yā jíín ndihi dē: Nā-ni nchivī tú cúnī jī cuniquīn jī nduhū jā scuáha nī jī,

de ná cásī ji jā cúnī maá ji, de ná cúniquīn ji nduhū ndācá quīvī, de cuāha ji tūhun cundoho ji tūndóhó jā síquī ni, vísō ná cúū ji.

24 Chi tú ní nchivī cúnī ji cācu ji nūū tūndóhó jā quiji nūū ji jā síquī nduhū, túsaá de tānū tāhvī ji níí cání. De tú ní nchivī vísō ná cúū ji jā síquī nduhū, sochi cutecū ji níí cání.

25 ¿Chi ní cuetínū vísō ná cúndeé nchivī nīhīn ji níí ñayiví, de tú quīvi ji nūū tānū tāhvī ji?

26 Chi tú nā-ni nchivī cúcanoō ji jā síquī nduhū, Yāā nī nduu tēe, jíin síquī tūhun cáhān ni, suni súcuán cucanoō ni jā síquī maá ji, quīvī nenda nī. De quīvī ñúcuán chi viī ndasí cuñáhnú nī, tá cúu nūū cúñáhnú Tatá nī, de suni cúñáhnú ndācá ángel ndoo yā sáhá yā.

27 De ndāā cáhān ni jíin ndá nú jā sava tēe íyó yáhá, mā cúū dē chi jondē cunī dē nāsa tátúnī Yāā Dios jíin poder yā, ncachī yā.

Jā tucu nī nduu yā

(Mt. 17.1-8; Mr. 9.2-8)

28 Ñúcuán de tá ūnā quīvī jā ní ncāhān yā ndá tūhun yáhá, de nī ncaa yā iin yucu, cuācācān táhvī yā. De Pedro jíin Jacobo jíin Juan cuāhān ndá dē jíin yā.

29 De juni jíicān táhvī yā, de tucu nī nduu yā, de sahma yā nī nduyaa ndasí, de jéndūtē.

30 Ñúcuán de nī nquenda ūū tēe, nátúhún dē jíin yā, de cúu dē Moisés jíin Elías, tēe jā ní íyo janahán.

31 De viī ndasí jéndūtē níí tēe ñúcuán, de cáhān ndúū dē jíin yā síquī jā ní ncuñatin jā cuū yā Jerusalén.

32 De Pedro jíin ndúū cā tēe íyó jíin dē, jíhī ndasí dē māhná, sochi nduú ní nquíxīn dē. De nī jinī ndá dē jā vii jéndütē maá yā jíin ndúū tēe íní jíin yā.

33 De tá nī ncujiyo-ni ndúū tēe ñúcuán nūū yā, de nī ncāhān Pedro jíin yā: Maestro, nācā vāha jā íyó ndá sá yáhá. De ná sáhá ndá sá ūnī vehe ramádā, iin cuu maá ní, de incā cuu Moisés, de incā cuu Elías, ncachī dē. De nduú sáhá dē cuenta nā cuá cúu jā cāhān dē.

34 De juni cāhān dē súcuán, de nī nquiji iin vīcō nūhún, de nī jasī-ni nūū ndá dē. De nī nchūhú ndá dē jā íyó dē chíjin vīcō nūhún.

35 De nūū vīcō ñúcuán nī ncāhān iin tūhun: Yáhá cúu Sēhe nī jā mānī ndasí nī jíin. De cunini ndá nū tūhun cāhān yā, ncachī.

36 De tá nī ncuu nī ncāhān tūhun ñúcuán, de mátúhún-ni cā Jesús íní yā nūū ndá dē. De nduú ní ncāhān cuitī cā ndá dē, de ndá quivī ñúcuán nduú ní ncáchī dē nūū ni iin jā súcuán nī jinī dē.

*Jā ní nasāhá vāha yā iin sūchí ñúhún tāchī inī
(Mt. 17.14-21; Mr. 9.14-29)*

37 De quivī téen nī nuu yā jíin ndá dē yucu. De cuāhā nchivī nī jētahān jí yā.

38 De māhñú nchivī cuāhā nī ncana jee iin tēe: Maestro, jícān táhvī sá nūū ní jā cūndēhé ní sēhe yíi sá, chí mátúhún jí-ni íyó nūū sá.

39 De maá-ni jā sáhá xēen tāchī jíin jí, de cána cóhó jí sáhá, de jáhñī yīhí jí, de jée tīñū yuhú jí. De sndóho jí, de ūhvī ndasí siáá jí.

40 De nī ncāhān ndāhvī sá jíin ndá tēe scuáha jíin ní jā ná távā dē tāchī, de nduú ní ncúu sáhá dē, ncachī dē.

41 Ñúcuán de nī ncāhān Jesús: Nchivī nīhin ndasí inī cúu ndá nú, chi nduú cándíja nú jā cuu nduvāha ji. ¿Nāsaa cā quivī cundeē ni jíin ndá nú jā cuandeé inī ni jíin nú? Cuáquēhen sēhe nú ná quíji ji, ncachī yā.

42 De juni vāji ji nūū yā, de nī jicó cáva ji nūū ñūhún nī nsāhá tächī, de nī jahní yīhí ji. De nī ncāhān xēen Jesús nūū tächī, de nī nasāhá vāha yā sūchí ñúcuán, de nī nasiáha yā ji nūū tatá ji.

43 De ndiviī nchivī nī nsāhvi inī ji nī jinī ji jā ñáhnú ndasí tiñu sáhá Yāa Dios.

*Jā ní ncāhān tucu yā jā cuū yā
(Mt. 17.22-23; Mr. 9.30-32)*

De juni sáhvi inī ji ndéhé ji ndācá tiñu jā ní nsāhá Jesús, de nī ncāhān yā jíin ndá tēe scuáha jíin yā:

44 Chuhun vāha inī nū tūhun cáhān ni yáhá, de mā náā inī nū, chi nduhū, Yāa nī nduu tēe, nastúu ji nduhū jā quívi nī ndahá ndá tēe xēen.

45 Sochí nduú ní jícūhun inī ndá dē jā ní ncāhān yā, chi nduú ní ncúu cuitī jícūhun inī dē. De nī nchūhú ndá dē cātūhún dē yā sīquī tūhun jā ní ncachī yā.

*Ní nchivī cúu jā cúñáhnú cā
(Mt. 18.1-5; Mr. 9.33-37)*

46 Ñúcuán de ndá tēe scuáha jíin yā nī nquijéhé dē cáhān dē sīquī ní iin dē cúñáhnú cā.

47 De nī jinī Jesús jā súcuán jáni inī ndá dē. De nī ntiin yā ndahá iin sūchí lúli, de nī jani yā ji xiín yā.

48 De nī ncāhān yā jíin ndá dē: Nā-ni nchivī tú jā sīquī nduhū jétáhví ji sūchí lúli yáhá, de nduhū jétáhví ji. De nchivī jā jétáhví nduhū, suni jétáhví

ji Yāa jā ní ntají nduhū vāji nī. De nchivī núu cā māhñú ndá nú, suu ji cúñáhnú cā, ncachī yā.

*Nchivī jāá nduú cáhān sīquī yā, íñí ji jín yā
(Mr. 9.38-40)*

⁴⁹ Ñúcuán de nī ncāhān Juan: Maestro, nī jinī ndá sá iin tēe jā jín síví ní távā dē tāchī inī nchivī. De nī jasī ndá sá jā sáhá dē, chi nduú jíca dē jín ó, ncachī dē.

⁵⁰ De nī ncāhān Jesús jín dē: Mā cásī nū jā sáhá dē, chi tēe jāá nduú cáhān contra sīquī ó, íñí dē jín ó, ncachī yā.

Jā ní ncāhān yā nū Jacobo jín Juan

⁵¹ De nī ncuñatin quivī jā quínohōn yā andiví, de nī jani téyí inī yā jā quíhīn yā Jerusalén.

⁵² De nī ntají yā sava tēe nī jēcōsō nū dē jín tūhun jā vāji yā. De cuāhān ndá dē iin ñuū Samaria tácuā nducú dē nū quendōo yā.

⁵³ Sochi nchivī Samaria nduú ní jéhe ji vehe ndōo yā, chi nī jinī ji jā jondē Jerusalén quíhīn yā.

⁵⁴ De Jacobo jín Juan, ndúū tēe scuáha jín yā, nī jinī dē jā súcuán cúu, de nī ncāhān dē jín yā: Señor, ¿á cúnī ní jā ndacu ó tiñu jā quiji ñuhūn ichi andiví, de naā nchivī yáhá, tá cúu nū ní nsáhá Elías, tēe nī nacani tūhun janahán? ncachī dē.

⁵⁵ Ñúcuán de nī ndicó cóto Jesús nū ndúū dē, de nī ncāhān yā nū dē: Nduú jíní ndá nú nā nū vāji tūhun cáhān nū.

⁵⁶ Chi nduhū, Yāa nī nduu tēe, nduú vāji nī jā snāā ni nchivī, chi sa vāji nī jā scácu nī nchivī, ncachī yā. Sá de cuāhān yā jín ndá dē incā ñuū.

Tūhun nchivī jā cúnī ji cuniquīn ji yā
(Mt. 8.19-22)

⁵⁷ De juni jíca ndá dē jíin yā ichi, de nī ncāhān iin tēe jíin yā: Señor, cuniquīn sá ní cōhōn ní-ni cúu nūū quihīn ní, ncachī dē.

⁵⁸ De nī ncāhān Jesús jíin dē: Ndācá xúncuui chí íyó yavī cava tī, de ndá saā suni íyó tacā tī. Sochi maá nī, Yāā nī nduu tēe, nduú nūū cūsūn ni, ncachī yā.

⁵⁹ De nī ncāhān yā jíin incā dē: Cuniquīn nduhū ná cōhōn. De nī ncāhān dē: Señor, cundetu ní de ná quíchuhū sá tatá sá xihna cā, ncachī dē.

⁶⁰ De nī ncāhān Jesús jíin dē: Sndóo ndá ndīyi, ná chūhū ndá cā ndīyi, chí ndīyi cúu ndá nchivī jāā nduú cándíja. De maá nú, chí quihīn nū nacani nú tūhun nāsa tátúnī Yāā Dios, ncachī yā.

⁶¹ Nūcuán de suni nī ncāhān incā dē: Señor, cúnī sá cuniquīn sá ní, de cuāha ní tūhun jā xihna ná quícāhān sá jíin nchivī vehe sá, ncachī dē.

⁶² De nī ncāhān Jesús jíin dē: Tú nā-ni tēe quijéhé dē cuniquīn dē nduhū, de tú maá-ni jā nācani cuécá inī dē sīquī ndācá jā ní sndóo dē, túsaá de cúu dē tá cúu iin tēe sátíñú jíin arado, de jícó cóto dē ndéhé dē ichi véhe dē. Túsaá de nsūú tēe vāha cúu dē jā cuniquīn dē nduhū sīquī tiñu tátúnī Yāā Dios, ncachī yā.

10

Jā ní ntají yā ūnī xico ūxī dē

¹ De tá nī ncuu ndācá tiñu yáhá, de maá Jētohō ō nī nacāji yā ūnī xico ūxī cā dē. De nī ntají yā ndihuū ndihuū dē jā cosō nūú dē nūū yā quihīn dē ndācá ñuū jíin ndācá lugar nūū ja ñatin quihīn maá yā.

² De nī ncāhān yā: Ndá nchivī yáhá chi cúu ji tá cúu trigo jā tēhdē, de ndāā jā cuāhā cúu, de tēe jā quehdē chi jacū dē-ni cúu. Túsaá de cācān táhvī ndá nú nū maá Jētohō nū Yāā Dios jā ná tētíñú yā cuāhā tēe quehdē dē trigo, cúu jā nacani dē tūhun yā nū nchivī.

³ De cuáhán ndá nú, de ná cáchī tūhun nī nū nū jā tetíñú nī ndá nú quīhīn nū tá cúu tīcāchí lúli māhñú yīhī.

⁴ De mā cuísó nú ñunu, ni itīn xūhún, ni nījān. De ichi mā cúcuéé nú jā natúhún nú jíin ni iin nchivī.

⁵ De nā-ni vehe quīvi ndá nú, de xihna cā cāhān nū: Ná quíji tūhun ndeé tūhun sīi inī nū ndá nú, nchivī vehe yáhá, cachī nū.

⁶ De tú vehe ñúcuán íyó nchivī vāha, de tūhun ndeé jā ní ncāhān nū jīnū sīquī ji. De tú nduú, de tūhun ndeé jā ní ncāhān nū mā jīnū sīquī ji.

⁷ De suni vehe ñúcuán cundeé nū, de cajī nū coho nú jā cuāha nchivī nū nū. Chi sīquī tiñu jā nācani nú tūhun nū nchivī, de cánuú coto ji ndá nú. De mā cúndeé nū quéhén vehe, chi iin-ni vehe.

⁸ De nā-ni ñuū quīvi ndá nú, de tú cuetáhvī ji ndóhó, de cajī nū nā-ni cúu jā cuāha ji nū nū.

⁹ De nasāhá vāha nú ndá nchivī cúhū ñuū ñúcuán. De cachī nū nū ji: Ja nī ncuñatin jā tatúnī Yāā Dios nū ndá nú, cachī nū.

¹⁰ De nā-ni ñuū quīvi ndá nú, de tú mā cuetáhvī ji ndóhó, de quee nú inī calle ñúcuán de cāhān nū:

¹¹ Jondē tīcāchāā ñuū ndá nú yáhá jā ní ntīin jēhē ni, ná scóyo nī jā cúu seña jā íyó cuāchi ndá nú jāá nduú ní jétáhvī nú. De cunahán ndá nú jā Yāā Dios ja nī ncuñatin yā jā tatúnī yā nū nū nícu. Cachī ndá nú.

12 De cáhān ni jíín ndá nú jā quīvī juicio de xēēn cā coo castigo sīquī ñuū jā sáhá súcuán nsūú cā jā coo sīquī ñuū Sodoma nūū ní nsáhá ndasí nchivī cuāchi.

*Jā ní ncāhān yā nūū sava ñuū nīhin inī
(Mt. 11.20-24)*

13 Nācā xēēn cundoho ndá nú, nchivī ñuū Corazín. De nācā xēēn cundoho ndá nú, nchivī ñuū Betsaida. Chi tú inī ñuū Tiro jíín ñuū Sidón ní nsáhá nī tiñu ñáhnú jā ní nsáhá nī inī ñuū maá nú, de ñamā nacani inī nchivī ñuū ñúcuán jā sndóo ji cuāchi ji nícu. De sáhá ji seña jā stéhēn jā nácani inī ji sīquī cuāchi ji, chi cuhun ji sahma túún de chihī ji yāā xīnī ji nícu.

14 Túsaá de quīvī juicio de xēēn cā coo castigo sīquī ndá nú nsūú cā jā coo sīquī ñuū Tiro jíín ñuū Sidón.

15 De ndá ndóhó nchivī ñuū Capernaum, ¿á jáni inī nū jā cúñáhnú nú tá cúu iin jā cáa cuāhān ichi andiví? Nduú chi sa cuun nú quihīn nū jondē lugar nūū íyó ndá ánō ndīyi, ncachī yā.

16 De nī ncāhān cā yā jíín ndá tēe jā tají yā quihīn: Nchivī jā tee sōho tūhun jā cáhān ndá nú, suni tee sōho ji jā cáhān maá nī. De nchivī jā squéne yichī ndóhó, suni nduhū squéne yichī jí. De nchivī jā squéne yichī nduhū, suni squéne yichī ji Yāā jā ní ntají nduhū vāji nī, ncachī yā.

Jā ní nenda ndá tēe jā ní ntají yā

17 De nī nenda ndihúnī xico ūxī tēe ñúcuán, de cúsi inī ndá dē, de cáhān dē jíín Jesús: Señor, jondē ndá tāchī jétáhvī ji nūū sá jā jíín síví maá ní, ncachī ndá dē.

18 De nī ncāhān yā jíin dē: Súcuán cúu, chi nī jinī ni jā modo iin taja nī nincava Satanás ichi andiví, chí nī ncandeē ni ndihi poder.

19 De mitan de ja nī jēhe nī poder nūū ndá nú jā cuāñū nū sīquī ndá cōō jíin tīsuhmā, cúu jā cundeé nú sīquī ndācá fuerza maá jā jíinī ūhvī yóhó, de nduú nā cuá sāhá jíin nú.

20 Sochi mā cúsiī inī ndá nú maá-ni jā jétáhvī ndá tāchī nūū nū, chí sa cusii cā inī nū jā yósō síví nú jondē andiví, ncachī yā.

*Jā ní ncusiī inī Jesús
(Mt. 11.25-27; 13.16-17)*

21 De suni hora ñúcuán nī ncusiī inī Jesús nī nsāhá Espíritu Santo, de nī ncāhān yā: Ná cútahvī sá nūū ní Tatá, jā cúu ní Jētohō andiví jíin ñayīví. Chi nī jasī ní ndācá tūhun ndíchí ní, jā má cūnī nchivī ndíchí jíin nchivī tūha cuenta ñayīví yáhá. De nī stéhēn ní nūū ndá nchivī cúu tá cúu sūchí lúlí. Chi súcuán nī jētahān inī ní Tatá, ncachī yā.

22 De nī ncāhān cā yā: Ndiviī nī jēhe Tatá nī nūū ni. De nduú jíinī ndá nchivī ní iin cúu nduhū, Sēhe Yāā Dios, chí maá-ni Tatá nī cúu jā jíinī yā nduhū. De ni nduú jíinī nchivī nāsa Yāā cúu maá Tatá, chí maá-ni Sēhe cúu jā jíinī. De íyó nchivī jā cūnī maá Sēhe stéhēn yā nūū ji nāsa Yāā cúu Tatá yā, de maá ji suni cunī ji, ncachī yā.

23 Ñúcuán de nī ndéhé yā nūū ndá tēe scuáha jíin yā, de nī ncāhān yā jíin ndá máá dē-ni: Nācā ndetū ndá nchivī jā ndéhé tiñu ñáhnú jā ndéhé ndá máá nú.

24 Chi cāhān ni jíin nú jā cuāhā ndá tēe nī nacani tūhun Yāā Dios, jíin cuāhā ndá rey, nī ncuu inī dē

cūndēhé dē jā ndéhé ndá máá nú, de nduú ní jíni dē. De nī ncuu inī dē cunini dē jā níni ndá máá nú, de nduú ní jíni dē, ncachī yā.

Tūhun tēe Samaria, tēe vāha inī

25 Ñúcuán de iin tēe stéhēn ley janahán, nī nacuiñi dē, de nī jēcāhān dē jíin Jesús jā coto túnī dē yā. De nī jíca tūhún dē: Maestro, ¿nā cuá sáhá sá de nīhīn táhvī sá cutecū sá níí cání andiví? ncachī dē.

26 De nī ncāhān yā jíin dē: ¿Nāsa yósō nūū tutū ley? ¿Nāsa cáhān jā cáhvi nú? ncachī yā.

27 De tēe ñúcuán nī ncāhān dē nāsa cáhān nūū tutū: Coó manī ndasí nú jíin maá Jētohō nū Yāa Dios, jondē jíin inī jíin ánō nū, jíin níí fuerza nū, jíin níí jáá ntúnī nū. De cundáhvi inī nū táhán nú tá cúu nūū cúndáhvi inī nū maá nú, cáchī tutū, ncachī dē.

28 De nī ncāhān yā jíin dē: Vāha nī ncāhān nū. De tú cuu sáhá nú súcuán de nīhīn táhvī nū cutecū nū níí cání, ncachī yā.

29 De tēe ñúcuán cúnī dē jā quendōo ndāa dē nūū yā jíin tūhun jā ní jíca tūhún dē, de nī ncāhān dē: ¿De ní nchivī cúu ndá táhán sá? ncachī dē.

30 Ñúcuán de nī ncāhān Jesús: Iin tēe nī nquee dē Jerusalén, nī ncuun dē cuāhān dē ñuū Jericó. De ichi nī nquenda ndá tēe cuihná nūū dē, de nī ncandēē ndihī ndatíñú dē, de jondē sahma ñúhún dē. De nī ncani nāvāha ndá tēe ñúcuán dē, jondē ja ñatin cuū dē nícu. De nī sndóo ndá, de cuāhān ndá.

31 De ichi ñúcuán nī nchāha iin sūtū cuāhān dē, de nī jíni dē nūū tēe ñúcuán, de nī nsáhá jíyo dē-ni cuāhān dē.

32 De saá-ni iin tēe grupo levita jā sátíñú inī templo, vāji dē ichi ñúcuán, de suni nī jinī dē nūū tēe ñúcuán, de nī nchāha jíca dē-ni cuāhān dē.

33 De iin tēe nación Samaria, suni jíca dē ichi ñúcuán. De nī jinī dē nūū tēe ñúcuán, de nī ncundáhvī inī dē.

34 De nī nguenda dē nūū cáá tēe ñúcuán, de nī nchuhun dē aceite jíin vino nūū ní ntacuēhé, de nī juhnī dē sahma nūū. De nī nchisó dē tēe ñúcuán sīquī quiti dē, de cuāhān dē jíin tēe ñúcuán iin mesón, de nī jito dē.

35 De quīvī téen, hora jā quíhīn dē, de nī ntavā dē ūū xūhún cāa, de nī jēhe dē nūū tēe xíi mesón, de nī ncāhān dē: Coto ní tēe yáhá, de tú cāxīn ní cā xūhún jíin dē, de tá nenda sá de nachunáá sá, ncachī dē.

36 ¿Túsaá de nāsa jáni inī nū? Jā ndinúnī tēe ñúcuán, ¿ní iin dē nī nsāhá cuenta jā táhán dē cúu tēe jā ní nguenda jācuīhná nūū? ncachī yā jíin tēe stēhēn ley janahán.

37 De nī ncāhān dē: Tēe jā ní ncundáhvī inī tēe jā ní ntacuēhé, vísō tēe ñuū jíca cúu dē, ncachī dē. Ñúcuán de nī ncāhān Jesús jíin dē: Cuáhán túsaá, de suni súcuán cundáhvī inī nū ndācá nchivī, ncachī yā.

Jā ní ūyo yā vehe Marta jíin María

38 Sá de nī nquehen tucu yā ichi cuāhān yā, de nī jinū yā iin ñuū lulí. De iin ñahan nání Marta nī ncana ña yā nī jēhēn yā vehe ña.

39 De Marta, íyó iin cūhū ña nání María. De María nī jēcundeē ña nūū jēhē Jesús, níni ña ndācá tūhun jā cáhān yā.

⁴⁰ De Marta chi cútéñú ña jíin cuāhā tiñu sáhá ña. De nī nquenda ña nūū yā, de nī ncāhān ña: Señor, ¿á nduú sáhá ní cuenta jā cūhū sá nī sndóo ña sāán nūū tiñu? De cāhān ní jíin ña ná chindeé táhán ña jíin sá, ncachī ña.

⁴¹ De nī ncāhān Jesús jíin ña: Marta, nācā ndíhvī ndasí inī nū jíin cuāhā tiñu, de ndasí sndóho nú maá nú jíin.

⁴² De íyó iin-ni tiñu cánuú. De María chi nī nacāji ña tiñu cánuú, suu jā ndíhvī inī ña sīquī tūhun Yāā Dios, de mā cāndeē ō ña nūū tiñu ñūcuán, ncachī yā.

11

*Jā ní stéhēn yā nāsa cācān táhvī dē
(Mt. 6.9-13; 7.7-11)*

¹ De iin quivī íyó Jesús iin lugar, jícān táhvī yā. De tá nī ncuu nī jícān táhvī yā, de iin tēe scuáha jíin yā, nī ncāhān dē: Señor, stéhēn ní nūū ndá sá nāsa cācān táhvī sá, tá cúu nūū ní stéhēn Juan nūū ndá tēe nī scuáha jíin dē, ncachī dē.

² De nī ncāhān yā jíin ndá dē: Jā cācān táhvī ndá nú, de suha cāhān nū:
Tatá ndá sá jā ndéē ní andiví,
níní ná cóo yíñúhún sá nūū ní, chi Yāā īi cúu ní.
De ñúhún inī sá jā ñamā ná quíji quivī tatúnī ní níí ñayiví yáhá.

De ná cóo ndācá tiñu jā jétahān inī maá ní,
tá cúu nūū íyó inī andiví, suni súcuán ná cóo inī ñayiví.

³ Stāā jā técū ndá sá ndācá quivī, cuāha ní nūū sá mitan.

4 De cune cáhnú inī ní nūū cuāchi jā sáhá ndá sá
nūū ní,
tá cúu nūū née cáhnú inī ndá sá nūū nchivī jā sáhá
cuāchi nūū sá.

De mā cuáha ní tūhun jā coto túnī tāchī sāán,
chi sa scácu ní sāán nūū ndācá jānēhén.
Cachī ndá nú, ncachī yā.

5 De nī ncāhān cā yā: Tú ní iin nú íyó iin amigo
nū, de quīhīn nū vehe dē sava ñuú de cāhān nū jíin
dē: Amigo, tanúú nú ūnī stāā nūū nī.

6 Chi iin amigo ni jā jíca viaje, nī nquenda dē
vehe nī, de nduú nā cuá névāha nī jā cuāha nī caji
dē, cachī nū.

7 De cāhān tēe ndéē inī vehe: Mā stáhān nū
nduhū, chi ja ndásí viéhé nī, de ja quíxīn ni jíin ndá
sēhe nī, de mā cūú nacōo nī jā taji nī nūū nū, cachī
dē.

8 De cāhān ni jíin ndá nú, vísō mā nácōo dē taji
dē nūū nū sīquī jā cúu dē amigo nū, sochi sīquī jā
stáhān ndasí nú dē, jā ñúcuán nacōo dē taji dē ndihi
jā jíni ñúhún nú.

9 Túsaá de cāhān ni jíin ndá nú jā suni súcuán
cācān táhvī nū nūū Yāā Dios, de taji yā nūū nū. De
nducú nú ndācá jā váha jā íyó nūū yā, de nīhīn nū.
De cācān táhvī nū jondē nīhīn nū, tá cúu nūū sáhá
nchivī jā scáján viéhé jondē nune quīvi ji.

10 Chi ndācá nchivī jā jícān, cuāha yā nūū ji. De
nchivī ndúcú, chi nīhīn ji. De nchivī cāhān, nune
yā ichi jā nīhīn ji jā cúnī ji.

11 ¿De ní iin nú cúu tatá, de tú sēhe nú jícān ji stāā
nūū nū, de á cuāha nú iin yūū nūū ji? De tú jícān ji
iin tiacá, ¿de á cuāha nú iin cōo nūū ji?

12 De tú jícān ji iin ndīvī, ¿de á cuāha nú iin tīsumā nūū ji? Nduú cuitī jā sūcuán.

13 Túsaá de ndá máá nú vísō nchivī íyó cuāchi cúu nú, de jínī ndá nú cuāha nú jā váha nūū sēhe nú. De nā oncā cúu maá Tatá nú andiví jā má cuāha yā Espíritu Santo nūū nchivī jícān nūū yā, ncachī yā.

Jā ní ncāhān ndá dē jā sátíñú yā jíin fuerza Satanás

(Mt. 12.22-30; Mr. 3.19-27)

14 De távā yā iin tāchī inī iin tēe, jā ní ncuñíhín dē nī nsāhá. De tá nī nquee tāchī, de nī nacahān tēe jā ní ncuñíhín. De nī nsāhvi inī ndá nchivī ndéhé ji.

15 Sochi sava nchivī nī ncāhān ji: Jíin fuerza Satanás jā cúñáhnú nūū ndá tāchī, de távā tēe yáhá ndá tāchī inī nchivī, ncachī ji.

16 De sava cā ji cúnī ji coto túnī ji yā, de nī jícān ji jā sāhá yā jā coo iin seña ichi andiví.

17 De maá yā chi jínī yā jā sūcuán jáni inī ndá ji, de nī ncāhān yā: Ndācá nación jā sáhá síin maá de cánāá maá, túsaá de snāā jā íyó vāha maá. De tú nchivī iin vehe sáhá síin maá de cánāá maá, de mā cūú cā cundeē cāhnú ji.

18 De saá-ni Satanás, tú sáhá síin maá jíin ndá táhān tāchī, ¿de nāsa cuiñi nīhin jā tatúnī túsaá? Chi cāhān ndá nú jā jíin fuerza Satanás távā ni ndá tāchī.

19 De tú sūcuán cúu de ndá nchivī scuáha jíin ndá nú, ¿nā jíin fuerza távā maá ji tāchī? Túsaá de ndá máá ji cachī ji jā ní stívī ndasí nú nī ncāhān nū jā távā ni tāchī jíin fuerza Satanás.

20 De nduú chi jíin fuerza Yāa Dios cúu jā távā ni tāchī. Túsaá de ja ndéē Yāa Dios māhñú ndá nú jā tátúnī yā.

21 De tú iin tēe ndacuī jíto dē vehe dē jíin tūjí dē, túsaá de ni iin ndatíñú dē mā ndóñuhún.

22 De tú quiji incā tēe ndacuī cā, de cundeé jíin tēe ñúcuán, túsaá de candeē tūjí dē jā jíto dē vehe dē, de sáhá dē nāsa cúnī maá dē jíin ndatíñú jā candeē dē. De tá nūú cúu tēe ndacuī cā ñúcuán, súcuán cúu maá nī nūú Satanás.

23 De nchivī jāá nduú iyó mānī jíin nī, túsaá de jíinī úhvī ji nduhū. De nchivī jāá nduú nástútú jíin nī, túsaá de sa scútē nuu ji nchivī jā vāji nūú nī.

Tāchī jā nástútú táhán ndívi inī nchivī

(Mt. 12.43-45)

24 Tú nī nquee iin tāchī inī iin tēe jāá nduú cándíja, de jíca nuu nūú ñuhun tíhá, ndúcú nūú natátú, de nduú níhīn, sá de jáni inī maá: Ná quínohōn ni vehe nūú ní nquee nī.

25 De tá nī nenda tucu, de jíinī jā tēe jāá nduú cándíja, cúu dē tá cúu iin vehe jā ní ndundoo.

26 Ñúcuán de jéhēn jénacuēca ūjā cā tāchī nēhén cā nsūú cā maá. De quívi ndá inī tēe ñúcuán de jécundeē ndá. Túsaá de xēen cā cundoho tēe ñúcuán jā sándihí nsūú cā jā xíhna ñúhún, ncachī yā.

Nācā ndetū nchivī níni tūhun yā

27 De juni cáhān yā tūhun yáhá, de iin ñahan íñī māhñú nchivī cuāhā, nī ncāhān jee ña jíin yā: Nācā ndetū ñahan jā ní scácu ña ní de nī scáxīn ña ní, ncachī ña.

28 De nī ncāhān yā: Sa ndetū ndasí cā ndá nchivī níni tūhun Yāa Dios de squíncuu ji, ncachī yā.

Jā ní jícān ndá nchivī jāá nduú cándíja iin tiñu ñáhnú

(Mt. 12.38-42; Mr. 8.12)

²⁹ De nī ntācā cuāhā cā nchivī nūū Jesús, de nī nquijéhé yā cáhān yā: Nchivī tiempo mitan chi maá-ni jā sáhá nēhén ji. De jícān ji iin tiñu ñáhnú jā stéhēn tú Yāā jā ní ntají Yāā Dios cúu nī. De nduú nā incā tiñu ñáhnú stéhēn ni nūū ji, chi maá-ni tiñu ñáhnú tá cúu nūū ní ncuu jín Jonás, tēe nī nacani tūhun Yāā Dios janahán.

³⁰ Chi tá cúu nūū ní jinī nchivī ñuū Nínive jā ní ncuu iin tiñu ñáhnú jín Jonás, suni súcuán cunī nchivī tiempo yáhá jā coo iin tiñu ñáhnú jín nduhū, Yāā nī nduu tēe, jā quétáhán jín modo jā ní ndoho Jonás.

³¹ De reina jā ní ncuñáhnú nación ichi sur, natecū ña jín nchivī tiempo yáhá, quīvī juicio jā sáhá ndāā yā cuāchi, de cáhān ña cuāchi sīquī ji. Chi jondē jícá ndasí nī nquiji ña nī nini ña ndá tūhun ndíchí jā ní ncāhān rey Salomón, de nī ncandíja ña. De mitan chi cúñáhnú cā nduhū, Yāā íyó yáhá, nsūú cā Salomón, de nduú cándíja ndá nú nduhū.

³² De ndá nchivī ñuū Nínive nūū ní nacani Jonás tūhun, natecū ji jín nchivī tiempo yáhá, quīvī juicio jā sáhá ndāā yā cuāchi, de cáhān ji cuāchi sīquī nchivī yáhá. Chi ndá máá ji nī nacani inī ji nī sndóo ji cuāchi ji quīvī jā ní nacani Jonás tūhun nūū ji. De mitan chi cúñáhnú cā nduhū, Yāā íyó yáhá, nsūú cā Jonás, de nduú cándíja ndá nú nduhū.

Tūhun yátá sīquī lámpara

(Mt. 5.15; 6.22-23)

33 Tá nástín nchivī iin lámpara, de nduú chíyuhū ji, ni nduú chíhi ji chījin iin cajón. Chi sa jáni ji nū sūcún, tácuá cutūu nū ndá nchivī jā quívi vehe.

34 De tīnūú ndá nú cúu tá cúu lámpara nū yiqui cúñu nú. Túsaá de tú tīnūú nú íyó nijīn, de ní-ni yiqui cúñu nú cunijīn. Sochi tú nduú íyó nijīn tīnūú nú, de ní-ni yiqui cúñu nú íyó neē.

35 De suni sūcuán cúu ánō nū, de coto ndá nú jā má cāní nēhén inī nū, tácuá mā cōó neē inī ánō nū.

36 Chi tú sáhá ndá nú maá-ni tiñu váha, de nduú nā tiñu nēhén sáhá nú, túsaá de luz yā cunijīn vāha inī ánō nū, tá nū cúu iin lámpara jā sáhá jā cúnijīn vāha, ncachī yā.

Jā ní ncāhān yā jā íyó cuāchi ndá dē

(Mt. 23.1-36; Mr. 12.38-40; Lc. 20.45-47)

37 De tá nī ncuu nī ncāhān yā, de iin tēe grupo fariseo nī ncana dē yā jā cajī yā stāā vehe dē. De nī nquívi yā, de nī jēcundeē yā mesa jā cajī yā stāā.

38 De tēe fariseo nī nsāhvi inī dē ndéhé dē jāā nduú squíncuu yā costumbre jā nandahá yā de cajī yā stāā.

39 De nī ncāhān maá Jētohō ō jíin dē: Ndá ndóhó tēe fariseo, chi modo jā náquete nú yātā vásō jíin cōhō, cúu jā nándahá nú. De ichi inī ndá nú chí ñúhún maá-ni tūhun cuíhná jíin tūhun nēhén.

40 Tēe naā cúu ndá nú. ¿A nduú jíinī nū jā Yāā jā ní nsáhá yiqui cúñu nú, suni nī nsáhá yā ánō nū?

41 De jā jéhe ndá nú caridad nū nchivī ndāhvī, de sáhá nú sīquī jā cúndāhvī ndija inī nū ji. De sūcuán de coo ndaā ánō nū.

42 De nācā xēen cundoho ndá nú tēe fariseo, chí squíncuu nú ndācá tiñu lúli, de nduú squíncuu nú tiñu cánuú. Chi sáhá ndá nú ūxī ūxī nuhnī mīnu jíin

ruda jíin ndācá yuvā, de sócō nū iin iin jā úxī nū Yāā Dios. Sochi nduú sáhá cuitī nū tiñu ndāā, ni nduú íyó mānī nū jíin Yāā Dios. Ndācá yáhá cánuú jā sáhá nú nícu, de suni mā sndóo nú jā sócō nū ndá yūcū ñúcuán.

⁴³ De nācā xēen cundoho ndá nú tēe fariseo, chi jétahān inī nū cundeē nū nū silla yíñúhún cā inī vehe ī sinagoga, de jétahān inī nū jā cāhān yíñúhún nchivī jíin nú nū yáhvi.

⁴⁴ De nācā xēen cundoho ndá nú tēe stéhēn ley janahán, jíin ndá nú tēe fariseo, chi tēe stáhvī-ni cúu nú. Chi cúu nú tá cúu iin yavī ndīyi jāá nduú nijīn, chi snāā nū ánō nchivī, de nduú jíinī ji jā súcuán sáhá nú ji, ncachī yā.

⁴⁵ De nī ncāhān iin tēe stéhēn ley janahán: Maestro, jā cāhān ní ndācá tūhun yáhá, de suni sīquī ndá máá sá nī ncāhān ní, ncachī dē.

⁴⁶ De nī ncāhān yā: Suni nācā xēen cundoho ndá nú tēe stéhēn ley janahán. Chi suni stéhēn nū ndācá ley jā ní ntavā maá nú jā vījín sáhá, de nduú cundeé nchivī squíncuu ji. De ndá máá nú chi ni iin xīnī ndāhá nú nduú scándā nū jā squíncuu nú.

⁴⁷ Nācā xēen cundoho ndá nú. Chi sáhá ndá nú namā ndá ndīyi tatā nū, tēe nī nacani tūhun Yāā Dios janahán. De suni ndá tatā nū nī jahñī ndá tēe ñúcuán.

⁴⁸ De jā sáhá nú súcuán cúu jā quétáhán nú jíin ndá dē sīquī tiñu jā ní nsáhá dē. Chi ndá máá dē nī jahñī ndá tēe ñúcuán, de ndá máá nú chi sáhá nú namā sīquī dē.

⁴⁹ Jā ñúcuán cúu jā jondē janahán nī ncāhān Yāā Dios iin tūhun ndíchí: Tají nī ndá tēe nacani tūhun nī jíin ndá tēe cúu apóstol quihñ dē nū ndá ji. De

sava dē cahñī ji, de sava cā dē cunī ūhvī ji, ncachī Yāā Dios.

⁵⁰ De súcuán de sīquī nchivī tiempo yáhá ná cúndeē cuāchi jā ní jahnī tatā ji ndá tēe nī nacani tūhun Yāā Dios, jondē tá nī jēcāva ñayīví jíín jondē mitan,

⁵¹ jondē Abel jíín jondē Zacarías, tēe jā ní jahnī ndá dē sava māhñú altar jíín cuarto ī inī templo. Túsaá de cāhān ni jíín ndá nú jā sīquī nchivī tiempo mitan cundeē ndācá cuāchi ñúcuán.

⁵² Nācā xēen cundoho ndá nú, tēe stéhēn ley janahán, chi jāsī nū ichi jā jīcūhun inī nchivī tūhun yā. De ni ndá máá nú nduú cúnī nū jīcūhun inī nū, de ni nduú jéhe nú tūhun jā jīcūhun inī nchivī jā cúnī, ncachī yā.

⁵³ De jā ní ncāhān yā ndá tūhun yáhá, de ndá tēe stéhēn ley janahán jíín ndá tēe fariseo, nī nquīti ndasí inī dē nī jinī dē yā. De nī nquijéhé dē stíchi dē yā sīquī cuāhā cā tūhun.

⁵⁴ De ndúcú ndá dē modo tú sanaā de stívī yā tūhun cāhān yā, tácuā nīhīn dē cuāchi sīquī yā.

12

*Sīquī tūhun stáhví jā cāhān ndá tēe fariseo
(Mt. 10.26-27)*

¹ De juni súcuán cúu, de nī ncutútú cuāhā mil nchivī, chi jondē jáñū ji sīquī jéhē táhān ji. De xihna cā nī nquijéhé yā cāhān yā jíín ndá tēe scuáha jíín yā: Coto má cándíja ndá nú levadura ndá tēe grupo fariseo, chi suu cúu tūhun stáhví jā cāhān ndá dē. Chi jítē nuu nūū ndá nchivī tá cúu nūū sndáa levadura ñujan.

² Chi ndācá tūhun stáhví mā quéndōo yuhū cuitī, chi ndihi natūu nijīn de cunī nchivī.

³ Túsaá de suni ndá ndóhó, ndācá tūhun jā ní ncāhān nū jāá nduú ní jínī nchivī, iin quiivī de cunī vāha ji. De ndācá tūhun jā ní ncāhān yuhū nū jā ndásī viéhé, iin quiivī de cāhān jee nchivī yātā ndācá vehe.

Jā ní ncachī yā ní iin cúu jā cuyūhú ó

(Mt. 10.28-31)

⁴ Cāhān ni jín ndá nú, amigo: Mā cuyūhú nú nchivī jā cahni yiqui cúñu nú, chi tá nī jahnī ji ndóhó, de nduú nā cuá cuu cā sáhá ji.

⁵ De ná cáchī ni nūū nū ní iin cúu jā cuyūhú nú: Jā cuyūhú nú cúu Yāā Dios jā tú sáhá yā jā cuū nū, de íyó poder yā jā chuhun yā ndóhó infierno. Suu maá yā cúu jā cuyūhú nú jā má stíví nú nūū yā.

⁶ De ndācá saā chi nduú yāhvi ndéē tī, chi jondē ūhūn tī jā úū centavo. De ni iin tī nduú náā inī Yāā Dios jāá nduú jito yā tī.

⁷ De nā oncā cúu ndá máá nú, chi jondē ndihi ixi xínī nū ja nī ncahvi yā. Túsaá de mā cuyūhú ndá nú, chi cánuú ndasí cā ndá máá nú nūū yā nsūú cā cuāhā ndá saā.

Nchivī jā jétúhún ji Jesucristo nūū incā nchivī

(Mt. 10.32-33; 12.32; 10.19-20)

⁸ De cāhān ni jín ndá nú jā ndācá nchivī jā cuetúhún nduhū nūū incā nchivī, de saā-ni nduhū, Yāā nī nduu tēe, cuetúhún nī ji nūū ndá ángel Yāā Dios.

⁹ De ndācá nchivī jā má cuetúhún nduhū nūū incā nchivī, suni súcuán mā cuetúhún nī ji nūū ndá ángel Yāā Dios.

10 De tú nā-ni nchivī cāhān ji sīquī nduhū, Yāā nī nduu tēe, de cune cáhnú inī Yāā Dios nūū ji. Sochi tú nā-ni nchivī cāhān nāvāha ji sīquī Espíritu Santo, de mā cúne cáhnú inī Yāā Dios nūū ji.

11 De tú quīsiáha ndá ji ndóhó ndācá vehe īi sinagoga nūū justicia jíin nūū ndá cā tēe tátúnī, de mā nácani ndasí inī nū nāsa scócóo nú tūhun jíin nāsa cāhān nū.

12 Chi maá hora ñúcuán de Espíritu Santo stéhēn yā nūū nū nāsa cāhān nū, ncachī yā.

Sīquī jā má cútóo ó ndatíñú cuicá

13 Ñúcuán de iin tēe íñī mähñú nchivī cuāhā, nī ncāhān dē jíin Jesús: Maestro, cāhān ní jíin ñānī sá jā ná táhvī sáva dē táhvī ndúū sá, ncachī dē.

14 De nī ncāhān yā jíin dē: Lílū, nduú ní jáni yā nduhū jā sáhá ndāā ni tiñu nú jā tahví sáva nī táhvī nū, ncachī yā.

15 De nī ncāhān cā yā: Coto vāha ndá nú maá nú jā má cútóo cuitī nū xūhún jíin ndá cā. Chi vísō cuāhā ndasí ndatíñú névāha iin tēe, de nsūū ñúcuán sáhá jā quendōo ndetū dē ñayīví yáhá, ncachī yā.

16 Ñúcuán de nī ncāhān yā iin tūhun yátá jíin ji: Nī īyo iin tēe cuicá jā névāha ñuhun jā vāha ndasí cúu itū.

17 De tēe cuicá ñúcuán nī nacani inī dē: ¿Nāsa sáhá nī? Chi nduú cā núne nūū cuhun niñi nī. Ncachī dē.

18 De nī jani inī dē: Suha ná sáhá nī: Canī ni ndá yacā ni, de nasáhá nī jā nāhnú cā. De ñúcuán nataān ndihi nī niñi nī jíin ndācá ndatíñú nī.

19 Ñúcuán de cani inī ni: Mitan de cuāhā ndasí névāha ó jā quenda cuāhā cuiyā. Ná nátātú ó, de cajī ō coho ó, de ná cúsi inī ō, nī jani inī dē.

20 Sochi nī ncāhān Yāā Dios jíin dē: Tēe naā cúu nú, chi jacuāā mitan de cuū nū, de ndācá jā ní nchuvāha nú, ¿ní tēe cuu? Ncachī Yāā Dios jíin dē.

21 De suni súcuán cundoho ndācá tēe jā sáhá cuícá dē maá dē, de nduú ndúcú dē jā quendōo ndetū dē nū Yāā Dios, ncachī yā.

Yāā Dios jíto yā yóhó

(Mt. 6.25-34)

22 De nī ncāhān yā jíin ndá tēe scuáha jíin yā: Túsaá de cáhān ni jíin ndá nú: Mā nācani ndasí inī nū síquī jā cutecū nū, tú nāsa cajī nū, ni síquī sahma nú, tú nāsa cuhun nú.

23 Chi Yāā Dios nī nsāhá yā jā tēcū nū jíin yiqui cúñu nú, de nā oncā cúu jā má cuáha yā jā cajī nū jíin jā cuhun nú.

24 Cūndēhé ndá nú nāsa tēcū ndá tīcācá, de nduú jáquīn tī, ni nduú nástútú tī, ni nduú nū tavāha tī ni yacā tī. De vísō súcuán de maá Yāā Dios scájī yā tī. ¿De á nduú cánuú ndasí cā ndá ndóhó nsūú cā ndá quiti ñúcuán?

25 ¿De ní iin nú, á cuu chisó nú iin yiquí cā maá nú, vísō ná nācani ndasí inī nū?

26 De tú mā cūú sáhá nú iin tiñu lúli súcuán, ¿de nājēhē cúu jā nācani ndasí inī nū síquī jā cajī nū jā cuhun nú?

27 Cūndēhé ndá nú nāsa jée ndá itā yucú. Chi nduú sátíñú ni nduú quéhen. De cáhān ni jíin ndá nú jā juni rey Salomón, quīvī jā ní ñúhun dē sahma váha ndasí, de ni nduú ní ñúhun dē sahma viī súcuán tá cúu nū íyó ndá itā.

28 De tú súcuán jéhe Yāa Dios sahma viī nū itā yucú jā íyó nū ñúhún mitan de teēn de cāyū nū ñúhún, de nā oncā cúu ndá ndóhó jā má cuáha yā sahma. ¿De nūcu nduú cándíja ñihin ndá nú jā jító yā ndóhó?

29 Túsaá de mā nácani cuécá inī nū nāsa cajī nū nāsa coho nú.

30 Chi maá-ni sīquī yáhá cúu jā ndíhvī inī nchivī ñayiví jāá nduú cándíja. Sochi ndá maá nú chi íyó Tatá nú andiví, de jínī yā jā jínī ñúhún nú ndācá yáhá.

31 De sa cánuú cā jā cundihvī inī nū sīquī tiñu jā ndácu Yāa Dios nū nū. Ñúcuán de sáhá yā jā ñihīn nū ndācá yáhá.

*Nāsa coo cuícá ó jondē andiví
(Mt. 6.19-21)*

32 Mā cúyūhú ndá nú chi cúu nú tá cúu tīcāchí nī. Chi visō jacū ndá nú-ni cúu, de maá Tatá nú cúsiī inī yā jā quīvi nú ñuū nū tátúnī yā.

33 Xícó ndá nú jā névāha nú, de cuāha nú xūhún ñúcuán nū nchivī ndāhvī. De súcuán de scáyā nū tāhvī nū jondē andiví nū má cútúhú, tá cúu nū távāha nú xūhún inī itīn. Chi jondē andiví de mā nāā jā váha jā cunevāha nú. Chi ñúcuán mā quīvi jācuīhná, ni mā cūú stívī tīquixīn.

34 Chi jondē nū ñihīn nū tāhvī váha nú, ñúcuán cúu nū cundihvī inī nū sīquī.

Jā ná cóo tūha ó jā nenda yā

35 Coo tūha ndá nú jā nenda Jētohō nū, de sáhá nú tá sáhá ndá mozo jā náscuíquīn ji lámpara ji.

36 Chi íyó tūha ji de ndétu ji jā nenda patrón ji jā cuáhān dē vico tándāhá. Chi tá nenda dē de cāhān dē, de nacune-ni ndá ji viéhé.

37 De nācā ndetū ndá mozo ñúcuán jā tá nenda patrón ji, de cunī dē jā ndító ji. De ndāā cāhān ni jíín nú jā maá patrón sāhá tūha dē maá dē, de tenee dē ji nū mesa jā cani dē cōhō ji.

38 De vísō cucuée dē nenda dē jondē sava ñuú, á ja nī nchāha ñuú, de tú cunī dē jā súcuán ndító ndá mozo dē, de nācā ndetū ndá ji túsaá.

39 De chuhun inī ndá nú jā cāhān tūhun yátá yáhá: Tēe xívéhe, tú ní jíínī dē nā hora quiiji jācuíhná, de cundito dē, de mā cuáha dē tūhun sacuíhná vehe dē nícu.

40 De saá-ni ndá ndóhó, coo tūha nú, chi tú nduú, de maá hora jāá nduú ná jáni inī nū, de nenda nduhū, Yāā nī nduu tēe, ncachī yā jíín ndá dē.

*Tūhun mozo vāha jíín mozo nduú squíncuu
(Mt. 24.45-51)*

41 Ñúcuán de Pedro nī jīcā tūhún dē yā: Señor, ¿á jíín ndá máá sá-ni cāhān ní tūhun yátá yáhá, á suni cāhān ní jíín ndihi cā nchivī? ncachī dē.

42 De nī ncāhān maá Jētoho ō: Cāhān ni jíín nā-ni nchivī jā cúu tá cúu mozo jā ndító xīnī de squíncuu vāha. De maá patrón nī jani dē ji jā coto ji nchivī vehe dē, tácu scájī ji maá hora.

43 De nācā ndetū mozo ñúcuán jā tá nenda patrón ji, de cunī dē jā súcuán squíncuu vāha ji.

44 De ndāā cāhān ni jíín ndá nú jā cani dē mozo ñúcuán jā coto ji ndihi ndatíñú dē.

45 Sochi tú jáni inī ji jā má nēndá ñamā patrón ji, de quijéhé ji cani ji ndá tēe jíin ñahan jā cúu táhán mozo ji, de cajī ji coho ji de jīni ji,

46 tú súcuán de nenda-ni patrón ji quivī jāá nduú ndétu ji jíin hora jāá nduú ná jáni inī ji. De sndóho ndasí dē ji, de chihi dē ji cundoho ji nūū yíhí ndá nchivī jāá nduú squíncuu.

47 De mozo jā jíinī nāsa jétahān inī patrón ji, de tú nduú sátūha ji de nduú squíncuu ji jā cúnī dē, de cundoho xēēn ji jíin ntuxí.

48 De mozo jāá nduú jíinī nāsa jétahān inī patrón ji, de tú sáhá ji tiñu jā cani dē ji ntuxí, túsaá de jacū-ni cani dē ji. Chi ndá nchivī jā stéhēn cuāhā yā nūū ji, suni cuāhā nācān yā nūū ji. De ndá nchivī jā cuāhā cā tiñu nī ntee yā ji, suni cuāhā cā nācān yā nūū ji.

*Jā síquī Jesús de cusíin inī nchivī
(Mt. 10.34-36)*

49 Nī nquenda nī jā modo jā scuíquīn ni ñuhūn inī ñayiví, de suu cúu jā cusíin inī nchivī jā síquī nduhū. De cúnī ni jā ñamā coo súcuán, tácuā quivī ndá nchivī ndahá Yāā Dios.

50 De iyó iin tūndóhó jā cánuú cundoho nī, de cúcuécá ndasí inī ni chi jondē jīnu cundoho nī, sá de ndusiī inī ni.

51 ¿De á jáni inī ndá nú jā váji nī jā cundeē mānī nchivī ñayiví? Cáhān ni jíin ndá nú jāá nduú, chi sa cusíin inī nchivī jā síquī nduhū.

52 Chi jondē mitan de quijéhé jā ūhūn nchivī iin vehe cusíin inī ji. De nenda ūnī síquī ūū, de ūū síquī ūnī.

53 Chi tatá cusíin inī jíin sēhe yíi, de sēhe yíi jíin tatá, de naná jíin sēhe síhí, de sēhe síhí jíin naná,

de naná chíso jíin sēhe jānú, de sēhe jānú jíin naná chíso, ncachī yā.

Jā ní ncāhān yā sīquī seña andiví

(Mt. 16.1-4; Mr. 8.11-13)

⁵⁴ De suni nī ncāhān yā jíin nchivī cuāhā: Tá jíiní ndá nú jā nénda vīcō ichi nūū quée ncandiī, de cāhān nū jā cuun sāvī, de sūcuán cúu.

⁵⁵ De tá vāji tāchī ichi sur, de cāhān nū jā nandiī, de sūcuán cúu.

⁵⁶ Vāchi tēe stāhvī-ni cúu ndá nú. Ja jícūhun inī nū nāsa stéhēn seña andiví jíin inī ñayiví, ¿de nūcu nduú jícūhun inī nū ní iin cúu nduhū jā sáhá nī ndācá tiñu ñáhnú tiempo yáhá?

Jā cundihvī inī ō jā má cúndeē cuāchi sīquī ō

(Mt. 5.25-26)

⁵⁷ ¿De nūcu nduú sáhá ndá máá nú cuenta ní iin cúu tiñu ndāā jā sáhá nú?

⁵⁸ De tú iin nchivī quīhīn jī jíin nú nūū justicia jā cāhān jī cuāchi sīquī nū, túsaá de juni cuāhān nū jíin jī ichi de cundihvī inī nū sáhá ndāā nū jíin jī. Chi tú nduú, de squívī jī ndóhó nūū juez, de juez siáha dē ndóhó nūū policía, de policía chihi dē ndóhó vecāa.

⁵⁹ De ndāā cāhān nī jíin nú jā má quée cuitī nū ñúcuán chi jondē chunáá nú ndihi cuitī xūhún jā jícān ndá dē, ncachī yā.

13

Jā cánuú nacani inī ō jā sndóo ó cuāchi ó

¹ De iin quívī ñúcuán nī nquenda jacū tēe, nī nacani dē tūhun nūū yā nāsa nī ndoho sava tēe Galilea. Chi tá jáhnī ndá dē quiti jā sōcō dē, de nī nquenda-ni ndá mozo Pilato nī jahnī tēe ñúcuán.

² De nī ncāhān Jesús: Ndá tēe Galilea ñúcuán, ¿á jáni inī ndá nú jā súcuán nī ndoho dē sīquī jā ndasí cā nī iyo cuāchi dē nsūú cā ndá cā nchivī Galilea?

³ Cáhān ni jíin ndá nú jāá nduú. De ndá máá nú suni tātū tāhvī nū de tú mā nácani inī nū jā sndóo nú cuāchi nú.

⁴ De xāhōn ūnī tēe jā ní jicó cáva torre Siloé sīquī dē, de nī jihī ndá dē, ¿á jáni inī nū jā ndasí cā nī nsāhá ndá dē cuāchi nsūú cā ndá cā nchivī Jerusalén?

⁵ Cáhān ni jíin ndá nú jāá nduú. De ndá máá nú suni tātū tāhvī nū de tú mā nácani inī nū jā sndóo nú cuāchi nú.

Tūhun yátá ñutun higo

⁶ Ñúcuán de nī ncāhān yā tūhun yátá yáhá jā stéhēn yā tá cúu nchivī jāá nduú squíncuu tūhun ndácu Yāā Dios: Cúu ji tá cúu iin ñutun higo jā íñī nūū ñuhun iin tēe. De nī jēndēhé dē tú íyó jāvíxī xīnī, de nduú nā cuá íyó.

⁷ De nī ncāhān dē jíin mozo jā sátíñú nūū ñuhun dē: Mitan de ja íyó ūnī cuiyā jā quínducú nī jāvíxī xīnī ñutun higo yáhá, de nduú nā cuá cúun. Túsaá de quehdē nū, chi vāchi sátéñú nūū ñuhún, ncachī dē.

⁸ De nī ncāhān mozo jíin dē: Señor, sndóo ní ná cuiñi iin cuiyā yáhá cā, de ná nástáyā sá jēhē de chuhun sá jēhen.

⁹ De cūndēhé ó tú cuun jāvíxī incā cuiyā. De tú nduú, de tēhdē, ncachī mozo, ncachī yā.

Jā ní nasāhá vāha yā iin ñahan quivī nátátú

¹⁰ De iin quivī nátátú de stéhēn Jesús tūhun inī vehe īi sinagoga.

11 De íyó iin ñahan jā ní ncuu xāhōn ūnī cuiyā cūhū ña. Chi iin tāchī nī nsāhá jā jíca tihí ña, de nduú cā cúu cuitī caca tuun ña.

12 De nī jinī Jesús nūū ña, de nī ncana yā ña, de nī ncāhān yā jíin ña: Nānā, mitan de nduvāha ní jā cūhū ní, ncachī yā.

13 De nī ntee yā ndahá yā ña, de nī nūcuīñi tuun ña-ni, de nī nacuetáhvī ndasí ña nūū Yāā Dios.

14 De tēe cūñáhnú inī vehe īī sinagoga, nī nguītī inī dē nī jinī dē Jesús jā ní nasāhá vāha yā ñahan ñūcuán quīvī nátātú. De nī ncāhān dē jíin ndá nchivī: Íyó iñū-ni quīvī sátíñú ó, de ndá quīvī ñūcuán quiji ndá nú jā nduvāha nú. De quīvī nátātú chi mā cūū, ncachī dē.

15 Ñūcuán de nī ncāhān maá Jētohō ō jíin dē: Vāchi tēe stáhvī-ni cúu ndá nú. De quīvī nátātú, ¿á nduú nándají ndá nú stīquī nū jíin burro nú jā quíscóho nú tī ndute?

16 De ñahan yáhá jā cúu ña tatā Abraham, chi modo jā ní nuhnī ña xāhōn ūnī cuiyā nī nsāhá Satanás. ¿De á nduú íyó vāha jā ní nandají nī ña nūū cuēhē ña quīvī nátātú? ncachī yā.

17 De jā ní ncāhān yā sūcuán, de nī ncucanoō ndá tēe jā jíinī ūhvī dē yā. De ndihi nchivī nī ncusiī ndasí inī ji nī jinī ji ndá tiñu ñáhnú sáhá yā.

*Tūhun yátá sīquī niquin yuvā mostaza
(Mt. 13.31-32; Mr. 4.30-32)*

18 De nī ncāhān yā: Ná cáhān ni iin tūhun yátá tácuca cunī ndá nú nāsa cúu jā ndúcuahā nchivī jā tátúnī Yāā Dios nūū.

19 Ndúcuahā ji tá cúu nūū jáhnu iin niquin yuvā mostaza jā ní jaquīn iin tēe nūū ñuhun dē. De nī

jahnu, de nī ncuu iin ñutun cáhnú, de ndá saā chi sáhá tī tacā tī chījin ndahá yúcū, ncachī yā.

Tūhun yátá sīquī levadura
(Mt. 13.33)

²⁰ De nī ncāhān tucu yā: Súcuán cúu jā ndúcuahā nchivī jā tátúnī Yāā Dios nū:

²¹ Cúu tá cúu levadura jā ní nquehen iin ñahan, de nī nsacā ña jíin ūnī kilo harina, de nī ndaa ndihi ñujan nī nsáhá, ncachī yā.

Sīquī jā quīvi ó viéhé túū
(Mt. 7.13-14, 21-23)

²² De ñúhún Jesús ichi cuāhān yā Jerusalén, de yáha yā ndācá ñuū nāhnú jíin ñuū lulí, de stéhēn yā tūhun.

²³ De iin nchivī nī jīcā tūhún ji yā: Señor, ¿á jacū-ni nchivī cúu jā scácu Yāā Dios, á naá cúu? ncachī dē. De nī ncāhān yā jíin ndá ji:

²⁴ Cundihvī inī ndá nú quīvi nú ndahá Yāā Dios. Chi cúu tá cúu iin viéhé túū. De cáhān ni jíin ndá nú jā iin quīvī de cuāhā nchivī nducú ji quīvi ji, de mā cūú cā quīvi ji.

²⁵ De quīvī ñúcuán chi sáhá nī tá cúu nū sáhá iin tēe xívēhe, jā nacuiñī dē de nacasī dē viéhé. De tāvēhé cuiñī ndá nú, de scáján nú viéhé, de cāhān nū: Señor, nacune ní viéhé ná quīvi ndá sá. De cāhān dē jíin nú: ¿Ní nū vāji ndá nú? Chi nduú jíinī ni ndóhó, cachī dē.

²⁶ Ñúcuán de quijéhé ndá nú cāhān nū jíin dē: Nī nchajī ndá sá nī jihī sá jíin ní, de nū yáhvi ñuū sá nī stéhēn ní tūhun, cachī nū.

27 De cāhān maá dē: Cáhān ni jín ndá nú jáá nduú jínī ni ní jondē vāji nú. Cuiyo ndá nú quīhīn nū, chí nchivī jā sáhá tiñu néhén cúu nú, cachī dē.

28 De quīvi ndá nú nūū cuacu nú de nacayīhí nú ñii yúhú nú jā ndoho xēēn nū. De cunī nū nūū Abraham jín Isaac jín Jacob jín ndācá tēe nī nacani tūhun Yāā Dios, iyó ndá dē ñuū nūū tátúnī Yāā Dios. De ndá ndóhó, vísō cúu nú tata ndá dē, sochi quīvi nú nūū ndoho nú.

29 Sochi cuāhā nchivī, vísō nduú cúu ji tata ndá dē, de quiji ndá ji ichi nūū quénda ncandiī jín nūū quée ncandiī, jín ichi norte jín ichi sur. De cundeē ji mesa jā cajī ji stāā ñuū nūū tátúnī Yāā Dios.

30 De sava nchivī jā mitan cúu ji jā sándīhí, de ichi ñúcuán nduu ji nūū. De sava nchivī jā mitan cúu ji nūū, de ichi ñúcuán nduu ji jā sándīhí, ncachī yā.

*Jā ní ncucuécá inī yā nī ndēhé yā Jerusalén
(Mt. 23.37-39)*

31 De maá quīvī ñúcuán nī nquenda jacū tēe fariseo, de nī ncāhān dē jín yā: Cuiyo ní quīhīn ní incā lado, chí cúnī Herodes cahnī dē ní, ncachī ndá dē.

32 De nī ncāhān yā: Cuáhán ndá nú de cachī tūhun nú nūū tēe stáhvī ñúcuán jáá ncháha ca quenda quīvī cuū ni, chí mitan jín teēn tavā ni tächī inī nchivī, de nasáhá vāha nī nchivī. De quīvī únī de jīnu tiñu sáhá nī, cachī nū.

33 Chí cánuú jā caca nī quīhīn ni mitan jín teēn jín isá, de jīnū ni Jerusalén. Chí ndá tēe nācani tūhun Yāā Dios, nduú jíhī dē incā lado, chí maá-ni inī Jerusalén jáhnī ji ndá dē.

³⁴ Ndá ndóhó nchivī Jerusalén, jáhnī nū ndá tēe nácani tūhun Yāa Dios, de cáni nú yūū xīnī ndá tēe jā tájí Yāa Dios vāji nūū nū. De cuāhā vuelta nī ncuu inī ni nastútú nī sēhe nú, tá cúu nūū sáhá iin űihín jā nástútú tī sēhe tī chījin nījin tī, sochi nduú ní ncúnī ndá nú.

³⁵ Túsaá de mitan de sndóo uun nī ndóhó jíin ndá sēhe nú. Chi cáhān ni jíin nú jā jondē mitan de mā cūnī cuitī cā nū nūū ni, chi jondē quenda quivī jā cāhān ndá sēhe nú: Vāha ndasí Yāa cúu Yāa jā ní nenda jíin tiñu maá Jētohō ō Yāa Dios, cachī nū, ncachī yā.

14

Jā ní nasāhá vāha yā iin tēe cūhū cuēhē cuiñu

¹ De iin quivī nátátú nī jēhēn yā vehe iin tēe fariseo jā cūñáhnú, nī jēcajī yā stāa jíin dē. De ndá cā tēe fariseo chi ndéhé yuhū dē yā tú stívī yā.

² De ñúcuán íyó iin tēe cūhū cuēhē cuiñu, íñí dē nūū yā.

³ De nī jīcā tūhún yā ndá tēe stéhēn ley janahán jíin ndá tēe grupo fariseo: ¿A íyó ley jā nasāhá vāha nī nchivī cūhū quivī nátátú, á nduú? ncachī yā.

⁴ Sochi nduú ní ncāhān cuitī ndá dē. De nī ntiin yā tēe cūhū, de nī nasāhá vāha yā dē, de nī ncāhān yā jā ná quínohōn dē.

⁵ De nī ncāhān yā jíin ndá dē: ¿Ní iin nú de tú burro nú á stīquī nū nincava tī inī iin pozo, de á nduú ñamā natavā nū tī, vísō quivī nátátú cúu? ncachī yā.

⁶ De nduú ní ncúu scócóo ndá dē ni iin tūhun nūū yā jā súcuán nī ncāhān yā.

Tūhun sīquī nchivī jā jéhēn vico tándāhá

⁷ De nī jinī Jesús jā ndá tēe jā ní ntacā, nácāji dē silla yíñúhún cā nū mesa jā cundeē dē. De nī ncāhān yā tūhun yáhá jíin ndá dē:

⁸ Tú cana iin tēe jā quíhīn nū vico tándāhá, de mā cúndeē nū lugar yíñúhún cā. Chi tú súcuán de sanaā de ja nī ncana dē iin tēe cúñáhnú cā nsúú cā ndóhó.

⁹ De quiji tēe jā ní ncana ndóhó, de cāhān dē jíin nú: Nacuiñī, chi jíin cundeē tēe yáhá. Nūcuán de cucanoō nū de quíhīn nū jondē jā sándīhí.

¹⁰ Chi tú cana iin tēe ndóhó, de sa cundeē nū jondē lugar jā sándīhí. De tá quiji tēe jā ní ncana ndóhó, de cāhān dē jíin nú: Amigo, nehēn cundeē nū iin lugar nū yíñúhún cā, cachī dē. Nūcuán de ndá nchivī ndéē jíin nú nū mesa, cunī ji jā sáhá ñáhnú dē ndóhó.

¹¹ Súcuán nī ncāhān nī tūhun yáhá tácuā cunī ndá nú jā ndācā nchivī jā sáhá ñáhnú ji maá ji, sa nuu ji sáhá Yāā Dios. De nchivī jā sáhá núu ji maá ji, sa nduñáhnú ji sáhá yā, ncachī yā.

¹² De suni nī ncāhān yā jíin tēe jā ní ncana dē yā jā cajī yā stāā: Tú sáhá nú jā cusámá nchivī á jā cuxínī ji, de mā cāná nú ndá nchivī cúu amigo nū jíin ñanī nū jíin táhán nú jíin ndá nchivī cuicá. Chi tú súcuán de suni nacana ndá maá ji ndóhó, de súcuán nanihīn nū jā ní jēhe nú.

¹³ Chi tá sáhá nú vico, de sa cana nú ndá nchivī ndāhvī, nchivī cuhlu, nchivī cojo, nchivī cuáá.

¹⁴ De súcuán de quendōo ndetū nū, chi mā cūú nacuāha ji nū nū. De nīhīn nū táhvī nū quívī jā natecū ndá nchivī ndāā, ncachī yā.

Tūhun yátá sīquī vico cúxíní

¹⁵ De iin tēe jā yájí stāa jíin yā, nī jini dē tūhun yáhá, de nī ncāhān dē jíin yā: Nācā ndetū ndá tēe jā caji stāa inī űuū nūū tátúnī Yāa Dios, ncachī dē.

¹⁶ űúcuán de nī ncāhān Jesús iin tūhun yátá jā stéhēn yā jā cána Yāa Dios nchivī jā quīvi ji inī űuū nūū tátúnī yā: Iin tēe nī nsáhá dē iin vico cáhnú jā cuxíní, de nī ntají dē mozo dē jā cana cuāhā nchivī.

¹⁷ De maá quīvī jā cuxíní, de nī ntají dē mozo dē cuācāna ndá nchivī űúcuán jā ná quíji ji cuxíní ji: Nehēn ndá ní, chi ja íyó tūha ndihi, ncachī mozo.

¹⁸ De ndihi nchivī nī ncāhān ji jā ná cúne cáhnú inī dē chi mā quīhīn ji. Iin tēe nī ncāhān dē: Cáta nī jeen nī iin űuhun de cánuú quīndēhé nī, de ná cúne cáhnú inī dē chi mā cuéē ni, ncachī dē.

¹⁹ De incā dē nī ncāhān: Nī jeen nī űhūn yunta stīquī, de quīhīn ni coto túnī ni tī, de ná cúne cáhnú inī dē chi mā cuéē ni, ncachī dē.

²⁰ De incā dē nī ncāhān: Cáta nī ntandāhá nī, de jā űúcuán mā cūú cuéē ni, ncachī dē.

²¹ De cuānohōn mozo, de nī ncachī tūhun dē nūū patrón dē nāsa nī ncāhān ndá nchivī. űúcuán de nī nquītī inī patrón, de nī ncāhān dē jíin mozo dē: űamā quīhīn nū ndá calle nāhnú jíin calle lulí, de cana nú ndá nchivī ndāhví, nchivī cuhlu, nchivī cojo, jíin nchivī cuāá, ná quíji ndá ji vico, ncachī dē.

²² De nī jēhēn mozo, de nī nenda dē, de nī ncāhān dē: Señor, ja nī nsáhá sá tá ncachī ní, de cúmanī cā nchivī de chitú vehe ní, ncachī dē.

²³ De nī ncāhān tucu patrón: Quīhīn tucu nú ndācá calle jíin ichi, de cana fuerza nū nchivī ná quíji ji, tácuā cuchitú vehe nī.

24 Chi cáhān ni jíin nú jā ni iin nchivī jā ní ncana nī jā xíhna ñúhún, mā cuáha cuitī ni tūhun jā cuxíní ji vehe nī, ncachī dē, ncachī yā.

Tūhun jā cánuú nacani vāha inī ō de cuniquīn ō Cristo

(Mt. 10.37-39)

25 De cuāhā ndasí nchivī níquīn ji Jesús cuāhān ji jíin yā, de nī ndicó coto yā, de nī ncāhān yā jíin ji:

26 Tú nā-ni nchivī cúnī ji cuniquīn ji nduhū jā scuáha nī ji, de tú mānī cā ji jíin tatá ji, naná ji, ñasíhí ji, sēhe ji, ñanī ji, cuāha ji, nsūú cā jíin nduhū, de mā cūú cuu ji nchivī scuáha jíin nī. De tú ndíhvī cā inī ji sīquī jā coo vāha maá ji nsūú cā jā cuniquīn ji nduhū, de suni mā cūú tucu.

27 De nā-ni nchivī tú mā cuáha ji tūhun cundoho ji tūndóhó vísō jondē cuū ji sīquī jā cuniquīn ji nduhū, de mā cūú cuu ji nchivī scuáha jíin nī.

28 Chi tú ní iin nú cúnī nū caquīn nū iin vehe cáhnú, ¿de á nduú cánuú jā xihna cā cundeē nū tavā nū cuenta tú quenda xūhún jā sínu nú vehe?

29 Chi tú nduú, de tá ja nī ntavā nū cimientō, de mā quēndá xūhún sínu nú, de ñúcuán de ndá nchivī chi sáhá catá ji nūū nū.

30 De cāhān ji: Tēe yáhá chi nī nquijéhé dē sáhá dē vehe, de nduú ní ncúndéé dē sínu dē, cachī ji.

31 De saá-ni tú iin rey quīcanāá dē jíin incā rey jā vāji sīquī dē, ¿de á nduú cánuú jā xihna cā cundeē dē nacani inī dē tú cundeē dē jíin ūxī mil soldado jā canāá dē jíin incā rey jā vāji sīquī dē jíin ōcō mil soldado?

32 Chi tú mā cúndéé dē, de juni jíicá cā vāji incā rey, de tají dē sava tēe ndíso tíñú jā quíhīn ndá dē

cātūhún dē nā cuá cúnī incā rey jā cuāha dē, de jencuiñī-ni.

³³ De ndá máá nú, suni súcuán cánuú jā xihna cā nacani inī nū de quehndē inī nū jā sndóo nú ndihi jā névāha nú, chi tú nduú de mā cūú cuu nú nchivī scuáha jíin nī.

Tūhun yátá sīquī ñī
(Mt. 5.13; Mr. 9.50)

³⁴ De nchivī cándíja cúu ji tá cúu ñī. Vāha íyó ñī, de tú ñī ná náā jā úhguā, ¿de nāsa nduu uhguā tucu?

³⁵ Nduú cā tiñu cuitī cā, ni jā chuhun nchivī nū itū, ni jā nduu jēhen, chi sa cutē-ni nchivī. Ndá ndóhó jā níni, tee sōho vāha nú, ncachī yā.

15

Tūhun yátá sīquī tīcāchí jā ní nsana
(Mt. 18.10-14)

¹ De ndá tē stútú xūhún renta jíin ndá cā tē sáhá cuāchi, nī nquenda dē nū Jesús jā cunini dē tūhun cáhān yā.

² De ndá tē grupo fariseo jíin ndá tē stéhēn ley janahán, nī ncāhān dē sīquī yā: Tē yáhá chi jétáhví dē ndá tē sáhá cuāchi de yájī dē jíin, ncachī dē.

³ De nī ncāhān yā tūhun yátá yáhá jíin ndá dē:

⁴ ¿Ní iin nú de tú névāha nú iin ciento tīcāchí, de tú scuíta nú iin tī, de á nduú sndóo nú cūmī xico xāhōn cūmī cā tī yucu, de quīnanducú nú quiti jā ní nsana jondē nanihīn nū tī?

⁵ De tá nī nanihīn nū tī, de chisó nú tī nū chiyō nū, de cusī inī nū.

⁶ De tá nenda nú vehe nú de nastútú nú ndācá amigo nū jíin nchivī ndéē ñatin jíin nú, de cáhān nū

jín ji: Ná cúsiī inī ō, chi nī nanihīn ni tīcāchí nī jā ní nsana, cachī nū.

⁷ De cāhān ni jín ndá nú jā suni sūcuán cúu jondē andiví. Chi cúsiī cā inī yā jín iin nchivī jā íyó cuāchi de nácani inī ji jā sndóo ji cuāchi ji, nsūú cā jín cūmī xico xāhōn cūmī nchivī íyó ndāā jāā nduú cā cánuú nacani inī ji, ncachī yā.

Tūhun yátá sīquī ñahan jā ní scuíta xūhún

⁸ De tú iin ñahan névāha ña ūxī xūhún plata, de tú scuíta ña iin, ¿de á nduú scuíquīn ña lámpara, de nastáá ña vehe, de nanducú vāha ña jondē nanihīn ña?

⁹ De tá nī nanihīn ña, de nastútú ña ndācá amiga ña jín nchivī ndéē ñatin jín ña, de cāhān ña jín ji: Ná cúsiī inī ō, chi nī nanihīn ni xūhún jā ní scuíta nī, cachī ña.

¹⁰ De cāhān ni jín ndá nú jā suni sūcuán cúsiī inī ndá ángel Yāā Díos sīquī iin nchivī jā íyó cuāchi de nácani inī ji jā sndóo ji cuāchi ji, ncachī yā.

Tūhun yátá sūchí jā ní snāā cāhá xūhún

¹¹ De nī ncāhān tucu yā: Iin tēe nī īyo ūū sēhe yíí dē.

¹² De tēe suchí cā nī ncāhān ji jín tatá ji: Tatá, tahví sáva ní ndatíñú ní, de taji ní sava cuu tāhvī sá, ncachī ji. De nī ntahví sáva dē tāhvī nduú ji.

¹³ De nī ncuu jacū-ni quīvī, de tēe suchí ñúcuán nī stútú ndihi ji ndatíñú ji, de nī nquee ji cuāhān ji iin ñuū jīcá. De ñúcuán nī snāā cāhá ji tāhvī ji chi nī jāxīn nāvāha ji.

¹⁴ De tá nī ndihi nī jāxīn ji, de nī nquiji iin tāmā xéēn inī ñuū ñúcuán, de nī nquijéhé cúmanī jā caji ji.

15 De cuānducú tíñú ji nūū iin tēe ñūū ñúcuán. De nī ntají dē ji cuāhān ji rancho dē jā coto ji quinī dē.

16 De cúnī ji cajī ji sōō ndūchí jā yáji quinī tácuā ndahā chījin ji. De ni iin nchivī nduú ná jéhe nūū ji.

17 Ñúcuán de nī nacani inī ji, de nī ncāhān ji: Ndācá mozo jā sátíñú vehe tatá nī, íyó cuāhā stāā yáji ji. De nduhū jíhī ni sōco yáhá.

18 Ná quínohōn ni nūū tatá nī, de cāhān ni jíin dē: Tatá, nī nsāhá sá cuāchi nūū Yāā Dios jíin nūū maá ní.

19 Mitān de nsūú cā tēe vāha cúu sá jā cunaní sá sēhe ní. De cuāha ní tūhun cuu sá tá cúu iin mozo ní, cachī ni.

20 Sá de nī naquehen ji ichi cuānohōn ji nūū tatá ji. De cáta jíca cā vāji ji, de nī jinī tatá ji nūū ji, de nī ncundáhvī inī dē ji. De jínu dē cuātahān dē ji, de nī numi táhān dē jíin ji, de nī nchitū dē nūū ji.

21 Ñúcuán de nī ncāhān ji jíin dē: Tatá, nī nsāhá sá cuāchi nūū Yāā Dios jíin nūū maá ní. Mitān de nsūú cā tēe vāha cúu sá jā cunaní sá sēhe ní, ncachī ji.

22 Sochi maá tatá ji nī ncāhān dē jíin ndá mozo dē: Cuáquēhen nú iin sahma vāha cā de chuhun nú ji. De chuhun nú iin xehe ndahá ji, de chihī nú nījān jēhē ji.

23 De quīcuēca nú becerro jā ní neñu, de cahnī nū tī ná cáji ō, chi sāhá ó vico.

24 Chi sēhe yíi nī yáhá, modo ja nī jíhī ji, de nī natecū ji. Chi nduú ní jíin ni ní ichi nī jēhēn ji, de nī nenda ji, ncachī dē. De nī nquijéhé ndá dē sáhá dē vico.

²⁵ De sūchí ñáhnú cā, ndéē ji jondē rancho, de vāndiji ji, de nī nduñatin ji vehe. De nī jini ji jā tívi música de jíta jéhé nchivī.

²⁶ De nī ncana ji iin mozo, de nī jīcā tūhún ji nā cuá cúu.

²⁷ De nī ncachī mozo nūū ji: Nī nenda ñanī nū, de tatá nú nī jahnī dē becerro jā ní neñu, chi nī nenda vāha ji nūū dē, ncachī mozo.

²⁸ Ñúcuán de nī nquītī inī sūchí ñáhnú, de nduú ní ncúnī ji ndívi ji. De nī nquee tatá ji, de nī ncāhān ndāhvī dē jíin ji jā ná ndívi ji.

²⁹ De nī ncāhān ji jíin tatá ji: Níní sáhá sá tiñu ndácu ní, de nduú cúnīhin cuitī inī sá nūū ní. De nduú táji ní vísō iin lítú nūū sá jā sáhá sá vico jā caji sá jíin ndá amigo sá.

³⁰ De nī nenda sēhe ní yáhá jā ní jāxīn cāhá ji xūhún ní jíin ndá ñahan ndiī. De nī jahnī ní becerro jā ní neñu jā caji ji, ncachī ji jíin tatá ji.

³¹ Ñúcuán de nī ncāhān dē: Séhē, ndóhó chi níní ndéē nū jíin nī, de ndihi jā névāha nī chi suni cuenta maá nú cúu.

³² De mitan de íyó vāha jā sáhá ó vico de cusī inī ō. Chi ñanī nū yáhá, modo ja nī jīhī ji, de nī natecū ji. Chi nduú ní jíin ō ní ichi nī jēhēn ji, de nī nenda ji, ncachī dē, ncachī yā.

16

*Tūhun yátá mozo jā ní stáhvī dē patrón dē
(Mt. 6.24)*

¹ De suni nī ncāhān Jesús jíin ndá tēe scuáha jíin yā: Iin tēe cuicá nī Iyo iin mozo dē jā ndíso tíñú nūū ndá cā mozo. De nī ncāhān ndá jíin patrón jā mozo ñúcuán snāā cāhá ndatíñú dē.

² De nī ncana dē mozo ñúcuán, de nī ncāhān dē jíin: ¿Nā tūhun cúu yáhá jā ní nīhīn ni sīquī nū? Nacuāha nú cuenta tiñu ndíso nú, chi mā cúndiso tíñú nú cā nūū ndá mozo ni, ncachī dē.

³ Ñúcuán de nī jani inī mozo: ¿Nāsa sāhá nī mitan? Chi patrón ni candeē dē tiñu ndíso nī. Chi nduú ndacuī ni jā quete nī ñuhun, de jā cācān ni caridad chi cucanoō ni.

⁴ Túsaá de jíinī ni nāsa sāhá nī jíin ndá nchivī jā jéen nūū patrón ni, tácuā taji ji vehe cundeē ni tá quenda quīvī candeē dē tiñu nī. Ncachī dē.

⁵ De nī ncana dē tá iin iin tēe jā ndíta nūū patrón dē. De nī ncāhān dē jíin iin: ¿Nāsa ndíta nú nūū patrón ni?

⁶ De nī ncachī tēe ñúcuán: Ciento barril aceite. De nī ncāhān mozo: Yáhá ná táji nī vale nū, de ñamā cundeē nū sāhá nú incā vale jā ūū xico ūxī-ni, ncachī dē.

⁷ Ñúcuán de nī ncāhān dē jíin incā tēe: ¿De ndóhó, nāsa ndíta nú? De nī ncāhān tēe ñúcuán: Ciento cajón trigo, ncachī dē. De nī ncāhān dē jíin: Yáhá ná táji nī vale nū, de sāhá nú incā vale jā cūmī xico-ni, ncachī dē.

⁸ Sá de nī ncāhān maá patrón jā ndíchí ndasí nī nsāhá tēe nēhén ñúcuán jíin nchivī jā ndíta nūū patrón dē, tácuā cuāha ji vehe cundeē dē. De cāhān ni jíin ndá nú jā nchivī ñayīví yáhá, ndito cā sáhá ji jā quendōo vāha ji nūū táhán ji, nsūú cā ndá nchivī jā cándíja Yāa Dios.

⁹ Túsaá de cāhān ni jíin ndá nú jā ndíchí cā sáhá nú nsūú cā jā ní nsāhá mozo ndíchí ñúcuán. Chi inī ñayīví yáhá nūū íyó cuāchi, sāhá ndá nú tiñu váha jíin xūhún nú, chi cuāha nú nūū nchivī ndāhví,

tácua vísō tú ndihi xūhún nú ñayīví yáhá, de quívi nú andiví nū coo vehe nú ní cání.

¹⁰ Nchivī jā squíncuu vāha jín iin tiñu lúli-ni, suni squíncuu vāha jī jín tiñu cáhnú. De nchivī jā stáhvī jín iin tiñu lúli-ni, suni stáhvī jī jín tiñu cáhnú.

¹¹ Túsaá de tú nduú squíncuu vāha nú jín xūhún jā íyó ñayīví yáhá nū íyó cuáchi, de mā cuáha yā jā vāha jā cuu nú ní cání andiví.

¹² De tú nduú squíncuu vāha nú jín ndatíñú jā ní jēhe nú yā nū nū ñayīví yáhá, de mā cuáha yā tāhvī jā cuu nú ní cání.

¹³ Ni iin mozo mā cūú satíñú dē nū ū patrón. Chi quítī inī dē nū iin de coo manī dē jín incā, á squíncuu vāha dē nū iin de sáhá jēhe inī dē nū incā. De suni sūcuán mā cūú satíñú nú nū Yāā Dios de tú maá-ni sīquī xūhún ndíhvī inī nū, ncachī yā.

¹⁴ De ndá tēe fariseo nī nsáhá catá dē nū yā jā ní jini dē ndācá tūhun cáhān yā, chi tēe cútóó xūhún cúu ndá dē.

¹⁵ De nī ncāhān yā jín dē: Ndá máá nú chi sáhá nú jā tēe ndāā cúu nú nū nchivī. Sochi Yāā Dios chi jínī yā nāsa cáá ánō ndá nú. Chi tiñu jā jáni inī nchivī jā tiñu ñáhnú cúu, de nū Yāā Dios chi tiñu néhén cúu.

Sīquī ley Yāā Dios jín sīquī jā tátúnī yā

¹⁶ Jondē ncháha ca quiji Juan tēe scuénduté, de nī íyo ley jā ní jēhe Yāā Dios nū Moisés, de suni nī stéhēn ndá tēe nī nacani tūhun yā. Nūcuán de tá nī nquiiji Juan, de nī nquijéhé jítē nuu tūhun vāha nāsa tátúnī Yāā Dios. De ndá nchivī chi ndúcú ndéé jī quívi jī ndahá yā.

17 De víjín cā cúu jā naā iin letra nūū tutū ley yā nsūú cā jā naā andiví jíín ñayíví, chi quee ndaā ndihi tūhun jā cáhān.

*Tūhun jā má sndóo táhán tēe jíín ñahan
(Mt. 5.31-32; 19.3-12; Mr. 10.2-12)*

18 De tú nā-ni tēe sndóo dē ñasíhí dē de nacueca dē incā ñahan, túsaá de cásíquí ndéē dē ña. De tú iin tēe nacueca ñahan jā ní ndusíín, suni cásíquí ndéē dē ña, ncachī yā.

Tūhun tēe cuíca jíín Lázaro

19 De nī ncāhān cā yā: Nī ĩyo iin tēe cuíca, nī ñūhun dē sahma fino ndasí. De ndiquiví nī ĩyo vāha ndasí jā ní nchají dē.

20 De suni nī ĩyo iin tēe ndáhví, nání dē Lázaro, de ndéē dē viéhé tēe cuíca ñúcuán, de níí dē nī nquene ndīhyi.

21 De cúnī dē jā ndahā chījin dē jíín pedazo stāā jā cóyo yuhú mesa tēe cuíca. De quénda ndá tinā de náyuu tí nūū ndíhyi dē.

22 De nī jīhī tēe ndáhví ñúcuán, de ndá ángel Yāā Dios nī nacueca yā dē cuāhān yā jíín ánō dē jondē andiví nūū íyó Abraham. De suni nī jīhī tēe cuíca, de nī jīquiyuhū dē.

23 De tēe cuíca ñúcuán ndóho ndasí dē íyó dē lugar nūū íyó ánō ndá ndīyi jāá nduú ní ncándija. De nī nūcūndēhé dē, de jondē jíca nī jinī dē nūū Abraham, de ndéē iin ncáá Lázaro jíín dē.

24 Ñúcuán de nī ncanā cóhó dē: Tatá Abraham, cundáhví inī ní sāán, de tají ní Lázaro, ná quíchundaji dē xīnī ndāhá dē nūū ndüté, de ná quíji dē sndáji dē yáá sá. Chi xēēn ndóho sá nūū yáñuhūn yáhá, ncachī dē.

25 De nī ncāhān Abraham jíin dē: Lílū, nūcūhun inī nū jā ní nīhīn nū ndācá jā váha tá nī ntecū nū, de Lázaro chi sa tūndóhó nī nīhīn dē. De mitan de ja nī ndundeé inī dē yáhá, de ndóhó chi ndóho nú jíina.

26 De suni íyó iin jā cūnú ndasí íyó māhñú ó jíin ndá nú. De nchivī íyó yáhá, vísō cūnī ji jā yāha ji cuēē ji nūū nū, de mā cūú. De suni mā cūú yāha ndá máá nú quíji nú yáhá. Ncachī Abraham.

27 Ñúcuán de nī ncāhān tēe cuícá: Túsaá de cāhān ndāhvī sá jíin ní, tatá Abraham, tají ní dē ná quíhīn dē vehe tatá sá.

28 Chi íyó ūhūn cā ñanī sá, de ná quícachī dē nūū ndá ji jā ná nacani inī ji de sndóo ji cuāchi ji, tácu mā quívi ndá ji nūū ndóho sá yáhá, ncachī dē.

29 De nī ncāhān Abraham jíin dē: Ja névāha ji tutū jā ní ntee Moisés jíin ndá cā tēe nī nacani tūhun Yāa Dios janahán. Ñúcuán ná chūhun inī ji, ncachī Abraham.

30 De nī ncāhān tucu tēe cuícá: Nduú, tatá Abraham, chi tú iin nchivī ja nī jīhī quíhīn nūū ndá ji, ñúcuán de nacani inī ji jā sndóo ji cuāchi ji, ncachī dē.

31 De nī ncāhān Abraham jíin dē: Tú mā chūhún inī ji tūhun jā ní nacani Moisés jíin ndá cā tēe nī nacani tūhun Yāa Dios, de suni mā cándíja cuitī ji tú natecū iin ndíyi quíhīn nūū ji, ncachī dē, ncachī yā.

17

*Xēēn coo sīquī nchivī jā squívi táhán nūū cuāchi
(Mt. 18.6-7, 21-22; Mr. 9.42)*

¹ De nī ncāhān Jesús jíin ndá tēe scuáha jíin yā: Maá-ni íyó jā ndúcú squívi nchivī nūū cuāchi. De nācā xēen cundoho nchivī jā squívi táhán nūū cuāchi.

² Vāha cā de tú ní núhnī iin yōsó cáhnú sūcūn ji, de quēe ji chījin ndute mar, nsūú cā jā squívi ji iin sūchí lúlí yáhá nūū cuáchi.

³ Coto má sáhá ndá nú súcuán túsaá. De tú táhán nú sáhá dē cuāchi sīquī nū, de cāhān nū nūū dē. De tú nacani inī dē, de cune cáhnú inī nū nūū dē.

⁴ De tú ūjā vuelta sáhá dē cuāchi sīquī nū jā iin quívi, de tú ūjā vuelta nācani inī dē de cāhān dē jíin nú jā cune cáhnú inī nū chi mā sáhá cā dē, cáchī dē, de cánuú cune cáhnú inī nū nūū dē, ncachī yā.

Jā cúñáhnú ndasí tūhun cándíja

⁵ De ndá tēe cúu apóstol nī ncāhān dē jíin Jētohō ō: Sáhá ní jā ná cándíja nīhin cā ndá sá jā sáhá Yāa Dios jā jícān sá nūū yā, ncachī dē.

⁶ De nī ncāhān Jētohō ō jíin ndá dē: Tú candíja ndá nú vísō iin lulí-ni, tá cúu iin niquin yuvā mostaza jā lulí-ni, de cuu cachī nū jā tiūhndú yáhá ná quēe de nūcūhun jondē nūū mar, de coo tá cúu nūū cáchī nū.

Jā ná squíncuu vāha ó nūū yā

⁷ Tú ní iin nú íyó mozo jā jítu dē á jā scájī dē ndá quití nú, de tá nenda dē vehe nú jā ní jēhēn dē yucu, de nduú cāhān nū jíin dē jā cundee dē caji dē stāā.

⁸ Chi sa cāhān nū: Sáhá nú ndeyu cuxínī nī, de cani nú cōhō ni. De tá nī ncuu nī nchajī ni nī jīhi nī, sá de caji maá nú coho nú, cáchī ndá nú.

⁹ De cáchī ndá nú jāá nduú cánuú nacuetáhví nú nūū mozo tá nī nsáhá dē tiñu jā ní ndacu nú, chí jā cánuú sáhá dē cúu.

¹⁰ De saá-ni ndá máá nú, cúu nú mozo Yāā Dios. De tú nī squíncuu nú ndācá tiñu jā ní ndacu yā nūū nū, de cachī nū: Nduú cánuú nacuetáhví yā nūū ni, chí súcuán cánuú jā squíncuu nī, cachī nū, ncachī yā.

Jā ní nasáhá vāha yā ūxī tēe ndóho cuēhē stéhyū

¹¹ De ñúhún Jesús ichi cuāhān yā ciudad Jerusalén, de nī nchāha yā cuāhān yā māhñú región Samaria jín Galilea.

¹² De nī jīnū yā iin ñuū, de ūxī tēe ndóho cuēhē stéhyū nī nquenda dē, de jícá nī jencuīñi dē.

¹³ De nī ncana jee ndá dē: Jesús, Maestro, cundáhví inī ní ndá sáán, ncachī dē.

¹⁴ De tá nī jinī Jesús nūū ndá dē, de nī ncāhān yā: Cuáhán ndá nú de stéhēn nū maá nú nūū ndá sūtū jā ní nduvāha nú, ncachī yā. De juni cuāhān ndá dē de nī nduvāha dē-ni.

¹⁵ Ñúcuán de iin dē nī ndicó cóo dē nūū Jesús, de nácana jee dē, nácuetáhví dē nūū Yāā Dios jā ní nduvāha dē.

¹⁶ De nī jēcuīñi jítí dē nūū yā, de nī ntuu dē nūū dē nūū ñúhún, de nī nacuetáhví dē nūū yā. De tēe Samaria cúu dē.

¹⁷ De nī ncāhān Jesús: ¿A nsūú ndihúxī dē nī nduvāha? De iin cā dē, ¿nūcu nduú ní ndicó dē jā nacuetáhví dē?

¹⁸ ¿A mátúhún-ni tēe ñuū jícá yáhá cúu jā ní ndicó jā nacuetáhví dē nūū Yāā Dios?

19 De nī ncāhān yā jíin dē: Nacuiñi de quīnohōn nū. Chi nī ncandíja nú jā cuu nasāhá vāha nī ndóhó, de jā suu cúu jā ní nduvāha nú, ncachī yā.

*Nāsa coo quīvī tá nenda yā jā tatúnī yā
(Mt. 24.23-28, 36-41)*

20 De ndá tēe fariseo nī jīcā tūhún dē Jesús nā quīvī quijéhé jā tatúnī Yāā Dios inī ñayívi. De nī ncāhān yā jíin dē: Mā quījī nijīn jā tatúnī Yāā Dios.

21 Ni mā cūú cachī nchivī: Cūndēhé chi yáhá ndēe yā jā tátúnī yā, á: Ñúcuán ndēe yā, cachī ji. Chi ja tátúnī Yāā Dios mähñú ndá nú, ncachī yā.

22 Ñúcuán de nī ncāhān yā jíin ndá tēe scuáha jíin yā: Quiji tiempo jā cuu ndasí inī nū cūndēhé nú nūū nduhū, Yāā nī nduu tēe, de mā cūní ndá nú.

23 De cāhān nchivī jíin nú: Yáhá ndēe yā, á: Ñúcuán ndēe yā, cachī ji. De mā quíndēhé ndá nú, ni mā cúniquīn nū ji.

24 Chi tá cúu nūū sáhá taja jā jéndütē iin lado andiví de nátūu jondē incā lado, de suni súcuán coo quīvī jā nenda nduhū, Yāā nī nduu tēe, chi ndihī nchivī cunī.

25 Sochi cánuú jā xihna cā cundoho xēēn ni, de nchivī íyó mitan chi squéne yichī ji nduhū.

26 De tá cúu nūū ní ncuu ndá quīvī jā ní iyo Noé, suni súcuán coo quīvī nenda nduhū, Yāā nī nduu tēe.

27 Chi quīvī ñúcuán nī nchajī ndá ji, nī jihī ji, nī ntandāhá ji, nī jēhe ji sēhe síhí ji jā tandāhá, jondē nī nguenda quīvī jā ní nquīvi Noé inī barco cāhnú jā nání arca. De nī ncuun sāvī xēēn, de nī ndaa ndute de nī jihī ji.

28 De suni súdecuán nī ncuu quīvī tá nī īyo Lot. Nī nchajī ji, nī jīhi ji, nī jeen ji, nī yīcō ji, nī jaquīn ji itū, nī nsāhá ji vehe.

29 De quīvī jā ní nquee Lot inī ñuū Sodoma cuāhān dē, de nī ncuun ñuhūn jín azufre ichi andiví, de nī snāā ndihi nchivī.

30 De suni súdecuán coo quīvī jā nenda nduhū, Yāā nī nduu tēe.

31 De quīvī ñúcuán de nchivī ndéē yātā vēhé, de ndatíñú ji ñúhún inī vehe, cáhān ní jín ji jā má ndívī ji naquehen ji, chi cánuú cunu ñamā ji jā cācu ji. De saá-ni nchivī satíñú nū itū, mā quínohōn ji vehe ji jā naquehen ji ndatíñú ji.

32 De nūcūhun inī nū nāsa nī ndoho ñasíhí Lot jā ní jīhī ña.

33 De tú ní nchivī cúnī ji cācu ji nū tūndóhó jā quiji nū ji jā síquī nduhū, túsaá de tānū tāhvī ji ní cání. De tú ní nchivī vísō ná cū ji jā síquī nduhū, túsaá de cutecū ji ní cání.

34 De cáhān ní jín ndá nú jā quīvī nenda nī de cūsūn ū tēe nū iin jīto jacuāā, de iin dē naquehen nī, de incā dē ndōo, chi nduú ní ncándíja dē.

35 De coo ū ñahan jā ndico cáhnú, de iin ña naquehen nī, de incā ña ndōo.

36 De ū tēe satíñú dē nū itū, de iin dē naquehen nī, de incā dē ndōo, ncachī yā.

37 De jā ní jini ndá dē tūhun yáhá, de nī jīcā tūhún dē yā: Señor, ¿ní cū nū coo súdecuán ndācá jā ní ncāhān ní? ncachī dē. De nī ncāhān yā jín dē: Tá cū nū cútútú ndá tiōcō ní-ni cū nū cáá quiti jā ní jīhī, suni súdecuán coo ndācá jā ní ncāhān nī, ní-ni cū nū íyó nchivī.

18

Tūhun yátá sīquī juez jín ñahan viuda

¹ De nī ncāhān yā iin tūhun yátá jín ndá dē jā cánuú jā níní cācān táhvī dē, de mā nūú inī dē jín.

² De nī ncāhān yā: Nī īyo iin juez inī iin ñuū. De ni nduú yúhú dē Yāā Dios, de ni nduú sáhá dē cuenta ni iin nchivī.

³ De suni ñuū ñúcuán íyó iin ñahan jā ní nquendōo ndáhvī. De jéhēn jéhēn ña nūū dē, jícān ña jā ná sáhá ndāā dē sīquī iin nchivī jā jínī ūhvī ji ña.

⁴ De cuāhā quivī nduú ní ncúnī dē sáhá ndāā dē, sá de nī jani inī dē: Vísō nduú yúhú nī Yāā Dios ni nduú sáhá nī cuenta ni iin nchivī,

⁵ sochi ñahan viuda yáhá, ndasí stáhān ña nduhū, de jā ñúcuán ná sáhá ndāā ni sīquī nchivī jā jínī ūhvī ji ña. Chi tú nduú de mā cúndéé cā inī ni sáhá ña jā quíji quíji ña, ncachī dē, ncachī maá Jētohō ō.

⁶ De nī ncāhān cā yā: Súcuán cúu jā ní ncāhān juez, tēe jāá nduú íyó ndāā.

⁷ De Yāā Dios chí nsūú súcuán sáhá yā, chí sáhá ndāā yā sīquī tiñu nchivī jā ní nacāji yā jā nduú ñuú cāhān ndáhvī ji jín yā. Chí scácu yā ji nūū ndācá jā jínī ūhvī nūū ji. ¿De á cuéé scácu yā ji, á naá cúu?

⁸ Cāhān ni jín ndá nú jā ñamā. De quivī nenda nduhū, Yāā nī nduu tēe, ¿de á nīhīn cā ni nchivī cándíja nīhin inī ñayíví? ncachī yā.

Tūhun yátá sīquī tēe fariseo jín tēe stútú xūhún renta

⁹ De suni nī ncāhān yā tūhun yátá yáhá jín jacū nchivī jā jáni inī ji jā nchivī ndāā cúu ji, de jáni inī ji jā sava cā nchivī nduú íyó ndāā:

10 Iin tēe fariseo cuāhān dē templo jā cācān táhvī dē. De iin tēe stútú xūhún renta suni cuāhān dē jā cācān táhvī dē templo.

11 De íñí tēe fariseo, de nī jīcān táhvī dē tūhun yáhá: Tátā Yāā Dios, ná cútahvī sá nūū ní, chi nduú cúu sá tá cúu nūū cúu sava cā tēe, tēe cuíhná, tēe nēhén, tēe cásíquí ndéē tāhán cúu ndá dē. De ni nduú cúu sá tá cúu nūū cúu tēe stútú xūhún renta ñūcuán jā scāa cā dē jīcān dē nūū nchivī.

12 De ūū vuelta jā semana íyó nditē inī sá nūū ní, de suni jéhe sá nūū ní iin iin sīquí ndācá jā úxī ndatíñú jā níhīn sá, ncachī dē.

13 Sochi tēe stútú xūhún renta, nī jēcūñī jīcá dē nūū templo, de ni nduú ní ncúndéé inī dē jā nane nuū dē, chi sa nī ncani dē ndahá dē ndīca dē jā cúcuécá inī dē. De nī ncāhān dē: Tátā Yāā Dios, cundáhvī inī ní sáán, chi tēe íyó cuāchi cúu sá, ncachī dē.

14 De cáhān ni jín ndá nú jā tēe stútú xūhún renta, nī nee cáhnú inī yā nūū cuāchi dē, de cuānohōn dē vehe dē. Sochi tēe fariseo, chi nduú. Chi nchivī jā sáhá ñáhnú ji maá ji, sa nuu ji. De nchivī jā sáhá núu ji maá ji, sa nduñáhnú ji, ncachī yā.

*Jā ní jīcān táhvī Jesús jēhē ndá sūchí lúlí
(Mt. 19.13-15; Mr. 10.13-16)*

15 De nī nquenda ndá nchivī jín ndá sūchí lúlí nūū Jesús, jā tee yā ndahá yā xīnī ji. De tá nī jinī ndá tēe scuáha jín yā, de nī ncāhān dē nūū nchivī jā váji jín ndá ji.

16 De nī ncana Jesús ndá dē, de nī ncāhān yā: Cuāha tūhun ná quíji ndá sūchí lúlí jīñā nūū ni, de mā cásī ndá nú jā quiji ji. Chi nchivī jā ndicó cóo

inī ji jā cani inī ji modo ndá sūchí yáhá, suu ji cúu jā quívi ndahá Yāā Dios jā tatúnī yā nūū ji.

¹⁷ De ndāā cāhān ni jíin ndá nú, tú iin nchivī nduú jétáhvī ji jā tatúnī Yāā Dios nūū ji, tá cúu nūū jétáhvī iin sūchí lúlí, de mā quívi cuitī ji ndahá yā, ncachī yā.

Tūhun tēe cuicá
(Mt. 19.16-30; Mr. 10.17-31)

¹⁸ De iin tēe cúñáhnú nī jīcā tūhún dē yā: Tēe vāha cúu ní Maestro. De cachī ní, ¿nā tiñu vāha sáhá sá de nīhīn táhvī sá cutecū sá ní cání andiví? ncachī dē.

¹⁹ De nī ncāhān Jesús jíin dē: ¿A jáni inī nū jā iin tēe-ni cúu nī jā cāhān nū tēe vāha jíin nī? Chi nduú ni iin tēe vāha íyó, chi mátúhún-ni Yāā Dios.

²⁰ Ja jíinī nū ndá tūhun jā ní ndacu yā: Mā cásíquí ndēē táhán nú. Mā cāhnī nū ndīyi. Mā sácuíhná nú. Mā cāhān nū tūhun tūhún. Cuetáhvī nú nūū tatá nú nūū naná nú, ncachī yā.

²¹ De nī ncāhān dē: Ndācá tiñu yáhá ja nī squíncuu sá jondē tá lúlí sá, ncachī dē.

²² De nī jini Jesús tūhun yáhá, de nī ncāhān yā jíin dē: Iin-ni cā tiñu cúmanī sáhá nú túsaá. Xícó ndihi jā névāha nú, de cuāha nú nūū nchivī ndāhvī. De jondē andiví cuāha yā jā vāha ndasí nūū nū. Nícuán de quiiji nú cuniquīn nū nduhū cōhōn, ncachī yā.

²³ De tá nī jini dē tūhun yáhá, de nī ncucuécá ndasí inī dē, chi cuicá ndasí dē.

²⁴ De nī jini Jesús jā ní ncucuécá ndasí inī dē, de nī ncāhān yā: Nchivī cuicá chi ūhvī ndasí quívi ji ndahá Yāā Dios jā tatúnī yā nūū ji.

²⁵ Ñamā cā yāha iin camello yavī yitícu nsūú cā jā quívi iin nchivī cuicá inī ndahá Yāa Dios jā tatúnī yā nūū ji, ncachī yā.

²⁶ De ndá tēe jā ní jini tūhun yáhá, nī ncāhān dē: ¿De ní nchivī cúu jā cācu túsaá? ncachī dē.

²⁷ De nī ncāhān yā: Nchivī chi mā cúu squívi ji maá ji ndahá Yāa Dios, sochi maá yā chi cuu sáhá yā, ncachī yā.

²⁸ Ñúcuán de nī ncāhān Pedro: Señor, de ndá sāán chi nī sndóo sá ndihi jā névāha sá, de níquín sá níhín, ncachī dē.

²⁹ De nī ncāhān yā jíín ndá dē: Ndāā cāhān ni jíín ndá nú, tú nā-ni nchivī sndóo ji vehe, á tatá, á naná, á ñanī, á ñasíhí, á sēhe, jā síquī jā scáca ji tūhun jā tátúnī Yāa Dios nūū nchivī,

³⁰ túsaá de nanihīn cuāhā cā ji inī ñayívi yáhá, de tiempo jā quiji de cutecū ji níí cání, ncachī yā.

Jā ní ncāhān tucu Jesús jā cuū yā

(Mt. 20.17-19; Mr. 10.32-34)

³¹ De nī ncana síín yā ndihúxī ūū tēe scuáha jíín yā, de nī ncāhān yā jíín ndá dē: Mitan de ja cuāhān ō Jerusalén. De ñúcuán quee ndaā ndihi tūhun nāsa ndoho nduhū, Yāa nī nduu tēe, tá cúu nūū ní ntee ndá tēe nī nacani tūhun Yāa Dios jondē janahán.

³² Chi nastúu nchivī nduhū nūū ndá tēe nación Roma jā tátúnī jā ndéé Jerusalén. De sáhá catá ndá dē nūū ni, de sáhá nāvāha dē nduhū, de tivī síí dē nūū ni.

³³ De cani dē nduhū, de sá de cahnī dē nduhū. Sochi nūū únī quívi de natecū ni, ncachī yā.

³⁴ De nduú ní jíícūhun cuitī inī ndá dē ndá tūhun yáhá. Chi tūhun víjín cúu, de nduú ní ncúu jíícūhun inī dē jā cāhān yā.

*Jā ní nasāhá vāha yā iin tēe cuáá ñuū Jericó
(Mt. 20.29-34; Mr. 10.46-52)*

³⁵ De nī ncuñatin yā cuāhān yā ñuū Jericó. De iin tēe cuáá ndéē dē yuhú íchí, jícān dē caridad.

³⁶ De nī jini dē jā yáha cuāhā nchivī cuāhān ji, de nī jīcā tūhún dē nā cuá cúu jā cuāhān ndá ji.

³⁷ De nī ncāhān ndá ji jíin dē jā Jesús, tēe ñuū Nazaret, yáha yā cuāhān yā.

³⁸ Ńúcuán de nī ncana cóhó dē: Jesús, maá ní jā cúu ní tatā rey David, cundáhví inī ní sáán, ncachī dē.

³⁹ De ndá nchivī jā cuāhān ichi núū, nī ncāhān ji núū dē jā ná cásī dē yuhú dē. Sochi víhí cā nī ncana jee dē: Maá ní jā cúu ní tatā rey David, cundáhví inī ní sáán viī, ncachī dē.

⁴⁰ De nī jencuiñī Jesús, de nī ncachī yā jā ná quíji nchivī jíin dē. De tá nī nquenda dē, de nī jīcā tūhún yā dē:

⁴¹ ¿Nā cuá cúnī nū jā sāhá nī ndóhó? ncachī yā. De nī ncāhān dē: Jā ná ndúnijīn tīnūú sá cúnī sá, Señor, ncachī dē.

⁴² De nī ncāhān Jesús jíin dē: Ná ndúnijīn tīnūú nú túsaá. Chi nī ncandíja nú jā cuu nasāhá vāha nī ndóhó, de suu cúu jā ní nduvāha nú, ncachī yā.

⁴³ De nī ndunijīn-ni tīnūú dē, de nī jēcuniquīn dē yā, de nácuetáhví dē nūū Yāā Dios. De ndihi nchivī jā ní jinī, suni nī ncāhān ji jā vāha ndasí Yāā cúu Yāā Dios.

19

Tūhun Zaqueo

¹ De nī nquīvi Jesús inī ñuū Jericó, de nī nchāha yā-ni cuāhān yā.

² De ñúcuán íyó iin tēe cuícá, nání dē Zaqueo, de cúñáhnú dē nūū ndá tēe stútú xūhún renta.

³ De cúnī dē cūndēhé dē ní iin cúu Jesús. Sochi nduú ní ncúu, chi cuāhā nchivī nī jasi ji nūū yā, de liquī dē-ni.

⁴ De jínu dē nī jēcōsō nūú dē. De nī ncaa dē xīnī iin tiūhndú tácuā cunī dē nūū yā, chi ñúcuán yāha yā quīhīn yā.

⁵ De tá nī nquenda yā ñúcuán, de nī nūcūndēhé yā nūū dē, de nī ncāhān yā: Zaqueo, ñamā nuu nú, chi cánuú jā quendōo nī vehe nú mitan, ncachī yā.

⁶ Ñúcuán de ñamā-ni nī nuu dē, de nī ncusiī ndasi inī dē, de nī jeca dē yā cuāhān dē jíin yā vehe dē.

⁷ De nī jinī ndá nchivī jā súcuán nī ncuu, de nī ncāhān ji sīquī yā jā cuāhān yā ndōo yā vehe iin tēe sáhá cuāchi.

⁸ Ñúcuán de nī nūcuīñī Zaqueo, de nī ncāhān dē jíin maá Jētohō ō: Señor, mitan de ndihi ndatíñú jā névāha sá, cuāha sá sava nūū nchivī ndāhvī, de tú nī scāa cā sá nī jīcān sá xūhún nūū nchivī, de nacuāha sá cūmī jā súcuán nūū ji, ncachī dē.

⁹ De nī ncāhān Jesús: Mitan de vehe yáhá ja nī ncācu iin tēe jā má tánū tāhvī dē, chi nī ncandíja dē tá cúu nūū ní ncandíja tatā dē Abraham.

¹⁰ Chi nduhū, Yāa nī nduu tēe, vāji nī nānducú nī nchivī jā ní ntānū tāhvī, de scācu nī ji, ncachī yā.

Tūhun yátá sīquī ūxī mozo jíin xūhún

¹¹ De nūū ndá nchivī jā ní jini ndá tūhun yáhá nī ncāhān Jesús iin tūhun yátá jā stéhēn yā nāsa coo quīvī nenda yā. Chi ja nī ncuñatin yā Jerusalén, de jáni inī ndá ji jā mitan ñúhún quijéhé jā tatúnī yā sáhá Yāa Dios.

12 De nī ncāhān yā: Iin tēe cúñáhnú nī jēhēn jīcá dē incā nación, tácuā nīhīn tīñú dē jā cuu dē rey, de nenda dē jā tatúnī dē.

13 De jondē ncháha ca quīhīn dē, de nī ncana dē ūxī mozo dē, de nūū iin iin ji nī jēhe dē iin xūhún jā ndéē yāhvi ndasí. De nī ncāhān dē jín ji: Satíñú ndá nú tácuā nducuahā xūhún yáhá juni quīhīn nī de nenda nī, ncachī dē.

14 De ndá nchivī nación dē, quítī inī ji jín ji dē, de nī ntají ji sava tēe ndíso tíñú, cuāhān yātā dē jā cāhān: Nduú jétahān inī nchivī ñuū sá jā cuāha ní tíñu nūū tēe yáhá jā cuu dē rey ndá sá, ncachī.

15 De vísō sūcuán de nī nīhīn tīñú dē jā cuu dē rey, de nī nenda dē ñuū dē. De tá nī nenda dē de nī ndacu dē jā ná quíji ndá mozo jā ní jēhe dē xūhún nūū, tácuā cunī dē nāsaa nī nīhīn iin iin ji síquī.

16 De nī nquenda iin mozo nūū dē, de nī ncāhān ji: Señor, iin xūhún jā ní ntaji ní nūū sá, nī nduu ūxī, ncachī ji.

17 De nī ncāhān maá rey: Vāha mozo cúu nú, de vāha nī nsāhá nú. Chi nī squíncuu vāha nú jín iin tíñu lúlí-ni, de mitan de sāhá nī jā cuñáhnú nú tatúnī nū nūū ūxī ñuū jā tíin nī, ncachī dē.

18 De nī nquenda incā mozo, de nī ncāhān ji: Señor, iin xūhún jā ní ntaji ní nūū sá, nī nduu ūhūn, ncachī ji.

19 De suni nī ncāhān dē jín mozo ñúcuán: De ndóhó, suni cuñáhnú nú tatúnī nū nūū ūhūn ñuū jā tíin nī, ncachī dē.

20 De nī nquenda incā mozo, de nī ncāhān ji: Señor, yáhá nataji sá xūhún ní, chi nī nchuvāha sá inī iin pañito.

21 Chi nī nchūhú sá ní, chi tēe xēen cúu ní. Chi cuāhā cā náquehen ní nsūú cā jā ní ntaji ní, de cuāhā cā cúnī ní nsūú cā jā cuu sāhá mozo ní, ncachī dē.

22 Ñúcuán de nī ncāhān rey: Mozo nēhén cúu nú túsaá, de jíin tūhun jā ní ncachī nū yáhá de sāhá ndāa ni jā íyó cuāchi nú jāa nduú ní nsátíñú nú jíin xūhún nī. Chi jáni inī nū jā tēe xēen cúu nī, de cuāhā cā náquehen nī nsūú cā jā ní ntaji nī, de cuāhā cā cúnī ni nsūú cā jā cuu sāhá mozo ni.

23 ¿Túsaá de nūcu nduú ní nchíhi nú xūhún nī vísō nūū banco? De tá nenda nī de nanihīn ni xūhún nī jondē jíin sēhe xūhún nícu, ncachī dē.

24 Ñúcuán de nī ncāhān dē jíin ndá nchivī íñi ñúcuán: Candeē nū xūhún jíñā nūū ji, de cuāha nú nūū mozo ja névāha ūxī, ncachī dē.

25 De nī ncāhān nchivī ñúcuán jíin dē: Señor, nduú chi ja névāha dē ūxī, ncachī ji.

26 De nī ncāhān tucu rey: Cáhān ni jíin ndá nú jā nchivī ja névāha, sa quiiji cā nūū ji, de cuāhā cā cunevāha ji. Sochi nchivī jāa nduú névāha, sa cujiyo-ni jacū jā névāha ji.

27 De ndá tēe jā jíinī ūhvī nduhū, jāa nduú ní jétahān inī dē jā cuu nī rey dē, cuácuēca ndá nú dē quiiji dē yáhá. De cahnī nū ndá dē cunī ni, ncachī dē, ncachī Jesús.

Jā ní nquīvi Jesús Jerusalén

(Mt. 21.1-11; Mr. 11.1-11; Jn. 12.12-19)

28 De tá nī ndihi nī ncāhān yā ndá tūhun yáhá, de nī jica cā yā jā cuāhān yā ciudad Jerusalén.

29 De tá nī ncuñatin yā ñuū Betfagé jín ñuū Betania, ñatin nū íyó yucu nání Olivos, de nī ntají yā ū tē scuáha jín yā jā quíhīn dē.

30 De nī ncachī yā nū dē: Cuáhán ñuū lulí jā íyó ichi nū. De tá nī nquīvi nú de cunī nū iin burro núhī tī, jā ni iin tē ncháha ca cosō dē tī. De nandají nú tī quiji nú jín tī.

31 De tú ní iin cātūhún nūcu nándají nú tī, de cachī nū: Maá Jētohō ō jīni ñúhún yā tī, cachī nū, ncachī yā.

32 De cuāhān ndúū tē jā ní ntají yā, de nī nīhīn dē tá nī ncachī yā.

33 De tá nándají dē tī, de nī ncāhān ndá jētohō tī jín ndúū dē: ¿Nūcu nándají nú burro nī? ncachī ji.

34 De nī ncāhān ndúū dē: Maá Jētohō ō jīni ñúhún yā tī.

35 De nī nenda ndúū dē jín tī nū Jesús. De nī nchisó ndá dē sōo dē sīquī burro, de nī nchisó dē Jesús sīquī tī.

36 De juni jīca yā cuāhān yā jín tī, de scāā ndá nchivī sahma ji inī ichi.

37 De tá nī ncuñatin yā nū cúun ichi yucu Olivos, de ndihi nchivī cándíja jā níquīn ji yā, nī nquijéhé ji cúsi inī ji, de nácana jee ji Yāā Dios sīquī ndācá tiñu ñáhnú jā ní jinī ji nī nsāhá yā.

38 De cáhān ndá ji: Vāha ndasí Yāā cúu Rey jā váji jín tiñu maá Jētohō ō Yāā Dios. Chi sáhá yā jā ndúmanī ō jín Yāā Dios jā ndēē andiví, de viī ndasí cúñáhnú Yāā Dios, ncachī ndá ji.

39 Ñúcuán de sava tē fariseo jā íyó māhñú nchivī cuāhā, nī ncāhān dē jín yā: Maestro, cáhān ní nū

ndá nchivī jā níquīn ji níhín jā ná cásī ji yuhú ji, ncachī dē.

⁴⁰ De nī ncāhān Jesús: Cáhān ni jín ndá nú jā tú ndá nchivī yáhá casī ji yuhú ji, de ndācá yūū chi cana jee, ncachī yā.

⁴¹ De tá nī ncuñatin yā Jerusalén, de nī ndēhé yā, de nī jacu yā sīquī.

⁴² De nī ncāhān yā: Ndá ndóhó nchivī Jerusalén, ndasí nī ncuu inī ni jā ná jícūhun inī nū jā cuu ndumanī nū jín Yāā Dios sáhá nī. De sīquī jāá nduú cándíja ndá nú, de mitan chi mā cūú jícūhun inī nū.

⁴³ Chi quiji quīvī jā coo tūndóhó, de ndá nchivī jā jínī ūhvī ndóhó, cuicó ndúū ji ñuū nū, de casī cutú ji jín yūū, de ndācá lado nenda ji sīquī nū.

⁴⁴ De ndihi vehe scúnúu ji, de cahnī ji ndá nú. De mā sndóo ji ni iin vehe jā cosō tāhán cā yūū. Chi nī nquiiji nī jondē nūū Yāā Dios jā scácu nī ndá nú, de nduú ní ncándíja nú, ncachī yā.

Jā ní ntavā yā nchivī inī templo

(Mt. 21.12-17; Mr. 11.15-19; Jn. 2.13-22)

⁴⁵ De nī nguīvi yā inī patio templo cāhnú, de nī nquiijéhé yā távā yā ndá nchivī jā jéen quiti de náxícó nūū nchivī jā sōcō ji.

⁴⁶ De nī ncāhān yā jín ji: Yósō nūū tutū ī jā cáhān Yāā Dios: Vehe nī chi vehe nūū jícān táhvī cúu, cáchī Yāā Dios. Sochi ndá ndóhó chi modo yavī cava jācuīhná nī nasáhá nú, ncachī yā.

⁴⁷ De ndiquivī nī stéhēn yā tūhun inī templo. De ndá sūtū cúñáhnú jín ndá tēe stéhēn ley janahán jín ndá tēe cúñáhnú nūū nchivī ciudad, ndúcú ndá dē modo nāsa cahnī dē yā.

48 De nduú ní nǐhǐn dē modo sǎhá dē, chi ndivií nchiví jétáhví ndasí ji níni ji tūhun cáhǎn yā.

20

Sīquī jā ndíso tíñú Jesús
(Mt. 21.23-27; Mr. 11.27-33)

¹ De iin quívi stéhēn yā tūhun nū ndá nchiví iní templo, de nácani yā tūhun jā scácu Yāā Dios nchiví. De ndá sūtū cúñáhnú, jíin tēe stéhēn ley janahán, jíin tēe ñáhnú jā ndácu tiñu, nī nquenda ndá dē nū yā.

² De nī jīcā tūhún dē yā: Cachī, ¿ní jondē nī nǐhǐn tíñú nú jā sǎhá nú tiñu yáhá? ¿De ní iin nī ntee tiñu ndóhó jā sǎhá nú súcuán? ncachī ndá dē.

³ De nī ncāhǎn Jesús: Saá-ni nduhū suni cātūhún nī ndá nú iin tūhun. Cachī nū ni:

⁴ ¿Ní iin nī ntee tiñu sīquī Juan jā ní scuénduté dē? ¿A Yāā Dios, á ndá tēe? ncachī yā.

⁵ Ñúcuán de nī natúhún ndá máá dē: ¿Nāsa cāhǎn ō? Tú cachī ō jā Yāā Dios nī ntee tiñu ñúcuán sīquī Juan, de cāhǎn dē jíin ó: ¿Túsaá de nājēhē cúu jāá nduú ní ncándíja ndá nú jā ní ncāhǎn dē?

⁶ De tú cāhǎn ō jā nchiví nī ntee tiñu sīquī dē, de ndihi nchiví cahnī ji yóhó jíin yūū, chi cándíja ji jā tēe nī nacani tūhun Yāā Dios nī ncuu ndíja Juan, ncachī ndá dē jíin táhán dē.

⁷ De nī ncāhǎn dē jíin Jesús jāá nduú jíin dē ní iin nī ntee tiñu sīquī Juan jā ní scuénduté dē.

⁸ Ñúcuán de nī ncāhǎn Jesús: De saá-ni nduhū, suni mā cāchí nī nū nū ní iin nī ntee tiñu sīquī ní jā sǎhá nī tiñu yáhá, ncachī yā.

Tūhun yátá sīquī ndá tēe nēhén jā sátíñú nūu yūcū uva

(Mt. 21.33-44; Mr. 12.1-11)

⁹ De nī nquijéhé Jesús cáhān yā tūhun yátá yáhá jíin nchivī: Iin tēe nī nchuhun dē cuāhā yūcū uva nūu ñuhun dē. De nī sndóo dē nūu sava tēe jā sátíñú nūu, de cuu sava dē ndīhā jíin. De nī nquehen dē ichi jā cuāhān nahán dē incā ñuū.

¹⁰ De maá tiempo jā ndutútú uva, de nī ntají dē iin mozo cuāhān nūu ndá tēe sátíñú ñúcuán, tácu naquehen dē sava ndīhā uva. De ndá tēe ñúcuán nī ncani dē mozo, de nī natají uun dē ji cuānohōn ji.

¹¹ De tēe xíí uva nī ntají dē incā mozo cuāhān. De ndá tēe sátíñú, suni nī ncāhān nāvāha dē nūu ji, de nī ncani dē ji, de nī natají uun dē ji cuānohōn ji.

¹² De tēe xíí uva nī ntají tucu dē incā mozo cuāhān. De ndá tēe sátíñú suni nī stácuēhé dē mozo ñúcuán, de nī scúnu dē.

¹³ Ñúcuán de nī ncāhān tēe xíí uva: ¿Nāsa sáhá nī? Ná tájí nī sēhe nī, sūchí jā mānī ni jíin, chi sanaā de cuetáhví ndá dē ji, ncachī dē.

¹⁴ Sochi ndá tēe sátíñú, tá nī jinī dē jā vají ji, de nī ncāhān ndá dē: Tēe xíí táhvī cúu jā vají ñúcuán. Ná cáhnī ō ji, de ndōo táhvī ji coo ó, ncachī ndá dē.

¹⁵ De nī ntavā ndá dē ji yuhú ñúhún, de nī jahnī dē ji, ncachī yā. Ñúcuán de nī jīcā tūhún yā ndá dē: ¿Túsaá de nāsa sáhá tēe xíí uva jíin ndá tēe sátíñú?

¹⁶ Nenda dē de cahñī dē ndá tēe ñúcuán, de cuāha dē ñuhun jā cáá uva nūu sava cā tēe sátíñú nūu, ncachī yā. De tá nī jini ndá nchivī tūhun yáhá, de nī ncāhān ji: Aī, vāha de tú mā cōó cuitī súcuán viī, ncachī ji.

17 De ndéhé maá yā nūū ji, de nī ncāhān yā: ¿Túsaá de á jícūhun inī ndá nū tūhun yáhá jā yósō nūū tutū ī, jā nduhū cúu tá cúu iin yūū? Chi cáchī tutū:

Yūū jā ní squéne yichī ndá tēe jā sáhá vehe, yūū yáhá nduu jā quituu squínā vehe. Cáchī tutū.

18 De nchivī jāá nduú cándíja, ndoho ji tá cúu nūū ndóho nchivī jā jícó cáva sīquī yūū de táhnū ji. De quīvī jā sáhá ndāā Yāā Dios cuāchi, de nchivī jāá nduú ní ncándíja, cundoho ji tá cúu nūū ndóho nchivī jā níncava iin yūū sīquī ji de cúndihī ji sáhá, ncachī yā.

Sīquī xūhún renta

(Mt. 21.45-46; 22.15-22; Mr. 12.12-17)

19 Ñúcuán de ndá sūtū cúñáhnú jíin ndá tēe stéhēn ley janahán, cúnī dē tiin dē yā maá hora ñúcuán. Chi nī jícūhun inī ndá dē jā sīquī ndá máá dē cúu jā ní ncāhān yā tūhun yátá sīquī ndá tēe jā sátíñú nūū uva jíin ndá tēe sáhá vehe. Sochi nduú ní ncúu tiin dē yā, chi yúhú dē jā quītī inī nchivī.

20 Ñúcuán de nī ntají ndá dē sava tēe cuāhān jā cūndéhé yuhū dē yā. De tēe ñúcuán chi sáhá-ni ndá dē jā tēe ndāā cúu dē. De ndúcú dē sáhá dē jā cāhān yā iin tūhun jā nihīn dē cuāchi sīquī yā, de quīsíaha dē yā nūū tēe cúu gobernador.

21 De nī ncāhān ndá dē jíin yā: Maestro, jíin ndá sá jā cāhān vāha ní, de ndāā stéhēn ní. De nduú sáhá ní cuenta nāsa cúu iin iin nchivī, chi inuú-ni sáhá ní jíin ndá ji. De stéhēn ndāā ní nāsa squíncuu nchivī nūū Yāā Dios.

22 Túsaá de cachī ní: ¿A íyó vāha jā chunáá ó xūhún renta nūū rey nación Roma jā tīn nación maá ó, á nduú? ncachī ndá dē.

23 De nī jinī yā jā cúnī ndá dē stáhvī dē yā, de nī ncāhān yā jíin dē: ¿Nājēhē cúu jā jíto túnī ndá nú nduhū?

24 Stéhēn iin xūhún ná cúndēhé nī. ¿Nā tēe cúu jā ndēe nūū xūhún yáhá, de nā sívī cúu jā ndēe yáhá? De nī ncāhān ndá dē: Rey ñúcuán cúu.

25 Ñúcuán de nī ncāhān yā jíin ndá dē: Túsaá de nacuāha nú nūū rey ñúcuán jā cúu cuenta dē, de nacuāha nú nūū Yāā Dios ndācá jā cúu cuenta maá yā, ncachī yā.

26 De ndá tēe ñúcuán nduú ní ncúu nīhīn dē cuāchi sīquī yā jíin nī iin tūhun jā cáhān yā, nī jinī ndá nchivī. De nī nsāhvi inī ndá dē jā ndíchí nī scócóo yā tūhun ñúcuán, de nduú cā ní ncāhān dē.

*Jā ní jīcā tūhún ndá dē sīquī jā natecū ndīyi
(Mt. 22.23-33; Mr. 12.18-27)*

27 Ñúcuán de sava tēe grupo saduceo nī nquenda dē nūū yā. De ndá tēe ñúcuán cáchī dē jāá nduú nátecū cuitī ndīyi.

28 De nī ncāhān dē jíin yā: Maestro, de Moisés nī ntee dē nūū tutū jā névāha ó: Tú iin tēe cuū dē, de ndōo ñasíhī dē, de tú nduú ní íyo sēhe dē jíin ña, túsaá de cánuú jā ñanī dē nacueca ñasíhī dē, de sēhe dē jā coo jíin ña nūcuīñī ji nūū ndīyi ñanī dē, cáchī tutū.

29 Túsaá de nī íyo ūjā ñanī. De tēe xīhna ñūhún nī jeca dē iin ñahan. De nī jīhī dē, de nduú nā sēhe dē ní íyo.

30 De tēe uū nī nacueca dē ña. De suni nī jīhī dē, de nduú nā sēhe dē ní íyo.

31 De saá-ni tēe unī nī nacueca dē ña, de jondē jíin ndihújā dē, de nī jīhī ndá dē, de ni iin dē nduú nā sēhe dē ní íyo.

32 De jā sándihí de nī jīhī ñahan ñúcuán.

33 Túsaá de quīvī natecū ndīyi, ¿de ní iin dē cuu ña ñasíhí dē? Chi ndihújā dē nī ndeē jíin ña, ncachī ndá tēe saduceo.

34 Ñúcuán de nī ncāhān Jesús jíin ndá dē: Ñayīví yáhá chi quétáhán tēe jíin ñahan.

35 De ndá nchivī vāha jā natecū ji de quīvī ji andiví, mā cuēcá cā ji táhán ji ñúcuán, chi nduú cā nā tūhun jā quétáhán tēe jíin ñahan coo.

36 De ni mā cúu cuitī cā ji, chi coo ji tá cúu ndá ángel Yāa Dios. De sēhe Yāa Dios cuu ji, chi ja nī natecū ji.

37 De suni maá Moisés cāhān dē jā natecū ndīyi, chi nī ntee dē nūū tutū nāsa nī ncāhān yā jíin dē mähñú yūcū jā cáyū ñuhūn. Chi nī ncāhān dē jā cúu yā Yāa Dios ndīyi Abraham jíin Isaac jíin Jacob. De jā ní ncāhān dē súcuán cúu jā cáchī dē jā técu ndá ndīyi.

38 Chi vísō ja nī jīhī ndá ji, sochi técu ji nūū íyó maá yā, chi cúu yā Yāa jā sáhá jā técu nchivī ní cání, ncachī yā jíin ndá dē.

39 De jacū tēe stéhēn ley janahán nī ncāhān dē: Vāha nī ncāhān ní Maestro, ncachī dē.

40 De nduú cā ní nchúndeé inī ndá dē jā cātūhún dē yā.

*Sīquī jā cúu Cristo tatā David
(Mt. 22.41-46; Mr. 12.35-37)*

41 De nī ncāhān yā jíin ndá dē: ¿Nāsa cúu jā cáchī nchivī jā Cristo cúu tatā rey David?

⁴² Chi maá David súcuán nī ncāhān dē tūhun yā nūū tutū Salmo:

Maá Jētohō ō Yāa Dios nī ncāhān yā jín Jētohō ni,
Yāa quiji:

Cundeē nū lado cuáhá nī nūū cuñáhnú nú,

⁴³ de ná sáhá nī jā candeē nū poder ndācá jā jínī ūhvī ndóhó.

Ncachī Yāa Dios. Ncachī David.

⁴⁴ Túsaá de vísō chījin tatā David cacu Cristo, de nī ncāhān dē Jētohō dē yā, chi jondē nūū Yāa Dios vāji yā, ncachī yā.

Jā ní ncāhān yā jā íyó cuāchi ndá dē

(Mt. 23.1-36; Mr. 12.38-40; Lc. 11.37-54)

⁴⁵ De nī ncāhān yā jín ndá tēe scuáha jín yā, de suni nī jini ndá nchivī:

⁴⁶ Coto má cándija ndá nú ndá tēe stéhēn ley janahán. Chi cúsiī inī ndá dē jíca nuu dē jín sahma cání jā stéhēn jā cúñáhnú dē, jín jā cáhān yíñúhún nchivī dē nūū yáhvī. De jétahān inī ndá dē cundeē dē nūū silla yíñúhún cā inī vehe ī sinagoga, jín silla yíñúhún cā nūū íyó vico jā yáji nchivī.

⁴⁷ De cāndeē dē vehe ndá ñahan quéndōo ndáhvī. De nahán jícān táhvī dē tácuca canī inī nchivī jāá nduú nā cuāchi dē. Ndá tēe yáhá chi sa víhí cā ndoho dē castigo, ncachī yā.

21

Tūhun jā ní nsōcō ñahan viuda xūhún

(Mr. 12.41-44)

¹ De íyó yā inī templo, de nī jinī yā nūū ndá nchivī cuicá jā chúhun jī cuāhā xūhún inī ndá jātūn nūū sócō jī.

² De suni nī jinī yā nūū iin ñahan viuda jā ndóho ndáhví. De nī nchuhun ña ūū centavo lulí inī iin jātūn.

³ De nī ncāhān yā: Ndāā cāhān ni jín ndá nú jā cuāhā cā nī nsōcō ñahan viuda ndáhví yáhá nsūú cā jā ní nsōcō ndá cā nchivī.

⁴ Chi ndá máá ji nī nsōcō ji jā ní ndōo nūū xūhún cuāhā ji. De ñahan yáhá, vísō ndáhví ndóho ña, de nī nchuhun ña ndihi jā cutecū ña, ncachī yā.

Jā ní ncachī yā jā naā templo

(Mt. 24.1-2; Mr. 13.1-2)

⁵ De sava dē nī ncāhān dē jā vii cáá templo cāhnú, chi nī ncuváha jín ndācá yūū vii jín ndācá jā ní nsōcō nchivī. Nūcuán de nī ncāhān yā:

⁶ Ndihi jā ndéhé ndá nú yáhá, quiji quivī jā má cósō tāhán cā ni iin yūū, chi ndihi tānī, ncachī yā.

Nā seña coo tá cuācuñatin jīnu ñayivī

(Mt. 24.3-28; Mr. 13.3-23; Lc. 17.22-25, 31)

⁷ De nī jīcā tūhún ndá dē yā: Maestro, ¿nā quivī coo ndācá jā ní ncachī ní jā coo? ¿De nā seña coo tá ja ñatin squíncuu ndá jā ní ncachī ní? ncachī dē.

⁸ De nī ncāhān yā: Coto má stáhví ndá nchivī ndóhó. Chi quiji cuāhā tēe jín sívī nī jā stáhví, de cāhān dē: Maá nī cúu Cristo. De suni cāhān dē: Ja nī nguenda quivī ndihi ñayivī, cachī dē. De mā cándíja ndá nú dē.

⁹ De tá nīhīn nū tūhun jā ndācá lado íyó guerra jín jā nénda nchivī síquī ndá tēe ndíso tínú, de mā cúyūhú nú, chi cánuú jā xihna cā súcuán coo, de ni mā jīnu ñamā quivī jā ndihi ñayivī, ncachī yā.

¹⁰ De nī ncāhān cā yā: Nenda nación síquī incā nación, de nenda ñuū síquī incā ñuū jā canāá.

11 De cháhá chúcuán tāan ndasí, de coo tāmā jíin cuēhē xēēn. De coo ndá seña cāhnú ichi andiví jā cuyūhú ndasí nchivī cunī ji.

12 De jondē ncháha ca coo ndá tiñu yáhá, de cunī ūhvī ji ndá nú, de tiin ji ndóhó. De quīsiáha ji sava nú ndācá vehe ī sinagoga jā cāhān ji cuāchi sīquī nū. De chihi ji sava nú vecāa. De quīsiáha ji sava nú nūū ndá rey jíin gobernador, de cāhān ji cuāchi sīquī nū sīquī jā cándíja nú nduhū.

13 De jā sūcuán coo, de cūtē nuu cā tūhun nī, chi nacani nú nūū ndá ji.

14 Túsaá de cuhun inī ndá nú jā má nácani tūha inī nū nāsa scócóo nú tūhun nūū ndá dē jā cācu nú.

15 Chi maá nī taji nī tūhun ndíchí jā cāhān nū, tácuā nchivī jā jíin ūhvī ndóhó, mā cúndéé ji jíin nú ni mā cūú cāhān ji sīquī nū.

16 De jondē tatá ndá nú, naná nú, ñanī nū, táhán nú, jíin amigo nū, nastúu ji ndóhó nūū nchivī xēēn. De sava nú cahnī ji.

17 De ndācá nchivī chi quītī inī ji nūū nū jā síquī nduhū.

18 Sochi ni iin ixi xínī nū mā náā, chi coto yā ndá nú.

19 De tú cuiñi nihin nú jíin tūhun nī, de cutecū nū ní cání.

20 De tá nī jinī nū jā ní jicó ndúū ndá soldado yúñūū Jerusalén, de jīcūhun inī nū jā ja ñatin naā ciudad ñúcuán.

21 Ñúcuán de nchivī ndéē Judea, ná cúnu ji caa ji yucu quīhīn ji. De nchivī ndéē Jerusalén, ná quée ji quīhīn ji. De nchivī ndéē jondē rancho, mā nāndicó ji ciudad.

22 Chi ndá quīvī ñúcuán cuāha Yāa Dios castigo nūū nchivī jā síquī cuāchi ji, tácuā quee ndaā ndá tūhun jā yósō nūū tutū.

23 De quīvī ñúcuán nācā ndáhvī ndoho ndá ñahan ñúhún sēhe, jíín ñahan ndéca ñiquín, chi mā cūú cunu ñamā ña. Chi xēēn ndasí coo tūndóhó inī ñayīví, de quiji castigo xēēn síquī nchivī yáhá.

24 De sava ji cuū nūū guerra, de sava ji quīhīn preso jondē ndá cā nación. De nchivī ndá cā nación tatúnī nīhin ji nūū nchivī Jerusalén, jondē ndihi tiempo jā jéhe Yāa Dios tūhun jā tátúnī ji.

*Nāsa coo quīvī tá nenda Yāa nī nduu tēe
(Mt. 24.29-35, 42-44; Mr. 13.24-37)*

25 Ñúcuán de coo seña nūū ncandī jíín nūū yōō jíín nūū tiūūn. De inī ñayīví de quiji tūndóhó xēēn síquī nchivī ndācá nación. De cunēhén inī ji de cuyūhú ji jā nihin xeēn mar de scuísō ndasí ndute mar.

26 De cuū sōō sava nchivī jā cuyūhú ji jā ndétu ji ndācá tūndóhó jā quiji síquī ñayīví. De jondē ndācá jā jíca andiví chi quisi.

27 Ñúcuán de cunī ndá nchivī nūū maá nī, Yāa nī nduu tēe, nenda nī jíín vīcō, de cundiso nī cuāhā poder, de vii ndasí cuñáhnú nī.

28 De tá nī nquijéhé ndá tiñu yáhá, de ndeé coo inī ndá nú, de cunuū nū andiví, chi ja ñatin scácu yā ndá nú, ncachī yā jíín ndá dē.

29 De suni nī ncāhān yā tūhun yátá yáhá: Cūndēhé ndá nú nāsa sáhá ñutun higo jíín ndá cā ñutun.

30 Tá jínī ndá nú jā ní nquijéhé nácōco yūcū ji, de ja jínī nū ja nī ncuñatin tiempo ihní.

³¹ De suni súcuán tá cunī ndá nú jā ní nquijéhé ndá tiñu yáhá, ñúcuán de jīcūhun inī nū ja nī ncuñatin quiṽī tatúnī Yāā Dios.

³² De ndāā cáhān ni jín ndá nú jā má cúū ndihi nchivī jā cunī ndá tūndóhó yáhá, chi jondē quee ndaā ndihi tá ncachī ni.

³³ Andivī jín ñayivī chi naā, sochi ndācá tūhun cáhān ni mā náā, chi quee ndaā ndihi.

³⁴ De coto má stívī ndá nú maá nú jā sāhá nú ndá cuāchi, jín jā jīni nú, jín jā cutéñú nú jín ndācá jā cutecū nū, tácuā mā quijí quiṽī ñúcuán iin sanaā-ni sīquī nū.

³⁵ Chi tá cúū nūū núū iin trampa, súcuán jīnū tūndóhó sīquī nchivī jā ndéē ní cáhnú ñayivī.

³⁶ Tú súcuán de ndito coo nú, de níní cācān táhvī nū, tácuā cuu cācu nú nūū ndācá tūndóhó jā quiji, de cuu cuiñi nú nūū maá nī, Yāā nī nduu tēe, ncachī yā.

³⁷ De ndiquivī stéhēn yā tūhun inī templo, de ndācá jacuāā nī jēndōo yā yucu nání Olivos.

³⁸ De ndācá stēēn nehēn quiji ndá nchivī nūū yā inī templo jā cunini ji tūhun stéhēn yā.

22

*Jā ní scáni táhán ndá dē tūhun jā tiin dē Jesús
(Mt. 26.1-5, 14-16; Mr. 14.1-2, 10-11; Jn. 11.45-53)*

¹ Ñúcuán de nī ncuñatin vico pascua jā yáji nchivī stātílā jāá nduú nā levadura yíhí.

² De ndá sūtū cúñáhnú jín ndá tēe stéhēn ley janahán, nī nducú yuhū dē modo nāsa cahñī dē Jesús, chi yúhú ndá dē jā quiṽī inī nchivī.

³ De nī nquīvi Satanás inī ánō Judas jā nastúu dē yā. De suni nání dē Iscariote, de cúu dē iin táhán ndihúxī ūū tēe apóstol.

⁴ De nī jēhēn dē nī natúhún dē jíin ndá sūtū cúñáhnú jíin ndá tēe ndíso tíñú inī templo jā nāsa nastúu dē yā nūū ndá tēe ñúcuán.

⁵ De nī ncusiī inī ndá dē, de nī nquee yuhú dē jā cuāha dē xūhún nūū Judas.

⁶ De nī jetáhvī Judas, de nī nducú dē modo nāsa nastúu yuhū dē yā hora jāá nduú nā nchivī íyó.

Jā ní jaquīn yā Cena yā

(Mt. 26.17-29; Mr. 14.12-25; Jn. 13.21-30; 1 Co. 11.23-26)

⁷ De nī nquenda maá quīvī vico jā yájī nchivī stātílā jāá nduú nā levadura yíhí, de suni quīvī ñúcuán jáhnī jī tīcāchí lúli tá cúu nūū ní ndacu Yāa Dios jā sáhá jī vico pascua.

⁸ De Jesús nī ntají yā Pedro jíin Juan quīhīn dē, de nī ncāhān yā jíin dē: Cuáhán de sáhá tūha nú jā cuxíní ó vico pascua, ncachī yā.

⁹ De nī jīcā tūhún ndúū dē yā: ¿Ní cúu nūū cúnī ní jā quísáhá tūha sá? ncachī dē.

¹⁰ De nī ncāhān yā jíin dē: Cuáhán ndúū nū ñuū ñúcuán de tá nī nquīvi nú de jēcutáhán nú jíin iin tēe ndíso quīyi ndute. De cuniquīn nū dē quīhīn nū jíin dē vehe nūū ndīvi dē.

¹¹ De cāhān nū jíin tēe xívéhe ñúcuán: Vāji sá cáchī Maestro: ¿Ní iin cuarto vehe ní cuāha núú ní jā cuxíní yā vico pascua jíin ndá tēe scuáha jíin yā? cachī nū.

12 Ñúcuán de stéhēn dē iin cuarto cāhnú jondē xīnī vēhé nūū ja íyó tūha, de ñúcuán sāhá tūha nú jā cuxíní ó, ncachī yā.

13 De cuāhān ndūū dē, de nī nīhīn dē tá cúu nūū ní ncachī yā. De nī nsāhá tūha dē jā cuxíní yā vico pascua.

14 Ñúcuán de nī nquenda hora jā cuxíní, de nī nquenda Jesús, de nī jēcundeē yā nūū mesa jíin ndá tēe cúu apóstol.

15 De nī ncāhān yā jíin ndá dē: Nī ncuu ndasí inī ni jā cuxíní nī jíin ndá nú vico pascua yáhá, mitan ncháha ca cuū ni.

16 Chi cāhān ni jíin nú jā má cājī cuitī cā ni vico pascua, chi jondē tá quenda quīvī jā tatúnī Yāā Dios níi ñayīví, sá de cajī tucu nī, ncachī yā.

17 De nī nquehen yā iin vaso ndūxi uva, de xihna cā nī nacuetáhvī yā nūū Tatá yā, de nī ncāhān yā: Quehen ndá nú vaso yáhá, de coho nú jíin táhān nú.

18 Chi cāhān ni jíin ndá nú jā jondē mitan de mā cōhó cā ni ndūxi uva, chi jondē quenda quīvī jā tatúnī Yāā Dios níi ñayīví, sá de coho tucu nī, ncachī yā.

19 De nī nquehen yā stātílā, de nī nacuetáhvī yā, de nī scuáchi yā, de nī jēhe yā nūū ndá dē. De nī ncāhān yā: Yáhá cúu yiqui cúñu nī jā sōcō ni jā chunáá nī cuāchi ndá nú. De níni cajī ndá nú súcuán jā nūcūhun inī nū jā ní jīhī ni jā jēhē nū, ncachī yā.

20 De suni súcuán nī nsāhá yā jíin vaso ndūxi uva, tá nī ncuu nī ncuxíní yā. De nī ncāhān yā: Yáhá cúu níni ni jā sōcō ni jā cúu trátū jeé, de cati jā ndundoo cuāchi ndá nú.

21 De mitan chi tēe nastúu nduhū, ndēē dē jíin nī nūū mesa yáhá.

22 Chi nduhū, Yāā nī nduu tēe, jāndāā cúu jā quíhīn nī cuū nī, tá cúu nūū ní nsāhá ndāā Yāā Dios jā súcuán coo. De nācā xēēn cundoho tēe jā nastúu nduhū, ncachī yā.

23 Ńúcuán de nī nquijéhé ndá dē jíicā tūhún táhán dē ní iin dē cúu jā nastúu dē yā.

Jā ní ncāhān ndá dē sīquī ní iin dē cúñáhnú cā

24 Ńúcuán de nī ncāhān ndasí ndá dē sīquī ní iin dē cúñáhnú cā nūū táhán dē.

25 De nī ncāhān Jesús jíin ndá dē: Rey ndācá nación chi ndácu nīhin ndá dē tiñu nūū nchivī jā tíin dē, de cāhān ndá ji jā tēe sáhá vāha cúu ndá tēe jā cúñáhnú nūū ji.

26 Sochi ndá máá nú, chi mā cōó nú súcuán. Chi tú ní iin nú cúñáhnú cā, de sa nasāhá lulí nú maá nú. De tú ní iin nú ndácu tiñu, de sa nasāhá nú maá nú tēe jā jétíñú táhán.

27 ¿De ní iin cúu jā cúñáhnú cā, á tēe yájī nūū mesa, á tēe jáni cōhō? ¿A nsūú tēe jā yájī nūū mesa cúu jā cúñáhnú cā? Sochi nduhū, nsūú súcuán cúu nī, chi nī nasāhá nī maá nī tá cúu tēe jā jétíñú nchivī, chi vāji nī sáhá nī jā nīhīn táhvī ji.

28 De ndá máá nú cúu tēe jā níní íyó jíin nī ndācá quívī jā ndóho nī tūndóhó.

29 Túsaá de tá cúu nūū ní nsāhá Tatá nī jā tatúnī nī, suni súcuán sáhá nī jā tatúnī ndá nú.

30 De cajī ndá nú coho nú jíin nī inī ñuū nūū tatúnī nī. De cundeē nū iin iin mesa jā sáhá ndāā nū tiñu ndihúxī ūū tatā Israel, ncachī yā.

Jā ní ncachī yā jā yūhú Pedro cāhān dē jā jínī dē yā

(Mt. 26.31-35; Mr. 14.27-31; Jn. 13.36-38)

³¹ De suni nī ncāhān maá Jētohō ō jín Simón Pedro: Simón, cunini nú, chi nī jīcān Satanás ndá nú jā coto túnī jī ndóhó tá cúu nūū síjin trigo, de stúu ní iin nú cúu modo paja jā nayūhú nú, de ní iin nú cúu modo trigo jā cándíja nīhin nú.

³² De nī jīcān táhvī ni jēhē nū, tácuā mā náyūhú nú jā má cándíja cā nū. De tá nī nacani tucu inī nū, de scúja nú inī ndá táhān nú jín tūhun nī, ncachī yā.

³³ De nī ncāhān dē jín yā: Señor, ja íyó tūha sá jā quīhīn sá jín ní vecāa vísō ná cúū sá jín ní, ncachī dē.

³⁴ De nī ncāhān yā: Pedro, cāhān ni jín nú jā jondē ncháha ca cana lohló mitan, de yūhú nú jā tiin nchivī ndóhó, de cachī nū ūnī vuelta jāá nduú jínī nū nduhū, ncachī yā.

Jā ní ncuñatin cunī yā tūndóhó

³⁵ Nūcuán de nī jīcā tūhún yā ndá dē: Tá nī ntají nī ndá nú nī jēhēn nū jāá nduú ní ndíso nú ñunu ni itīn xūhún ni nijān, ¿de á nī íyo iin jā ní ncumanī nūū nū? ncachī yā. De nī ncāhān ndá dē: Ni iin nduú ní ncumanī.

³⁶ De nī ncāhān yā: Sochi mitan de sa cāhān ni jā cundiso nú ñunu nú, de saá-ni itīn xūhún. De tēe jāá nduú névāha espada jā coto dē maá dē, ná xícó dē sōō dē de quehen dē.

³⁷ Chi cāhān ni jín ndá nú jā quiji quīvī jā cundoho ó tūndóhó, chi cánuú quee ndāā tūhun yáhá jā cāhān nūū tutū sīquī ni: Sāhá nchivī jín yā tá cúu nūū sáhá jī jín ndá tēe sáhá cuāchi xēēn, cáchī tutū.

Chi ndācá tūhun yósō ñúcuán jā cáhān sīquī ni, quee ndaā ndihi, ncachī yā.

³⁸ Ñúcuán de nī ncāhān ndá dē: Señor, yáhá íyó ūū espada, ncachī dē. De nī ncāhān yā jíin ndá dē: Ja ndóo cā yáhá-ni, ncachī yā.

*Jā ní jīcān táhvī yā nūū huerto Getsemani
(Mt. 26.36-46; Mr. 14.32-42)*

³⁹ De nī nquee yā cuāhān yā yucu Olivos, tá-ni sáhá yā. De ndá tēe scuáha jíin yā, nī jēcuniquīn dē yā cuāhān dē jíin yā.

⁴⁰ De tá nī nquenda yā ñúcuán, de nī ncāhān yā jíin dē: Cācān táhvī ndá nú jā chindee yā ndóhó jā má sáhá nú cuāchi tá coto túnī jānehén ndóhó, ncachī yā.

⁴¹ De nī jica yā jacū nūū ndá dē, tá iin medida jā quenda yūū jā squéne ó. De nī jēcuiñī jítí yā, de nī jīcān táhvī yā suha:

⁴² Tatá, tú cúnī ní de sáhá jíyo ní tūndóhó yáhá jā má quíjī sīquī sá. Sochi nsūú jā cúnī maá sá, chí jā cúnī maá ní ná cóo, ncachī yā.

⁴³ De nī nquenda iin ángel andiví nūū yā, de nī jēhe fuerza nūū yā.

⁴⁴ De ndóho yā chí cúcuécá ndasí inī yā jā quiiji tūndóhó sīquī yā, de nī nducú ndée cā yā nī jīcān táhvī yā. De nī jēhe tān yā, de tóo nūū ñūhún modo yúyú náhnú ñīñī.

⁴⁵ De tá nī nacuiñī yā jā ní jīcān táhvī yā, de nī nenda yā nūū ndá tēe scuáha jíin yā. De nī jinī yā jā quíxīn ndá dē, chí nduú cā íyó ndeé inī dē cācān táhvī dē sīquī jā cúcuécá ndasí inī dē.

⁴⁶ De nī ncāhān yā jíin dē: ¿Nūcu quíxīn ndá nú? Nacōo de cācān táhvī nū jā chindee yā ndóhó jā má

sāhá nú cuāchi jā coto túnī jānēhén ndóhó, ncachī yā.

Jā ní ntiin ndá dē Jesús

(Mt. 26.47-56; Mr. 14.43-50; Jn. 18.2-11)

⁴⁷ De juni cáhān cā yā súcuán, de nī nquenda cuāhā nchivī. De tēe nání Judas, iin táhán jā úxī ūū tēe scuáha jíin yá, yósō nūú dē nūū nchivī vāji dē. De nī nquenda dē jondē nūū Jesús, de nī ntechuhú dē yā, de súcuán nī nastúu dē yā.

⁴⁸ De nī ncāhān Jesús jíin dē: Judas, ¿á jíin jā téchuhú nú nduhū cúu jā nástúu nú nduhū, Yāā nī nduu tēe? ncachī yā.

⁴⁹ De ndá tēe íyó jíin yā, nī jinī dē jā súcuán nī nquijéhé cúu, de nī ncāhān dē jíin yā: Señor, ¿á nenda ndá sá sīquī ndá dē jíin espada? ncachī dē.

⁵⁰ De iin dē nī stácuēhé dē mozo maá sūtū cúñáhnú cā, chí nī jehndē dē sōho lado cuáhá.

⁵¹ De nī ncāhān Jesús: Siáā, ná jécuiñī, ncachī yā. De nī ntee yā ndahá yā sōho mozo, de nī nasāhá vāha yā dē.

⁵² Sá de nī ncāhān yā jíin ndá sūtū cúñáhnú jíin ndá tēe ndíso tíñú inī templo jíin ndá tēe ñáhnú jā ní nquenda ndá dē jā tiin dē yā: ¿De va tēe cuíhná cúu nī jā vāji ndá nú sīquī nī jíin machete jíin ñutun, á naá cúu?

⁵³ Ndācá quivī nī Iyo nī jíin ndá nú inī templo cāhnú, de nduú ní ntiin ndá nú nduhū. De mitan de nī nquenda hora jā tiin nú nduhū jíin jā sāhá nú ndá tiñu jā ndácu jānēhén jā ndéē nūū neē, ncachī yā.

*Jā ní ncachī Pedro jāá nduú jínī dē yā
(Mt. 26.57-58, 69-75; Mr. 14.53-54, 66-72;
Jn. 18.12-18, 25-27)*

⁵⁴ De nī ntiin ndá dē yā cuāhān dē jín yā vehe sūtū cúñáhnú cā. De Pedro chí jíca-ni níquīn dē yā.

⁵⁵ De ndá policia nī stáhān dē ñuhūn inī patio, de nī jicó ndúū dē yúñúhūn ndéē dē. De suni nī jēcundeē Pedro jín ndá dē.

⁵⁶ De iin ñahan sátíñú vehe ñúcuán, nī jinī ña nūū dē jā ndéē dē yúñúhūn. De nī ndēhé vāha ña nūū dē, de nī ncāhān ña: Tēe yáhá chí suni nī jica dē jín tēe ñúcuán, ncachī ña.

⁵⁷ De maá dē nduú ní ncáchī dē, chí nī ncāhān dē: Nduú jínī ni tēe ñúcuán tíhī, ncachī dē.

⁵⁸ De nī ncunúú jacū cā, de nī jinī tucu incā dē nūū Pedro, de nī ncāhān dē: Ndóhó chí suni táhān ndá tēe ñúcuán cúu nú, ncachī dē. De nī ncāhān Pedro: Nsūú cúu nī lílū, ncachī dē.

⁵⁹ De nī ncuu tá iin hora cā, de nī ncāhān nīhin incā dē: Jāndāā ndija jā tēe yáhá nī jica dē jín tēe ñúcuán, chí suni tēe región Galilea cúu dē, ncachī dē.

⁶⁰ De nī ncāhān Pedro: Nduú jínī cuitī ni nā tūhun cáhān nū lílū, ncachī dē. De juni súcuán cáhān cā dē, de nī ncana-ni lohló.

⁶¹ Ñúcuán de nī ndicó cóto maá Jētohō ō, de nī ndēhé yā nūū Pedro. De nī nūcūhun inī dē tūhun jā ní ncāhān yā jín dē: Jondē tá ncháha ca cana lohló, de yūhú nú de cachī nū ūnī vuelta jāá nduú jínī nū nduhū.

⁶² De nī nquee dē cuāhān dē, de nī jacu ndasí dē jā ní ncachī dē jāá nduú jínī dē yā.

Jā ní nsāhá catá ndá dē nūū yā

(Mt. 26.67-68; Mr. 14.65)

⁶³ De ndá tēe jā jíto Jesús, nī nsāhá catá dē nūū yā, de nī ncani dē yā.

⁶⁴ De nī jasī ndá dē nūū yā, de nī ncani dē nūū yā, de nī ncāhān dē: Cachī, ní iin cúu jā ní ncani ndóhó, ncachī dē.

⁶⁵ De cuāhā cā tūhun súcuán nī ncāhān nāvāha ndá dē nūū yā.

Jā ní ũni Jesús nūū junta ndá tēe cúñáhnú cā

(Mt. 26.59-66; Mr. 14.55-64; Jn. 18.19-24)

⁶⁶ De tá nī ncanijīn, de nī ncutútú ndá tēe ñáhnú jā ndácu nūū nchivī hebreo, jíin ndá sūtū cúñáhnú, jíin ndá tēe stéhēn ley janahán. De cuāhān ndá dē jíin yā nūū junta, de ñúcuán de nī jīcā tūhún dē yā:

⁶⁷ Cachī, ¿á maá nú cúu Cristo jā ní ntají Yāa Dios? ncachī dē. De nī ncāhān yā jíin dē: Vísō ná cáchī ní jā suu nī cúu, de mā cándija cuitī ndá nú.

⁶⁸ De saá-ni tú cātūhún maá nī ndá ndóhó, de suni mā scócóo nú nūū ni, ni mā siāa nū nduhū.

⁶⁹ De nduhū, Yāa nī nduu tēe, ndācá quīvī jā quiiji de cundeē ni lado cuáhá maá Yāa íyó poder, ncachī yā.

⁷⁰ Ñúcuán de ndihi dē nī jīcā tūhún dē yā: ¿De á maá nú cúu Sēhe Yāa Dios túsaá? ncachī dē. De nī ncāhān yā jíin dē: Suu cúu nī, tá cúu nūū cáhān ndá nú, ncachī yā.

⁷¹ Ñúcuán de nī ncāhān ndá dē: ¿Nā testigo cā jíni ñúhún ó túsaá? Chi nī jini ndācá ó jíin yuhú maá dē jā cáhān nāvāha dē jā cúu dē Sēhe Yāa Dios, ncachī ndá dē.

23

Jā ní t̃ni Jesús nūū Pilato

(Mt. 27.1-2, 11-14; Mr. 15.1-5; Jn. 18.28-38)

¹ Ñúcuán de nī nacuiñi ndihi ndá dē, de cuāhān dē jíin yā nūū Pilato.

² De ñúcuán nī nquijéhé ndá dē cáhān tūhún dē cuāchi sīquī yā: Nī nīhīn ndá sá tēe yáhá jā snénda dē nchivī sīquī ndá tēe cúñáhnú. De cáhān dē jāá nduú vāha jā cuāha ndá sá xūhún renta nūū rey nación Roma jā tátúnī nūū nación sá. De suni cáhān dē jā maá dē cúu Cristo, Rey jā ní ntají Yāā Dios, ncachī ndá dē.

³ Ñúcuán de Pilato nī jīcā tūhún dē yā: ¿A maá nú cúu Rey nchivī hebreo? De nī ncāhān yā: Suu cúu nī, tá cúu nūū cáhān nū, ncachī yā.

⁴ De nī ncāhān Pilato jíin ndá sūtū cúñáhnú jíin ndá nchivī cuāhā: Nduú ni iin tūhun stívī cáhān tēe yáhá jā nīhīn ni cuāchi sīquī dē, ncachī dē.

⁵ De víhí cā nī ncāhān ndá dē: Tēe yáhá snénda ndasí dē nchivī sīquī ndá tēe cúñáhnú jíin tūhun jā stéhēn dē níí Judea. Chi nī nquijéhé dē stéhēn dē jondē Galilea de mitan de jondē yáhá, ncachī dē.

Jā ní t̃ni Jesús nūū Herodes

⁶ De tá nī jini Pilato jā Galilea cáhān ndá dē, de nī jīcā tūhún dē tú tēe región Galilea cúu yā.

⁷ De tá nī ncachī ndá dē jā cúu yā tēe Galilea, de nī ndacu dē jā ná quihīn ndá dē jíin yā nūū Herodes, tēe cúu gobernador Galilea. Chi quivī ñúcuán suni íyó Herodes Jerusalén.

⁸ De tá nī jinī Herodes nūū Jesús, de nī ncusiī ndasí inī dē, chi ja nī ncuu cuāhā tiempo jā cúnī dē

cūndēhé dē yā. Chi nī nīhīn dē tūhun yā, de ñúhún inī dē jā sāhá yā iin tiñu ñáhnú cunī dē.

⁹ De nī jīcā tūhún dē yā cuāhā tūhun, de nduú ní scócóo yā ni iin tūhun nūū dē.

¹⁰ De suni íñí ndá sūtū cúñáhnú jíin ndá tēe stéhēn ley janahán, de nīhin nī ncāhān ndá dē cuāchi sīquī yā.

¹¹ Ñúcuán de Herodes jíin ndá soldado dē nī ncāhān nēhén dē jíin yā, de nī nsāhá catá dē nūū yā, chi nī nchuhun dē yā iin sahma fino jā cúu sahma rey. De Herodes nī ndacu dē jā ná quínasiáha dē yā nūū Pilato.

¹² De maá quīvī ñúcuán nī ndumanī tāhán Pilato jíin Herodes, chi quīvī yātā nī nquīti nūū tāhán inī ndúū dē.

*Jā ní nsāhá ndāā ndá dē jā cahñī dē yā
(Mt. 27.15-26; Mr. 15.6-15; Jn. 18.38–19.16)*

¹³ Ñúcuán de nī ncāna Pilato ndá sūtū cúñáhnú jíin ndá tēe ndiso tiñú jíin ndá cā nchivī, nī ndutútú jī.

¹⁴ De nī ncāhān dē: Nī nquisiáha ndá nú tēe yáhá nūū ni, jā cáchī ndá nú jā snénda dē nchivī sīquī gobierno. De ja nī stíchī ni dē, nī jinī jínúū ndá nú. De nduú ní nīhīn ni ni iin cuāchi sīquī dē tá cúu nūū cáhān ndá nú.

¹⁵ De ni Herodes nduú ní nīhīn dē, chi nī natajī tucu dē tēe yáhá nūū ni. Chi nduú ní nsáhá cuitī dē ni iin cuāchi jā cuū dē.

¹⁶ Túsaá de ná cuáha nī castigo dē de siáā ni dē quīhīn dē, ncachī Pilato.

¹⁷ De íyó costumbre jā ndācá vico pascua siáā Pilato iin preso, nā-ni tēe cúnī nchivī.

18 De ndá nchivī cuāhā, iin nuú nī ncana jee ji: Ná cúu tēe jīñā, de siáā ní Barrabás, ncachī ji.

19 De Barrabás yíhí dē vecāa sīquī jā ní snénda dē nchivī sīquī gobierno nī ncanāá ji inī ciudad, de nī jahnī dē ndīyi.

20 De Pilato cúnī dē siáā dē Jesús, de nī ncāhān tucu dē jíin nchivī.

21 De víhí cā nī ncana jee ndá ji: Cata caa ní dē yīcā cruz, ná cúu dē, ncachī ji.

22 De nī ncāhān tucu dē jíin ji vuelta ūnī: ¿Nā cuāchi nī nsāhá dē túsaá? Nduú ní níhīn cuitī nī nī iin cuāchi sīquī dē jā cuū dē. Túsaá de ná cuáha nī castigo dē, de siáā nī dē quīhīn dē, ncachī Pilato.

23 Sochi víhí cā nī ncana jee ndá nchivī, de nī ncāhān nīhin ji jā ná cúu yā yīcā cruz. De ndá máá ji jíin ndá sūtū cúñáhnú, nī ncana jee ndasí ji. De nī ncundeé ji nī scāhān ji Pilato jā ná cúu yā.

24 Ñúcuán de nī ndacu Pilato jā ná cóo tá cúu nū cúnī ndá ji.

25 De nī nsiáā dē tēe jā jícān ndá ji, tēe jā yíhí vecāa sīquī jā ní snénda dē nchivī sīquī gobierno, de nī jahnī dē ndīyi. De nī jēhe dē tūhun jā ná cúu Jesús tá cúu nū cúnī ji.

Jā níjata caa dē yā yīcā cruz

(Mt. 27.32-44; Mr. 15.21-32; Jn. 19.17-27)

26 De cuāhān ndá soldado jíin yā jā cahñī dē yā yīcā cruz. De nī níhīn ndá dē iin tēe ñuū Cirene, nání dē Simón, vāndiji dē jā ní jēhēn dē rancho. De nī ntee ndá dē tiñu tēe ñúcuán jā cuiso dē cruz yā quīhīn dē yātā yā.

27 De cuāhā ndasí nchivī níquīn ji yātā yā cuāhān ji. De suni cuāhā ñahan níquīn ña yā de jácu cóhó ña jā cúcuécá inī ña jēhē yā.

28 De nī ndicó cóto Jesús nūū ndá ña, de nī ncāhān yā: Ndá ndóhó ñahan Jerusalén, mā cuācú nú jēhē nduhū, chi sa jēhē maá nú jíin ndá sēhe nú cuacu nú.

29 Chi quiiji quiivī jā coo tūndóhó xēen sīquī nū, de cachī ndá nú: Nācā ndetū ndá ñahan númā, jíin jāá nduú ní scácu sēhe, jíin jāá nduú ní ndéca ñiquín, chi nduú sēhe ña jā tahúhvī inī ña jā ndoho ji, cachī ndá nú.

30 De quiivī ñúcuán de quijéhé nchivī cāhān ji jíin ndá yucu: Ndicó cáva sīquī ndá nī tácu cuū ni. De saá-ni jíin ndá lómō: Casí sīquī ndá nī, cachī ji.

31 Chi tú sáhá xēen ndá ji nduhū jāá nduú nā cuāchi nī, de nā oncā cúu ndá nchivī ñúcuán jā má cōó xēen sīquī ji, chi ndihi ji íyó cuāchi, ncachī yā.

32 De suni cuāhān ndá dē jíin ūū tēe jā ní nsāhá cuāchi xēen, jā suni cuū dē jíin yā.

33 De nī nquenda ndá dē lugar jā nání Yiqui Xínī, de ñúcuán nī jata caa dē yā yīcā cruz. De suni nī jata caa dē ndúū tēe jā ní nsāhá cuāchi xēen yīcā ūū cā cruz, iin dē lado cuáhá yā, de incā dē lado sátín yā.

34 De juni játa caa ndá dē yā, de nī ncāhān Jesús: Tatá, cune cáhnú inī ní nūū ndá dē, chi nduú jíinī dē nā cuá cúu jā sáhá dē, ncachī yā. De nī ntavā ndá soldado suerte sīquī sahma yā, nāsa nīhīn iin iin dē.

35 De íñí ndá nchivī ñúcuán, ndéhé ji nūū yā. De ndá tēe ndíso tíñú suni nī ncāhān yīchī dē nī jinī dē yā: Tú incā nchivī nī scácu dē, de ná scácu dē maá

dē mitan, de tú ndāā jā Cristo jā ní nacāji Yāā Dios cúu dē, ncachī ndá dē.

³⁶ De saá-ni ndá soldado, nī nsāhá sácá dē yā, chi nī ntandēē dē nūū yā, de nī jēhe dē vinagre iyá jā coho yā.

³⁷ De nī ncāhān dē jíín yā: Tú maá nú cúu Rey nchivī hebreo, de scácu nú maá nú, ncachī ndá dē.

³⁸ De suni nī īyo iin tūhun jā ndēē xīnī cruz yā jā cáhān nā sīquī nī jīhī yā, de suha yósō jíín letra griego jíín latín jíín hebreo: Yáhá cúu Rey nchivī hebreo, cáchī.

³⁹ De iin tēe jā ndíta caa jíín yā jā ní nsāhá cuāchi xeēn, nī ncāhān nāvāha dē nūū yā: Tú maá nú cúu Cristo, de scácu nú maá nú de suni scácu nú ndúū ni, ncachī dē.

⁴⁰ Sochi incā dē nī ncāhān dē nūū táhán dē: ¿A nduú yúhú nú Yāā Dios? Chi iin nuú-ni ndóho ó jíín Yāā yáhá.

⁴¹ De maá ó chi vātu-ni ndóho ó, chi yáhá níhīn ō castigo sīquī tiñu néhén jā ní nsāhá ó. Sochi Yāā yáhá chi ni iin cuāchi nduú ní nsáhá yā, ncachī dē.

⁴² De nī ncāhān dē jíín yā: Jesús, nūcūhun inī ní sāán tá quenda quivī jā tatúnī ní, ncachī dē.

⁴³ Ñúcuán de nī ncāhān Jesús jíín dē: Jāndáā cáhān ni jíín nú jā mitan de cundeē nū jíín nī andiví nūū vii ndasí cáá, ncachī yā.

Jā ní jīhī Jesús

(Mt. 27.45-56; Mr. 15.33-41; Jn. 19.28-30)

⁴⁴ De nī ncuu tá cahūxī ūū, de nī ncuneē níí cáhnú jondē cahūnī.

⁴⁵ De nī ncutuún ncandiī. De sahma jā ndíta caa jā ndásī cuarto ī inī templo cáhnú, nī ndātā-ni sava sava.

46 Ñúcuán de nī ncana jee Jesús: Tatá, naquehen ní ánō sá. De súcuán nī ncāhān yā, de nī jīhī yā-ni.

47 De tēe naciōn Roma jā cúu capitán, nī jinī dē jā súcuán nī ncuu, de nī ncāhān dē jā cúñáhnú ndasí Yāā Dios, de ncachī dē: Jāndāā ndija jā tēe nduú nā cuāchi cúu tēe yáhá, ncachī dē.

48 De ndiviī nchivī jā íñí ñúcuán nī jinī ji ndācá jā ní ncuu, de nī ncanī ji ndahá ji ndīca ji jā táhúhvī inī ji, de nī ndicó cóo ndá ji cuānohōn ji.

49 De ndá nchivī jā jínī tāhán jíin yā, jíin ndá ñahan Galilea jā ní jica jíin yā, íñí jícá ña ndéhé ña ndācá jā ní ncuu.

Jā ní nchiyuhū dē Jesús

(Mt. 27.57-61; Mr. 15.42-47; Jn. 19.38-42)

50 De nī īyo iin tēe vāha tēe ndāā, nání dē José. De tēe ñuū Arimatea ndáñúū Judea cúu dē. De cúu dē iin táhán ndá tēe hebreo jā sáhá junta cúñáhnú cā.

51 De suni ñúhún inī dē jā quiji quivī jā tatúnī Yāā Dios, de nduú ní jétahān inī dē jā ní nsāhá ndāā junta jā cuū Jesús.

52 De tēe ñúcuán nī jēhēn dē nūū Pilato, de nī jicān dē yiqui cúñu Jesús.

53 De nī snúu dē yā yīcā cruz, de nī nchusúcún dē yā iin sahma cuijín. De nī nchiyuhū dē yā inī iin yavī jā ní ncaān yīcā iin cava, nūū ncháha ca quihī ndīyi.

54 De quivī ñúcuán cúu jā sātūha nchivī, chi jañíni ñúcuán cúu jā quíjéhé quivī nátātú.

55 De ndá ñahan jā ní nquiji jíin yā jondē Galilea, nī jēhēn ña jíin José, de nī jinī ña yavī cava ñúcuán, jíin nāsa nī nchiyuhū ndá dē yā.

⁵⁶ De cuānohōn ndá ña vehe ña, de nī nsāhá tūha ña ndá perfume jíin aceite yūcū jēhēn āsīn. De nī natātú ña quīvī nátātú, tá cúu nūū ndácu ley Yāā Dios.

24

Jā ní natecū Jesús

(Mt. 28.1-10; Mr. 16.1-8; Jn. 20.1-10)

¹ De nehēn ndasí quīvī domingo de nī jēhēn ndá ñahan ñúcuán nūū yíyuhū Jesús, de nēe ña ndá perfume jíin aceite jā ní nsāhá tūha ña. De suni cuāhān sava cā ñahan jíin ña.

² De tá nī nquenda ndá ña, de nī jinī ña ja nī ncujiyo yūū jā ndásī yuhú yávī ndīyi.

³ De nī nguīvi ndá ña yavī, de nduú cā ní jínī ña yiqui cúñu Jētohō ō Jesús.

⁴ De nī ncuñehén inī ña ndéhé ña jāā nduú cā ndīyi. Sá de nī jinī ña ūū ángel Yāā Dios jā cáá tá cáá tēe, nī jēcuīñi yā xiín ña, de ñúhún yā sahma jā jéndūtē.

⁵ De nī nchūhú ndasí ndá ña, de nī jīquindeyi ña nūū ñúhún. De nī ncāhān ndūū ángel ñúcuán jíin ña: ¿Nūcu sa nūū yíyuhū ndīyi nánducú ndá nú Yāā tēcū?

⁶ Nduú cā yā yáhá, chi ja nī natecū yā. De nūcūhun inī ndá nú nāsa nī ncāhān yā jíin nú tá nī īyo cā yā jíin nú región Galilea.

⁷ Chi nī ncachī yā jā maá yā, Yāā nī nduu tēe, cánuú natūu yā nūū ndá tēe íyó cuāchi, jā tiin dē yā cahñi dē yā yīcā cruz, de nūū únī quīvī de natecū yā, ncachī ndūū ángel.

⁸ Ñúcuán de nī nūcūhun inī ña ndá tūhun jā ní ncāhān Jesús.

9 De nī nquee ndá ña nūū ní nchiyuhū yā, de cuānohōn ña. De nī nacani ña ndācá tūhun yáhá nūū ndihúxī iin apóstol jín nūū ndá cā dē.

10 De ndá ñahan jā ní nacani tūhun yáhá nūū ndá tēe apóstol, cúu ña María ñuū Magdala, jín Juana, jín María naná Jacobo, jín sava cā ña.

11 Sochi ndá tēe apóstol chi jáni inī dē jā tūhun naā cúu jā cáhān ña, de nduú ní ncándíja dē.

12 De vísō sūcuán de nī nquee Pedro, de jínu dē cuāndēhé dē nūū ní nchiyuhū yā. De nī jito nihni dē inī yavī, de nī jinī dē jā maá-ni cā sahma cuijín cáá. De cuānohōn dē vehe dē, de sáhvi inī dē nī jinī dē jāá nduú cā yā.

*Jā ní natúhún yā jín ūū dē ichi cuáhān Emaús
(Mr. 16.12-13)*

13 De suu quīvī ñúcuán cuáhān ūū táhān dē iin ñuū nání Emaús, jā née tá ūxī iin kilómetro jín ciudad Jerusalén.

14 De natúhún ndúū dē sīquī ndācá tiñu jā ní ncuu ñúcuán.

15 De juni natúhún dē de jícā tūhún táhān de, de maá Jesús nī ncuñatin yā yātā dē, de jíca yā cuáhān yā jín dē.

16 De nī nsāhá jín dē jāá nduú ní nácunī dē yā vísō ndéhé dē nūū yā.

17 De nī ncāhān yā jín dē: ¿Nā tūhun cúu jā natúhún ndúū nū juni jíca nú? ¿De nājēhē cúu jā cúcuécá inī nū? ncachī yā.

18 De iin dē jā nání Cleofas nī ncāhān jín yā: Ndihi cuitī nchivī jinī ji ndācá tiñu jā ní ncuu inī Jerusalén ndá quīvī yáhá. ¿De á mátúhún-ni ní cúu

jā ní nquenda ní yáhá jāá nduú jínī ní nā cuá cúu jā ní ncuu? ncachī dē.

19 De nī jīcā tūhún yā dē: ¿De nā cuá cúu jā ní ncuu? ncachī yā. De nī ncāhān ndūū dē jín yā: Jesús tēe űūū Nazaret, nī nacani yā tūhun Yāā Dios, de jín poder Yāā Dios nī nsāhá yā ndá tiñu űáhnú de nī nacani yā tūhun, nī jinī Yāā Dios jín ndá nchivī.

20 De ndá sūtū cúñáhnú jín ndá tēe cúñáhnú nūū sá, nī nastúu ndá dē yā nūū ndá tēe Roma, de nī nsāhá ndāā ndá tēe űúcuán jā cuū yā yīcā cruz.

21 De ndá máá sá chi nī űūhun inī sá jā maá yā scácu nchivī nación maá sá Israel nūū nchivī Roma nícu. De sīquī ndá tiñu yáhá, de íyó incā tūhun. Chi mitan ja íyó űnī quivī jā ní jīhī yā.

22 De sava űahan jā jínī tāhán sá jín, nī nacani űa iin tūhun jā sáhvi ndasí inī sá, chi nī ncachī űa jā ní natecū yā. Chi nehēn ndasí nī jēhēn ndá űa yavī ndīyi űúcuán.

23 De nduú cā ní jínī űa yiqui cúñu yā. De nī nenda ndá űa nūū ndá sá, de nī ncachī űa jā ní jinī űa űū ángel Yāā Dios nī nquenda nūū űa, de nī ncachī ángel jā ní natecū Jesús.

24 Sá de nī jēhēn sava táhán sá yavī ndīyi, de nī jinī dē jā súcuán íyó tá cúu nūū ní ncāhān ndá űa, sochi nduú ní jínī cuitī ndá dē nūū yā, ncachī ndūū dē.

25 űúcuán de nī ncāhān maá yā jín dē: Tēe jāá nduú jícūhun cuitī inī cúu ndūū nū. Nācā űhvī cándíja nú ndācá tūhun Cristo jā ní ncāhān ndá tēe nī nacani tūhun Yāā Dios janahán.

26 ¿A nduú cánuú jā súcuán ndoho Cristo ndācá tūndóhó yáhá, de sá de quīnohōn yā nūū viī ndasí nduñáhnú yā? ncachī yā.

27 De nī nacani cájí yā ndá tūhun jā yósō nūū tutū īī jā cáhān sīquī maá yā. De nī nquijéhé yā jín tūhun jā ní ntee Moisés, de nī ncāhān cā yā tūhun jā ní ntee ndá cā tēe nī nacani tūhun yā janahán.

28 De tá nī jīnū ndá dē ñuū nūū cuáhān dē, de Jesús nī nsáhá yā-ni jā quíhīn cā yā.

29 De nī ndeē tuu ndúū dē yā, nī ncāhān dē jín yā: Ndōo ní vehe sá, chí ja nī ñini de ja ñatin cuaā, ncachī dē. Ñúcuán de nī nquīvi yā jā quendōo yā jín dē.

30 De tá nī jēcundeē yā nūū mesa jā cajī yā jín dē, de nī nquehen yā stāā, de nī nacuetáhvī yā, de nī scuáchi yā, de nī jēhe yā nūū ndúū dē.

31 De jā sáhá yā súcuán, de modo jā ní nune tīnūū dē, de nī nacunī dē yā. De nī ndoñúhún yā-ni nūū dē cuáhān yā.

32 De nī ncāhān ndúū maá dē: Jāndāā jā ní ncusiī ndasí inī ō tá nī nacani yā tūhun nūū ō ichi, de nī ncachī tūhun cájí yā nāsa cáhān tutū īī, ncachī dē.

33 Ñúcuán de ñamā nī naquehen ndúū dē ichi cuānohōn dē Jerusalén. De nī naquetáhán dē jín ndihúxī iin apóstol, íyó tútú dē jín sava cā táhán dē.

34 De nī ncāhān ndá tēe íyó tútú: Jāndāā ndija jā ní natecū Jētohō ō, de nī nenda nijīn yā nūū Simón, ncachī ndá dē.

35 Sá de ndúū tēe ñúcuán nī nacani dē tūhun nāsa nī nquetáhán dē jín yā ichi, jín nāsa nī nacunī dē yā tá nī scuáchi yā stāā.

*Jā ní nenda yā nūū ndá tēe scuáha jíin yā
(Mt. 28.16-20; Mr. 16.14-18; Jn. 20.19-23)*

³⁶ De juni súcuán cáhān cā dē ndá tūhun yáhá, de nī jēcuīñī ndeē-ni maá Jesús mähñú ndá dē. De nī ncāhān yā jíin dē: Coó ndeé coo sīi inī ndá nú, ncachī yā.

³⁷ De nī nchūhú ndasí ndá dē nī jinī dē yā, chi nī jani inī dē jā ánō cúu yā.

³⁸ De nī ncāhān yā jíin ndá dē: ¿Nūcu yúhú ndá nú, de nūcu jáni síquí inī nū súcuán?

³⁹ Cūndēhé ndahá nī jíin jēhē ni, de cunī nū jā maá nī cúu. Tiin nduhū de cunī nū, chi iin ánō nduú névāha cūñu ni yiqui tá cúu nūū ndéhé nú jā névāha maá nī, ncachī yā.

⁴⁰ De tá nī ncāhān yā súcuán, de nī stéhēn yā ndahá yā jíin jēhē yā nūū ní nchīhi ndūyu cāa.

⁴¹ De ndasí nī ncusiī inī ndá dē, de sáhvi inī dē. Sochi ncháha ca candíja vāha dē jā maá yā cúu. De nī ncāhān yā jíin ndá dē: ¿A névāha nú jacū jā caji ni yáhá? ncachī yā.

⁴² Nūcuán de nī jēhe ndá dē iin pedazo tiacá táví jíin iin yōcō jā ñúhún ndūxi.

⁴³ De nī nquehen yā, de nī nchaji yā nūū ndá dē.

⁴⁴ De nī ncāhān yā jíin dē: Ndácá jā ní ndoho nī cúu jā ní ncāhān ni tá nī iyo nī jíin ndá nú saá, jā cánuú quee ndaā ndácá tūhun nī jā yósō nūū tutū ley Moisés, jíin nūū tutū ndá cā tēe nī nacani tūhun Yāa Dios, jíin nūū tutū salmo, ncachī yā.

⁴⁵ De nī nacune yā jāá ntúnī ndá dē, tácuu cuu jīcūhun inī dē jā cáhān tutū ī.

46 De nī ncāhān yā: Súcuán yósō nūū tutū jā súcuán cánuú cundoho nduhū jā cúu nī Cristo, de nūū únī quīvī de natecū ni.

47 De cūtē nuu tūhun nī jā cánuú nacani inī nchivī jā sndóo ji cuāchi ji, tácuā cune cáhnú inī Yāā Dios nūū cuāchi ji. De Jerusalén quijéhé cūtē nuu tūhun yáhá, de quīhīn nūū nchivī ndācá nación.

48 De ndá máá nú cúu tēe jā nacani tūhun sīquī ndācá jā ní jinī nū.

49 De tetíñú nī Espíritu Santo quiji yā nūū ndá nú, tá cúu nūū ní nquee yuhú Tatá nī. De quendōo ndá nú Jerusalén cundetu nú jondē nīhīn nū poder Espíritu Santo jā quiji jondē andiví, ncachī yā.

Jā ní ndaa yā cuānohōn yā andiví

(Mr. 16.19-20; Hch. 1.9-11)

50 Ñúcuán de nī nquee yā Jerusalén cuāhān yā jíin ndá dē jondē ñuū Betania. De nī nanee yā ndúū ndahá yā, de nī jícān táhvī yā jēhē ndá dē.

51 De juni jícān táhvī yā jēhē dē, de nī ncujiyo yā-ni nūū ndá dē, nī ndaa yā cuānohōn yā andiví.

52 De ndá máá dē chí nī nchiñúhún dē yā. Sá de cuānohōn dē Jerusalén, de cúsiī ndasí inī dē.

53 De níni íyó ndá dē inī templo, jícān táhvī dē de nácuetáhvī dē nūū Yāā Dios. De nī ncuu. Amén.

Nuevo Testamento en mixteco de Ocotepec New Testament in Mixtec, Ocotepec (MX:mie:Mixtec, Ocotepec)

copyright © 1977 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Mixtec, Ocotepec

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Mixteco, Ocotepec [mie], Mexico

Copyright Information

© 1977, Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Mixtec, Ocotepec

© 1977, Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files
dated 29 Jan 2022

61c6fffd-2562-5253-8242-3993f51527e9